

Міністерство освіти і науки України

**Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету**

Чортківське управління ГУ ДПС у Тернопільській області

Збірник наукових праць за матеріалами

Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

**«ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА
ПСИХОЛОГІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ»**

10 березня 2020 р.

Чортків

ТНЕУ

2020

Організаційний комітет конференції:

Кульчицька Н. Є., канд. екон. наук, доцент, директор Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу Тернопільського національного економічного університету – Голова організаційного комітету;

Дерманська Л. В., канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу Тернопільського національного економічного університету;

Цвігун Р.І. в.о. першого заступника начальника Головного управління ДПС у Тернопільській області;

Сидор Г. В., канд. екон. наук, доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу Тернопільського національного економічного університету.

Перспективи розвитку фінансів, обліку та психології в умовах глобалізаційних процесів : Зб. наук. праць за матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., (м. Чортків, 10 берез. 2020 р.). – Чортків, ТНЕУ, 2020. – 139 с.

***Рекомендовано до друку вченою радою
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету
(протокол №6 від 10.03. 2020 року)***

У збірнику наукових праць представлено матеріали доповідей Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Перспективи розвитку фінансів, обліку та психології в умовах глобалізаційних процесів». Матеріали конференції носять як практичний, так і теоретичний характер та можуть бути корисними для широкої наукової громадськості, керівників підприємств і організацій, працівників органів державного управління, викладачів закладів вищої освіти, слухачів, аспірантів, докторантів, студентів вищих навчальних закладів економічних спеціальностей.

Матеріали подано в авторській редакції. За зміст і орфографію матеріалів, додержання норм авторського права, достовірність наведених фактичних даних, посилань на джерела, імен та назв несуть відповідальність автори матеріалів. При використанні матеріалів конференції посилання на авторів і видання є обов'язковими.

ЗМІСТ

Секція 1

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Бидик А. Г.

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА МАСШТАБНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ БЕЗПЕКИ ХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ЯК ЧИННИК ПРОГРЕСИВНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО ВИРОБНИЦТВА.....7

Бугель Ю. В.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ.....13

Вербіцька І. І.

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ.....16

Гевкалюк Н. М.

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ20

Кульчицька Н. Є.

ІНТЕГРАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ БЮДЖЕТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СФЕРІ ОСВІТИ.....27

Павленко О. П.

ТЕНДЕНЦІЇ СТРАХОВОГО ЗАХИСТУ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....32

Савків У. С.

КРЕДИТНІ СПІЛКИ ЯК ВАЖЛИВА ІНФРАСТРУКТУРНА СКЛАДОВА ФІНАНСОВОГО РИНКУ.....35

Секція 2

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Довбуш А. В.

НЕОБХІДНІСТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ....40

Домбровська Н. Р.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНИХ УСТАНОВ.....43

Колеснік А. Л., Таращенко В. А.

ПОДАТКОВИЙ АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ БОРОТЬБИ ІЗ УХИЛЕННЯМ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ.....46

Костишин Н. С.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ СИТУАЦІЙНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....49

Сагайдак Р. А.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ.....52

Чижишин І. О.	
ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ КРУГООБОРОТУ ВИРОБНИЧОГО КАПІТАЛУ.....	55
Шмигель О. Є.	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАГАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	58
Яковець Т. А.	
ПЕРЕДУМОВИ ЗНИЖЕННЯ СТАВКИ ПДВ В КОНТЕКСТІ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА.....	61

Секція 3

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ, ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Павелчак-Данилюк О. Б.	
СТАНОВЛЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В ОСВІТІ.....	64
Ковальчук Ю. П.	
ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	67
Семчишин Л. М.	
ЗАКОНОМІРНОСТІ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ В ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ.....	69

Секція 4

ІНТЕГРАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ШЛЯХИ ЇЇ РОЗВИТКУ

Галушак В. В.	
ПІДПРИЄМЛИВІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ.....	73
Сидор Г. В.	
АКАДЕМІЧНА ЧЕСНІСТЬ ЯК ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЧННІПБ.....	76
Чекаловська Г. З.	
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	82
Юркевич Г. Й.	
САМООРГАНІЗАЦІЯ КЕРІВНИКА ТА УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ.....	86

Секція 5

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Андрушків Р. Ю.

ФОРМУВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ЯК ОСНОВНОГО ЕЛЕМЕНТА ЦІНИ РОБОЧОЇ СИЛИ В УКРАЇНІ.....89

Бахед Х. А.

ОЦІНКА ПОСЛУГ ПРИРОДООХОРОННИХ ЕКОСИСТЕМ.....93

Башта В. С., Зіньцьо Ю. В.

БРЕНДИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ МАРКЕТИНГУ.....96

Гончар Г. П.

МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГО РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....99

Городняк І. В.

СПОЖИВАННЯ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВАМИ УКРАЇНИ.....102

Давидовська Г. І.

МАЛЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....105

Дехтяр С. С.

ОСНОВНІ ЕТАПИ ПРОЦЕСУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....108

Зінькова С. В., Городняк І. В.

НАСКРІЗНА АНАЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ АНАЛІЗУ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА.....111

Максимюк М. О.

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....114

Остапенко А. О., Крилова О. В.

ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ В УКРАЇНІ.....117

Пугач С. І., Ясинська Н. А.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕНЕРГЕТИЧНОГО РИНКУ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ).....120

Секція 6

ІННОВАЦІЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Андрусів У. Я.

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ СПІВРОБІТНИЦТВА КРАЇН G-20

ТА УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....123

Горобець П. Д.	
ГНОСЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ.....	126
Дерманська Л. В.	
РОЛЬ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ У РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ІННОВАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ.....	129
Подубинський М. Ю., Андрусів У. Я.	
ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ КРАЇНИ – ЗАПОРУКА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ.....	132
Рассадникова С. І.	
НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	136

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Алла Бидик,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

Тернопільського національного економічного університету

**ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА МАСШТАБНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ
БЕЗПЕКИ ХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ЯК ЧИННИК ПРОГРЕСИВНОГО
РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО ВИРОБНИЦТВА**

В умовах активної лібералізації ринків одним із найуживаніших механізмів регулювання товарних потоків залишаються нетарифні заходи державного регулювання.

Сьогодні питома вага товарів, стосовно яких діють нетарифні бар'єри у загальній кількості товарів становить 0,53. В загальному обсязі торгівлі питома вага таких товарів досягає значення 0,54 [1, с. 26].

Вимоги технічного регулювання займають одне із важливих місць в складі нетарифних обмежень. Технічне, санітарне та фітосанітарне законодавство ЄС та інших економічно розвинутих країн є доволі суворим стосовно товарів, що імпортуються на їх митну територію.

Крім того, все частіше об'єктом міжнародних перемовин стають екологічно безпечні товари (environmental goods), які виділяються в окрему товарну групу. Ще у 2014 р. розпочали підготовку до проведення переговорів на предмет лібералізації торгівлі екологічно безпечними товарами представники Австралії, Гонконгу, ЄС, Канади, Китаю, Коста-Ріки, Нової Зеландії, Норвегії, Південної Кореї, США, Тайваню, Швейцарії та Японії. Передбачається, що і інші країни, які виробляють (чи

потенційно вироблятимуть) такі товари, зможуть також приєднатися до міжнародних торговельних процесів. Отже, зростання світового попиту на екологічно безпечні товари відкриває нові експортні можливості й для України.

Необхідність сталого розвитку виробництва безпечних та якісних продуктів харчування з можливістю подальшого їх експорту обґрунтований положеннями, закріпленими в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС, нормами оновленого вітчизняного технічного, санітарного та фітосанітарного законодавства, приведеного до європейського зразка.

Проте сьогодні проміжна та готова харчова продукція українського виробництва, особливо та її частка, що виробляється суб'єктами малого та середнього бізнесу, часто не відповідає міжнародним стандартам та регламентам безпеки та якості. Саме тому одним із пріоритетних напрямів розвитку вітчизняного агропродовольчого виробництва є масштабне впровадження систем безпеки та якості продукції, побудованих на принципах НАССР, у практику господарювання вітчизняних товаровиробників аграрної та харчової продукції.

Діяльність низки вітчизняних інституцій, до яких відносяться органи системи санітарного, фітосанітарного регулювання та контролю, вже приведено у відповідність до нормативно-правової бази та практики ЄС. Проте суттєвими прогалинами в побудові вітчизняної системи СФЗ залишаються заходи, спрямовані на масштабне впровадження процедур НАССР у діяльність вітчизняних підприємств, залучених у єдиний цикл виготовлення готових продуктів харчування (ланцюг доданої вартості), їх адаптацію до умов технічного регулювання вимогливого світового споживчого ринку, зокрема, ринку ЄС.

Якість, безпека, ціна, екологічні властивості, упаковка, маркування – саме за такими характеристиками українська продукція конкурує за ринки збуту на європейському та світовому рівнях. Україна активно залучена у глобальні ланцюги створення доданої вартості, проте найчастіше займає позицію експортера сировинних товарів, товарів відносно низької доданої вартості у таких ланцюгах.

Таким чином, національна економіка неефективно використовує власні ресурси, продовжує знаходитися у прямій залежності від цінових коливань на світових ринках.

Більшість суб'єктів малого та середнього підприємництва ставлять перед собою цілі виходу на міжнародний рівень, проте стикаються з проблемами, насамперед, фінансового характеру, що заважають своєчасно здійснювати переорганізацію та переобладнання виробничих приміщень, техніко-технологічних процесів на підприємствах відповідно до умов харчового законодавства.

В умовах значних фінансових труднощів господарюючих суб'єктів, сьогодні в Україні відсутня політика державної підтримки модернізації та переобладнання виробничих потужностей суб'єктів малого та середнього бізнесу, підтримки заходів з безпосереднього впровадження систем безпеки у виробничу практику.

Високі запити споживачів, потреби внутрішнього та зовнішнього ринків, новітнє харчове законодавство вимагають розробки та реалізації нових підходів щодо організації державної підтримки масштабного впровадження системи безпеки та якості продукції як одного з основних чинників розвитку внутрішнього ринку та інструмента посилення експортного потенціалу товарів продуктової групи українського походження.

З метою залучення капіталу в Україні останніми роками було проведено низку реформ для подолання недоліків в сфері посилення довіри інвесторів та інвестиційної привабливості підприємств вітчизняного АПК. Наскільки вони були успішними ми зможемо говорити з часом. Проте сьогодні надходження прямих іноземних інвестицій в українську економіку продовжують залишатися нестабільними. Запорукою покращення економічного розвитку є вітчизняний інвестиційний клімат, який й сьогодні потребує удосконалення шляхом системного проведення комплексу заходів, спрямованих на вирішення питань законодавчого захисту та гарантування інтересів інвесторів. До основних негативних чинників ведення бізнесу в Україні та залучення прямих іноземних інвестицій відносяться

мінлива політична ситуація, нестабільна економіка, значний державний борг, наднизький кредитний рейтинг країни, недостатній рівень розвитку фінансових ринків, недоліки у валютному регулюванні, інфляція, слабкі нормативно-правова база у сфері захисту конкуренції та антимонопольна політика, недостатньо привабливі стимули для залучення приватних інвесторів, неефективний державний апарат, недосконалий порядок врегулювання проблем неплатоспроможності підприємств та відсутність доступу до фінансування. В рейтингу інноваційних економік, який склав Bloomberg, Україна зайняла 56-ту позицію з 60-ти країн: порівняно з результатом минулого року, вона опустилась на 3 сходинки. Найменшу кількість балів було отримано в сфері високотехнологічності та активності патентної діяльності [2].

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1017-р було затверджено Експортну стратегію України, кінцевою метою та основним завданням якої є «перехід до експорту наукомісткої інноваційної продукції для сталого розвитку та успіху України на світових ринках» [3].

В Експортній стратегії України з баченням «наукомісткого та інноваційного експорту для стійкого розвитку та успіху на світових ринках» у ланцюзі «Інвестиції та фінансування» відмічені такі пункти (точки відліку) як: сприятливе бізнес-середовище; Експортно-кредитне агентство; умови для інвестицій; зняття бар'єрів на зовнішніх ринках [4, с. 3].

У можливостях зростання експорту наголошується на необхідності створенні цілісної системи його підтримки та просування, проте, на нашу думку, вкрай необхідним для національної економіки є створення цілісної системи підтримки забезпечення необхідних умов для виробництва конкурентоспроможної продукції з її подальшим просуванням на зовнішні ринки.

В основі стратегії покращення національного експорту має знаходитись удосконалення інноваційного розвитку промислової політики, впровадження нових інтенсивних технологій виготовлення товарів з високою доданою вартістю.

Існуюча проблема вимагає управлінської волі та дієвих фінансових рішень для її вирішення. Необхідні державні програми, що сприяють впровадженню інвестицій та інновацій для налагодження виробничих процесів для виготовлення продуктів з високою доданою вартістю в умовах масштабного функціонування системи НАССР.

Згідно із класифікацією СОТ, фінансування заходів, що сприяють розвитку міжнародної торгівлі, просуванню вітчизняної продукції на зовнішні ринки, при цьому не здійснюють прямого впливу на її виробництво та збут, відноситься до заходів «зеленого кошику», які дозволені міжнародним законодавством. На нашу думку, державне сприяння масштабному впровадженню систем безпеки та якості продукції у вітчизняну практику господарювання відноситься саме до виправданих заходів цієї групи діяльності.

У Державному бюджеті на 2020 р. було передбачено фінансування програм підтримки вітчизняного АПК у розмірі 8,48 млрд. грн. Вважаємо за доцільне товаровиробникам аграрної та харчової продукції активніше скористатись запропонованими урядом інструментами бюджетної підтримки в рамках таких визначених напрямів:

- державна програма підтримки галузі тваринництва, зберігання та переробки сільськогосподарської продукції (2,5 млрд. грн.);
- фінансова підтримка розвитку фермерських господарств (250 млн. грн.);
- фінансова підтримка заходів в АПК шляхом здешевлення кредитів (150 млн. грн.) [5] та використати надані державою можливості на впровадження систем безпеки продукції на виробничих потужностях. Враховуючи, що у 2019 р. по більшості проектів було засвоєно лише біля третьої частини коштів, передбачених на фінансування агропромислового сектору, необхідно провести роботу з активізації процесів державного фінансування зазначеного напрямку діяльності суб'єктів агропродовольчого бізнесу.

Крім державної фінансової підтримки, доречним було би розробити комплексні програми розвитку, заохочення, стимулювання суб'єктів малого та середнього бізнесу, що впроваджують системи безпеки продукції у виробничі процеси, а також передбачити інші інструменти державної підтримки інновацій в сферу удосконалення процесів виробництва харчової продукції високого ступеня обробки.

Отже, Україна повинна перетворитись із потужного світового постачальника продовольчої сировини на потужного світового постачальника готової безпечної та якісної харчової продукції, в тому числі, завдяки розробленню системи державної допомоги суб'єктам малого та середнього бізнесу, що функціонують відповідно до вимог сучасного харчового законодавства.

Список літератури

1. Як реалізувати експортний потенціал України (Київ, 2016, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій за сприяння Western NIS Enterprise Fund). URL: http://www.ier.com.ua/ua/publications/books?pid=5232&fb_comment_id=1011686685585577_1012669862153926

2. Україна опустилася в рейтингу інноваційних економік Bloomberg. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2859436-ukraina-opustilasa-v-rejtingu-innovacijnih-ekonomik-bloomberg.html> (дата звернення 03.02.2020).

3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 груд. 2017 р. № 1017-р «Про схвалення Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017–2021 рр.». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/proshvalennya-eksportnoyi-strategiyi-ukrayini-dorozhnoyi-karti-strategichnogo-rozvitku-torgivli-na-20172021-roki>

4. Експортна стратегія України: Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі на період 2017–2021 рр. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=ukUA&id=e6ab10fa-0ad9-4fe4-b8be> -

32f570693b64&title=EksportnaStrategiiaUkrainiDorozhniaKartaStrategichnogo
RozvitkuTorgivli2017-2021

5. Бюджет 2020 передбачає фінансування аграріїв за сімома напрямками. URL:
<https://agropolit.com/news/14077-byudjet-2020-peredbachaye-finansuvannya-agrariyiv-za-simoma-napryamkami--minregionrozvitku> (дата звернення 16.12. 2019).

Юлія Бугель,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

Сучасні реалії суспільного розвитку, які характеризуються інтенсифікацією світових процесів глобалізації й інтеграції, відкритістю ринків торгівлі та жорсткою конкуренцією на них, актуалізують важливість дослідження основних тенденцій розвитку вітчизняної митної системи та на цій основі розробки напрямів її оптимізації.

Вагомий внесок у розробку теоретичних і методичних аспектів регулювання митної сфери в Україні зробили вітчизняні і зарубіжні вчені: І. Бережнюк, А. Войцещук, О. Гребельник, І. Іващук, І. Карамбович, В. Сіденко, В. Драганов, І. Дюмулен, П. Кругман, М. Лукс, Дж. Уоллі та ін. Зусиллями означених науковців і дослідників сформовано наукову базу для проведення наукових досліджень у визначеній сфері. Однак, зважаючи на значну політизованість торговельно-економічних відносин в Україні, кризовий стан ряду галузей національного виробництва та обмежені можливості їх державної підтримки, украй необхідним є підвищення ефективності функціонування вітчизняної митної системи з метою протидії загрозам, спричиненим посиленням ризиків в сучасній світовій економіці.

Важливо відзначити, що Державною митною службою опрацьовано пріоритетні напрями розвитку митної галузі на подальшу перспективу, першочерговими з яких визначено:

- підняття ступеня захисту національних інтересів держави за допомогою інструментів митної політики із паралельним запровадженням міжнародних вимог та стандартів;

- спрощення митних процедур за рахунок удосконалення системи управління ризиками, що в свою чергу визначає потребу запровадження у діючу практику Програми створення системи аналізу та управління ризиками у митній сфері України. Складовими такої Програми мають бути: створення інформаційної бази стосовно функціонування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, критерії використання селекційного митного контролю, схеми системного аналізу бази даних та вибору «зон ризиків», методи попередження порушень;

- подальша деталізація та диференціація Товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності. Подальша деталізація товарів на рівні 10-го знака, має відбивати національні особливості (при цьому головними критеріями можуть бути, приміром: чи підлягає товар квотуванню, чи ліцензується, чи сертифікується і т.д.; чи необхідний персональний підхід до товару при нарахуванні митних платежів);

- удосконалення митно-тарифних відносин при транзиті товарів через митну територію України, з огляду на наявність значної кількості контрабандних операцій в даному митному режимі. Відтак, система митного контролю за здійсненням таких операцій повинна містити комплекс регулятивних заходів, головною метою яких повинна бути система гарантування доставки вантажів, задекларованих при митному оформленні, до останнього місця призначення. Види гарантії можуть бути різними, зокрема: грошова застава, гарантійний лист уповноваженого банку, страхування фінансової відповідальності перевізника, гарантія незалежного фінансового посередника;

– відпрацювання нормативно-правового забезпечення функціонування таких митних режимів, як реекспорт та реімпорт. Дослідження показали, що в Україні практично відсутні механізми функціонування даних митних режимів що, безсумнівно, звужує можливості суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності щодо їх використання;

– використання системи митного оподаткування при тимчасовому ввезенні з обов'язковим урахуванням критеріїв тривалості перебування предметів в Україні, їх амортизації в результаті використання або суми, сплаченої за їх прокат, що дало б змогу розраховувати на певне поповнення Державного бюджету. Адже, визначено, що існуюча система митного оподаткування при тимчасовому ввезенні предметів на територію України є малоефективною через відсутність диференційованого підходу до тимчасового ввезення предметів;

– створення максимально сприятливого середовища для учасників зовнішньоекономічної діяльності з метою інтенсифікації їх експортно-імпортової діяльності;

– оптимізація процесу оперативного виявлення та протидії негативним явищам зовнішньоекономічної діяльності, що являються потенційними загрозами безпеки та інтересів держави [2, с. 51].

Реалізація цих пріоритетів сприятиме посиленню рівня захисту національних інтересів держави, створенню сприятливих умов для збільшення обсягів зовнішньої торгівлі, а також позитивно вплине на соціальний та економічний розвиток України в цілому.

Список літератури

1. Митний контроль та митне оформлення : навч. посіб. / за ред. М. М. Каленського, П. В. Пашка. Київ : Т-во «Знання», 2007.

2. Настюк В. Я. Держмитслужба України – провідний орган у забезпеченні реалізації митної політики. Митна справа. 2002. № 1. С. 49–53.

3. Чернега О. Б. Подготовка национальной экономики к вступлению в ВТО. Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект : сборник научных трудов. Донецк : ДонНУ, 2008. С. 73–75.

Інна Вербіцька,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Одним з головних елементів регуляторної політики України є удосконалення системи митно-тарифного регулювання за низкою напрямів. Пріоритетними напрямками удосконалення регуляторної політики у сфері ЗЕД є:

- уніфікація порядку справляння мита;
- встановлення чітких критеріїв здійснення національної деталізації товарів в УКТ ЗЕД задля аргументованої необхідності захисту інтересів вітчизняного товаровиробника;
- проведення детального моніторингу розвитку галузей, яким надаються митні пільги з метою уникнення їх монополізації та нецільового застосування пільг, створення конкурентного середовища на внутрішньому ринку продукції цих галузей та сприяння їх виходу на світові ринки.

Терміновою на сьогоднішній день є проблема відсутності статистичного забезпечення проведення досліджень у сфері митно-тарифного регулювання та великої розбіжності у статистичних даних митних органів України порівняно з митними органами її торговельних партнерів, а також статистичних даних органів державної влади, котрі займаються регулюванням ЗЕД.

Існують проблеми щодо управління персоналом в митній системі щодо мотивування праці посадових осіб митних органів. Незначний рівень оплати праці призводить до поширення корупції, зловживання службовим становищем, переходу до комерційних структур та розробки складних схем ухилення від оподаткування на основі отриманих знань та досвіду роботи на митниці [1, с. 108–109]. Корупції у митних органах можна запобігти шляхом впровадження наступних заходів:

- переорієнтація фіскальної функції митного тарифу на регулюючу шляхом впровадження рекомендаційного, а не директивного планування;
- докладна регламентація процедури електронного документообігу та максимальна автоматизація процесу митного оформлення;
- збільшення рівня матеріального та морального стимулювання праці посадових осіб митних органів поряд із жорстким покаранням за хабарництво та зловживання службовим становищем.

Розвиток митної справи на Україні пов'язаний зі спрощенням митних процедур на кордоні та перенесенням детальної перевірки виконання вимог законодавства у галузі митної справи на пізніший термін, вже після безпосереднього ввезення товару, під час здійснення пост-аудиту спеціальними підрозділами митних органів. У зв'язку з цим вагомим значенням набуває покращення методики проведення митного пост-аудиту, визначення суб'єктів ЗЕД, що несуть потенційно найбільші ризики з точки зору недотримання митного законодавства, розширення прав митних органів на перевірку фінансово-господарської діяльності підприємств як одноособово, так і спільно з податковою службою. Завдяки удосконаленню системи контролю за товарами після випуску їх у вільний обіг митні органи зможуть у повній мірі виконувати покладені на них регулюючі та фіскальні функції, забезпечувати економічну безпеку держави [2, с. 4–5].

Великий обсяг пільг, які передбачені чинним законодавством для окремих територій та галузей промисловості, не завжди є дієвим інструментом захисту національного товаровиробника і сприяють покращенню конкурентоспроможності

виготовленої ним продукції. Тому потрібно комбінувати надання митних пільг з іншими інструментами державної підтримки, сприяючи припливу інвестицій до перспективних галузей, а не надавати точкову підтримку окремим підприємствам з метою уникнення монополізації їх становища на ринку.

Сильна різниця в ставках ввізного мита на однорідні товари спонукає багатьох суб'єктів зловживати з класифікацією товарів з метою ухилення від сплати податків. Ухилення від оподаткування та зниження митної вартості товару як об'єкта оподаткування є реальною загрозою бюджетним інтересам українського уряду. Відтак, потрібним є продовження роботи щодо оптимізації ставок ввізного мита, послідовного їх зниження з метою перетворення з фіскального елемента у елемент регулювання зовнішньоекономічної діяльності та захисту економічних інтересів вітчизняних виробників.

Дослідження світового досвіду митно-тарифного регулювання дає змогу виокремити ті інструменти та прийоми, котрі можливо застосувати в Україні з метою покращення ефективності її регуляторної політики в сфері ЗЕД. Так, у країнах з ринковою економікою з метою заохочення припливу капіталу до країни митом оподатковується лише імпорт, а експортне мито не застосовується, а у США навіть заборонено законодавчо.

В цілому, більшість країн світу використовують митний тариф як інструмент стимулювання виробництва та експорту продукції з високою часткою доданої вартості. Це практикується на основі застосовування принципу тарифної ескалації, який полягає у тому, що ставки мита зростають відповідно до збільшення ступеня обробки товарів, причому ця різниця може сягати навіть 10 разів. Безперечно, тарифна ескалація є дієвим методом захисту національного товаровиробника, однак використання її у розвинених країнах зумовлює консервування технологічної відсталості країн з перехідною економікою, оскільки унеможлиблює доступ їх готової продукції на ринки таких країн.

Багато країн світу поряд зі стимулюванням експорту та сприянням розвитку вітчизняного виробництва не створюють перешкод і для імпортних товарів. В Японії діє система податкових пільг для імпортерів, наприклад, податковий кредит у розмірі 5% від обсягу імпорту або взагалі звільнення від оподаткування великого переліку імпортних товарів, що складає у кінцевому підсумку до 25% загального обсягу імпорту [3, с. 12–16].

Істотна різниця митно-тарифного регулювання в Україні від провідних країн світу полягає у надзвичайно розгалуженій товарній номенклатурі зовнішньоекономічної діяльності. Така ситуація створює потенційну можливість для зловживань суб'єктів ЗЕД шляхом декларування товару не за своїм кодом з метою сплати меншої суми платежів.

На жаль, можливість гармонізації митного законодавства України за вимогами ЄС суттєво гальмується через надання переваги фіскальній функції митних органів, що надзвичайно ускладнює можливість тісної співпраці з країнами ЄС [4, с. 44]. У промислово розвинутих країнах мито виконує перш за все регулюючу функцію, а не фіскальну, і надходження від справляння ввізного мита складають не більше 0,3% ВВП.

Для удосконалення системи митно-тарифного регулювання ЗЕД Україні потрібно вносити зміни у національне законодавство та застосовувати інструменти, котрі не суперечать принципам СОТ та ЄС, здатні захистити економічні інтереси України. Слід поступово зменшувати митні ставки відповідно до домовленостей із СОТ, не відмовляючись при цьому від захисту вразливих галузей економіки (АПК, машинобудування, харчова промисловість), а також продовжити далі запровадження системи аналізу ризиків та удосконалення методики проведення митного пост-аудиту для відвертання митних правопорушень.

Заходи оптимізації механізму митно-тарифного регулювання повинні сприяти реалізації ключового завдання держави – забезпечення умов для сталого розвитку економіки на основі нагромадження та ефективного застосовування конкурентних

переваг. Практичним наслідком діяльності держави має стати загальнонаціональна програма підвищення конкурентоспроможності української економіки, у якій необхідно передбачити посилення участі України у міжнародній кооперації та спеціалізації з урахуванням національних інтересів.

Список літератури

1. Пісьмаченко Л. Державний механізм захисту економічної безпеки у процесі здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Вісник НАДУ. 2006. № 2. С. 106–114.
2. New Studies Evaluate Customs Clearance Process & Ease of Trade in 175 Countries (cover story.) Managing Imports & Exports. Dec. 2006. Vol. 2006. Issue 12. P. 1–10.
3. Новікова К. І. Митно-тарифне регулювання в контексті інституціонального забезпечення економічної безпеки. Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України на сучасному етапі : тези II Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених, 26 бер. 2010 р. Дніпропетровськ : АМСУ, 2010. С. 217–218.
4. Суворкін В. А. Україна – СОТ – ЄС : перепони до інтеграції. Митна справа. 2006. № 2. С. 43–49.

Наталія Гевкалюк,
викладач Чортківського коледжу економіки та підприємництва
Тернопільського національного економічного університету

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ

Перш ніж говорити про податкову політику держави, необхідно коротко зупинитися на більш глобальному понятті «фінансова політика», [2] складовою якого є податкова політика. Фінансова політика включає набір заходів держави щодо використання фінансових питань, мобілізації фінансових ресурсів, їх розподілу та використання на основі фінансового законодавства. Фінансова політика

держави – це лише засіб реалізації всієї соціально-економічної політики та відіграє допоміжну роль [4]. Саме в рамках соціально-економічної політики може бути розроблена та впроваджена ефективна фінансова політика.

Фінансова політика складається з наступних основних складових: податкова політика, фінансова політика, монетарна політика, цінова політика, митна політика, соціальна політика, інвестиційна політика, міжнародна фінансова політика.

Найважливіша частина фінансової політики – податкова політика, яка повинна базуватися на компрометації інтересів держави і платників податків-фізичних та юридичних осіб. Інтереси держави ґрунтуються на принципі адекватності податкової. Податки повинні гарантувати, що бюджет отримує ресурси, які є достатніми для виконання обов'язків, прийнятних для держави. При цьому оподаткування не повинно підірвати мотивацію до ефективної та законної діяльності учасників матеріального виробництва.

Податкові відносини, як і всі інші суспільні відносини, повинні бути відтворені, і держава не повинна упустити джерела і мотиви такого розмноження. Оподаткування не повинно бути ухилено. Тільки зростання національного багатства, вираженого у збільшенні доходів фізичних осіб, може забезпечити стабільне зростання податкової бази. Однією з основних цілей податкової політики є підвищення ефективності оподаткування [3].

Пріоритетом цієї мети також є знайомство з основними міжнародними податковими правилами та стандартами. Наприклад, ДПСУ визначила основне призначення оподаткування для залучення коштів, необхідних для функціонування держави, максимально ефективним способом. Для досягнення цієї мети необхідно забезпечити:

- мінімізацію пільг та систематизацію пільг у приватній діяльності;
- скорочення витрат на адміністративне та податкове дотримання;
- підтримку економічних та соціальних цілей уряду.

Основними завданнями сучасної податкової політики є:

- подальше вдосконалення вітчизняного податкового законодавства з метою оптимізації податкової бази та зниження рівня неплатежів;
- оптимізація податкових пільг та преференцій;
- жорстке контролювання реєстрації платників податків;
- раціоналізація податкового адміністрування;
- реструктуризація в розумних випадках заборгованості за виплатами бюджетним та державним небюджетним структурам [2].

Податкова політика впливає майже на всі соціально-економічні сфери країни і нерозривно пов'язана з багатьма елементами влади: монетарною політикою, ціноутворенням, структурною реформою, економікою, торгівлею та промисловою політикою і т. д. [3].

За маніпуляцією податкової політики, держава стимулює або стримує економічний розвиток. Однак основним напрямком податкової політики в кінцевому підсумку є забезпечення економічного зростання [4]. Саме з економічним зростанням пов'язані показники розвитку та ефективності виробництва, можливості поліпшення матеріального рівня та якості життя.

Податкова політика відноситься до непрямих методів державного регулювання, оскільки вона передбачає лише умови економічного інтересу або незацікавленості в діяльності юридичних та фізичних осіб і не ґрунтується на основі відносин з перебільшення [3]. У той же час, податкова політика як непрямий метод державного регулювання є більш гнучкою і, отже, більш широко використовується в ринкових системах, ніж прямий регулятивний вплив уряду.

У кожній країні податкові системи підлягають безперервному процесу вдосконалення, впливу та адаптації до умов економічного та соціального розвитку. Створюючи податкову систему країни, держава прагне використовувати її для цілей певної фінансової політики [2]. У зв'язку з цим вона стає відносно незалежним напрямком – податковою політикою. У більшості випадків форми і методи податкової політики визначаються в залежності від адміністративно-

територіального устрою в державі, політичної системи, наявності або відсутності, а також характеру взаємодії між різними формами власності, національних інтересів, цілей та деяких інших положень.

Форми податкової політики як невід'ємної складової економічної та фінансової політики, податкова політика повністю залежить від форм і методів державної економічної та фінансової політики [3]. В залежності від стану економіки держави на даному етапі її розвитку, застосовуються різні методи впровадження податкової політики на цілі, які держава вважає пріоритетними. На практиці виділяються наступні форми податкової політики.

Максимальна податкова політика. Під час реалізації держава встановлює високі податкові ставки, зменшує податкові пільги та вводить велику суму податків, прагнучи отримати максимальну кількість фінансових ресурсів платників податків без відстеження наслідків такої політики.

Як правило, цей метод податкової політики залишає кожного платника податків і суспільства в цілому без надії на подальший економічний розвиток і розмноження. Отже, така політика здійснюється державою, як правило, на надзвичайні моменти її розвитку, таких як економічна криза, війна.

Політика розумного податку. Це міст між першим і другим. Економічна суть цього виду політики полягає у встановленні досить високого рівня оподаткування як юридичним, так і фізичним особам у реалізації досить фінансово-інтенсивної політики з питань соціального захисту громадян. Залежно від тривалості циклу реалізації та поставлених цілей податкова політика є стратегічною або тактичною, у першому випадку це податкова стратегія, в другому випадку це податкова тактика.

У той же час, податкова стратегія спрямована на вирішення глобальних проблем, пов'язаних з розвитком концепції та тенденцій податкової системи країни в цілому. Податкова стратегія тісно пов'язана з економічними, фінансовими, а також соціальними стратегіями держави, розрахована на довгострокову перспективу і є довгостроковим курсом податкової політики. Податкова тактика спрямована на

досягнення цілей конкретної стадії економічного розвитку і забезпечення їх досягнення шляхом зміни елементів податкового механізму у своєчасній манері.

Два елементи податкової публічної політики (стратегії і тактики) взаємопов'язані і доповнюють один одного. З одного боку, податкова тактика є механізмом вирішення стратегічних проблем, з іншого боку, стратегія створює сприятливі можливості для виконання тактичних завдань. Основними складовими податкової політики, при аналізі необхідно розрізняти такі поняття, як суб'єкти податкової політики, принципи формування, інструменти, цілі та методи. Ефективність податкової політики залежить від того, які принципи держава лежить в її основі. Основні принципи побудови податкової політики схематично представлені на рис. 1. [4].

Рис. 1. Принципи податкової політики

Загалом, ці принципи визначають основні напрями податкової політики, її соціальний характер і структурні елементи. Використовуючи принципи податкової політики, держава в економіці, що неухильно розвивається, стимулює розширення виробництва товарів, робіт і послуг, інвестиційну діяльність, якісне зростання

економіки. При комплексному застосуванні принципів побудови податкової системи ведеться реальна структурна і соціальна реформа господарства. В умовах кризи податкова політика за рахунок використання цих принципів сприяє вирішенню проблем, спрямованих на витягування економіки з кризового стану [4].

У сучасній світовій практиці такі методи набули широкого поширення:

- про зміну податкового навантаження на платника податків;
- заміна деяких методів або форм оподаткування з іншими;
- зміна сфери оподаткування або всієї податкової системи;
- про введення або скасування податкових пільг та преференцій, запровадження диференційованої системи податкових ставок.

Цілі податкової політики формуються під впливом радних чинників, найважливішим з яких є економічна і соціальна ситуація в країні, вирівнювання соціально-політичних сил у суспільстві. Вони також обумовлені соціально-економічною структурою суспільства, стратегічними завданнями розвитку економіки країни та міжнародними фінансовими обов'язками держави.

Тому, у розвитку податкової політики, цілі дуже різноманітні:

– економічні – виражається в збільшенні рівня економічного розвитку, активізації господарської діяльності, стимулювання господарської діяльності, ліквідації виникаючих дисбалансів;

– фінансові – виражаються у забезпеченні потреб усіх рівнів влади у фінансових ресурсах, достатніх для економічної та соціальної політики, а також у виконанні відповідних органів влади та управління їхніми обов'язками;

– соціальні – виражені в забезпеченні публічної політики регулювання доходів, перерозподілу національного доходу на благо певних соціальних груп, розгладженні виникаючих нерівностей;

– міжнародні – виражені у виконанні міжнародних фінансових зобов'язань держави, зміцнення економічних зв'язків з іншими державами.

Таким чином, можна сформулювати, що податкова політика є набором економічних, фінансово-правових заходів держави спрямованих на формування податкової системи країни з метою задоволення фінансових потреб держави, окремих соціальних груп, а також розвиток економіки країни шляхом перерозподілу фінансових ресурсів.

При впровадженні податкової політики, держава спирається на податкові функції та використовує всі законодавчо обґрунтовані інструменти для проведення активної роботи. Податкова політика має свій власний зміст, характеризується певними діями держави розробити науково-обґрунтовані концепції розвитку податкової системи, визначити найважливіші напрями використання податкового механізму, і також на практичній реалізації податкової системи і контролю за її ефективністю.

Список літератури

1. Борисенко О. П. Зовнішньоекономічна політика держави: концепція, стратегія, механізми реалізації : монографія. Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд». 2012. 402 с.
2. Державна податкова служба України. URL: www.tax.gov.ua
3. Податковий кодекс України. 2011. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17
4. Швабій К. І. Податкова політика держави. Ще один великий компроміс за заг. ред. Ірпінь : Університет ДФС України. 2018. 61 с.

Надія Кульчицька,
канд. екон. наук, доцент
директор Чортківського навчально-наукового інституту
підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету

ІНТЕГРАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ БЮДЖЕТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СФЕРІ ОСВІТИ

Інтегральні тренди, які формуються в контексті суб'єктивних дій і процесів суб'єктів бюджетних відносин не можуть бути визначені рішеннями конкретних осіб чи груп. Характер взаємозв'язку економічних процесів і явищ, а також рішень, прийнятих суб'єктами бюджетних відносин, впливають на інформаційну основу бюджетних механізмів, що в подальшому формують інформаційні потоки, які відображають описують динаміку економічних і фіскальних показників. Результативна динамічна зміна показників є основою для певних дій суб'єктів бюджетних відносин. Наявність як прямих, так і зворотних зв'язків у бюджетній та податковій системах дає можливість коригувати управлінські рішення та дозволяє адаптовувати конкретні економічні процеси.

В залежності від потенційної спроможності органи місцевого самоврядування впливають на ситуацію в муніципальній освіті, виділяють внутрішні та зовнішні чинники, що впливають на зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування [1].

Внутрішні чинники включають:

- склад і структуру фінансових ресурсів муніципальної освіти;
- обґрунтованість обраної стратегії і тактики їх управління;
- стан соціальної інфраструктури муніципальних об'єктів;
- тенденції розвитку та структури комунального господарства;
- компетентність і професіоналізм посадових осіб органів місцевого самоврядування;

– контингент муніципальної освіти.

До зовнішніх чинників належать:

– соціально-економічні умови та соціально-економічна політика держави;

– фіскальні, податкові та соціальні чинники;

– рівень соціально-економічного розвитку суб'єктів муніципальної освіти України в межах територіальних кордонів;

– методи фінансової підтримки муніципалітетів.

Однак слід уточнити, що спостерігається зацікавленість у фінансових відносинах, які містять аспекти публічного (суспільного) характеру, що вказує на вираження потреб громадськості щодо пільг держави на освітні послуги. Слід зазначити, що фінансові відносини виражають взаємозв'язок таких інтересів:

– держави та економічних суб'єктів у процесі оподаткування та стягнень;

– в процесі надання бюджетних послуг споживачам відповідними рівнями влади;

– в процесі формування, розподілу та перерозподілу бюджетних та податкових ресурсів на всіх рівнях державного управління.

Важливо відзначити, що бюджетні відносини не можуть обмежуватися умовами завдань і функціями органів місцевої влади, які здійснюють свої компетенції в певній сфері, а зокрема освіти [2]. Кінцевий результат податкових відносин порівнюється як з результатом діяльності органів влади, що мають обмежений набір повноважень, так і змінами на рівні муніципальних утворень та суспільства в цілому. Основні запропоновані положення комплексного підходу до узгодження фіскальних механізмів з освітою представлені на рис. 1.

Перш за все, вважаємо важливим відзначити, що взаємопов'язаність концепцій «бюджетних механізмів», «податкової системи» і «бюджетної системи» очевидна. Представлені поняття взаємопов'язані, оскільки вони відображають залежність елементів, об'єктів, його структуру та їх взаємодію з урахуванням прямого і зворотного зв'язку. Тим не менш, бюджетний механізм створює

посилання, які є більш стійкими, довгостроковими до фіскальної системи і добре позиціонується, щоб бути предметом управління для реалізації регуляторного впливу на економічну

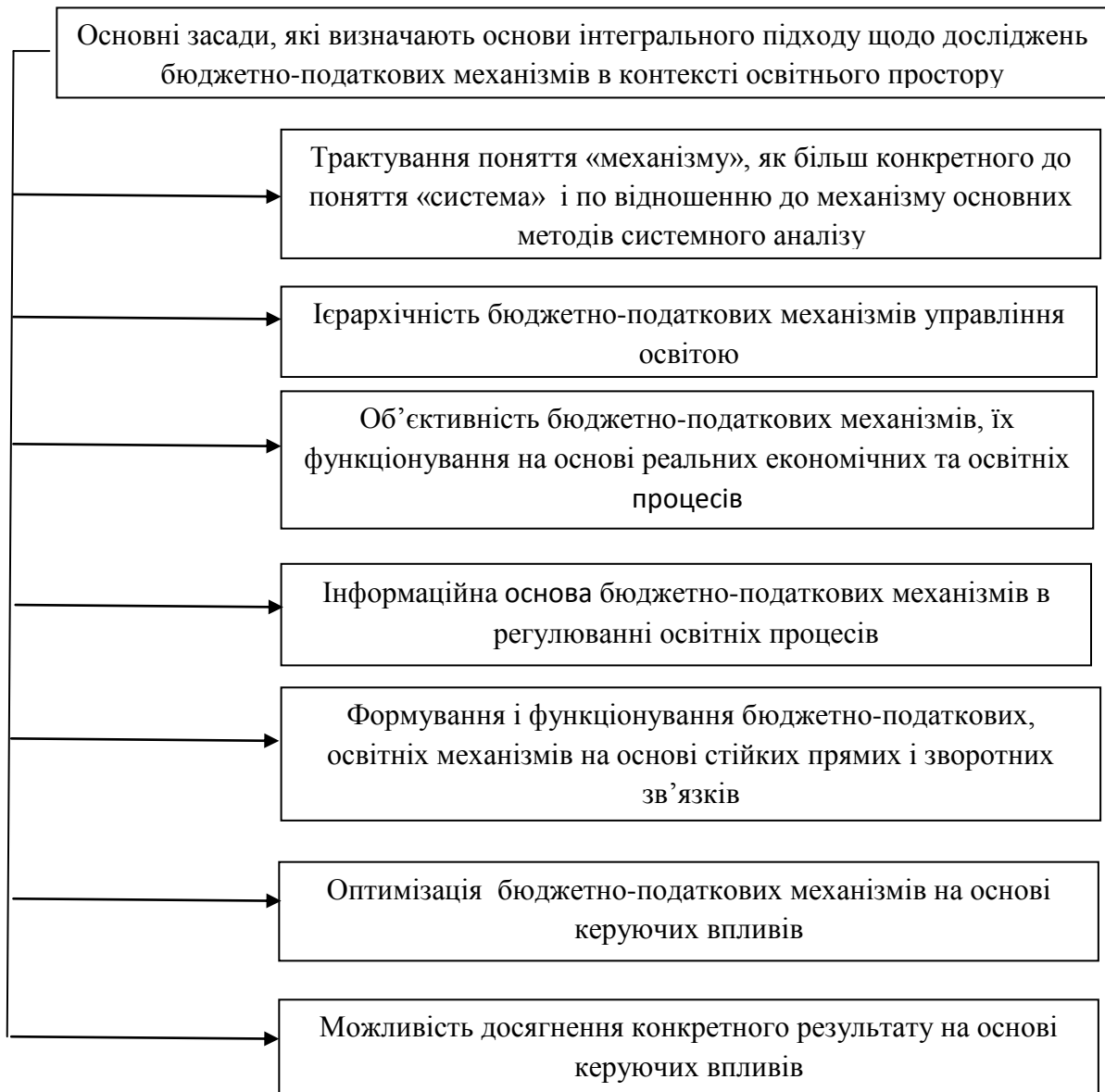

Рис. 1. Інтегральний підхід до узгодження бюджетно-податкового забезпечення освіти

систему та освіту зокрема. Бюджетні та податкові механізми виділяються суб'єктами господарювання від міжз'єднаних бюджетних і податкових систем для їх управління та забезпечення їх позитивного розвитку в обраному напрямку, тобто освітньому. Ієрархія бюджетних механізмів показує, що кожен компонент економіки

виконує різні завдання в ході економічної системи, яка обумовлена і визначається ступенем стабільності відносин, що лежать в основі фіскального механізму та освітнього процесу. Об'єктивна природа бюджетних механізмів відображає фундаментальні довгострокові закономірності та тенденції їх розвитку, що пояснюється їх формуванням на основі процесів, які відбуваються в фіскальному середовищі та освіті [4].

Застосування фіскальних механізмів в освітньому просторі ґрунтуються на властивостях елементів бюджетної та податкової систем. Фінансова допомога у вигляді грантів та субвенцій на рівні загального та муніципального фондів, що утворюють механізм бюджетних регуляторних відносин в управлінні місцевими фінансовими органами та органами освіти частково є механізмом бюджетної політики муніципальних утворень. Всі ці механізми є частиною єдиної фінансової політики, які відіграють вирішальну позицію в національній економіці.

Оптимізація бюджетного механізму можлива шляхом впровадження мінімальних контрольних процедур, з можливістю отримання максимального позитивного результату. Таким чином, під мінімальним контролем впливу на механізм бюджетної політики ми розуміємо можливі масштаби коливань бюджетних показників [4]. У зв'язку з тим, що в різних державах економічного середовища допустимі масштаби коливань, які можуть відрізнитися, ми вважаємо доцільним застосування механізму оцінок, які характеризують вплив кожного з бюджетних індикаторів на стабільність та збалансованість бюджетної системи держави та регіону зокрема.

Кількість стабільних та довгострокових зв'язків у бюджетній та податковій системах держави обмежена, тому і зменшується кількість механізмів у муніципальній системі. Основною метою інтегрального підходу до вивчення фіскальних і податкових механізмів є раціоналізація взаємодії елементів бюджетного механізму в сучасних умовах соціально-економічного розвитку муніципальної освіти. Шляхи та результати реалізації бюджетної та податкової

політики впливають один на одного, тому їхня ефективність значною мірою залежить від оптимізації фіскальних та податкових інструментів, заснованих на інтегральних підходах узгодженості бюджетного забезпечення соціально-економічного розвитку муніципальної освіти.

Отже, сучасні підходи до вивчення бюджетного механізму передбачають окреме виділення його інформаційної (цифрової) основи, що є різноманітними інформаційними системами, каналами зв'язку, автоматизованими завданнями та іншими засобами, які використовуються місцевими органами влади в рамках процесу реалізації бюджетної, податкової, освітньої політики на муніципальному рівні. Бюджетні та податкові механізми мають складну ієрархічну внутрішню структуру та охоплюють сукупність процесів і явищ у фіскальній сфері, пов'язаних з формуванням фінансових ресурсів та витрат. Інтегральний підхід сприяє формуванню сучасних бюджетних та податкових механізмів, що використовуються місцевими органами влади для забезпечення функціонування, трансформації та оптимізації муніципальної освіти.

Список літератури

1. Бюджетний Кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 50-51. ст. 572.
2. Європейська Хартія місцевого самоврядування. м. Страсбург. 15 жовт. 1985 р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036
3. Волошенко О. О. Підвищення ефективності управління муніципальною власністю. URL: www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1031
4. Утвенко В. В. Муніципальна соціально-економічна політика: навч. посіб. К : ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. 140 с. Бібліогр. С. 133–137.

Оксана Павленко,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровського державного аграрно-економічного університету

ТЕНДЕНЦІЇ СТРАХОВОГО ЗАХИСТУ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізаційний аспект страхового захисту зводиться до усунення національних відмінностей у законодавствах різних країн і уніфікації способів захисту інтересів економічних суб'єктів, з одного боку, та розробки таких юридичних норм, які б забезпечили страховикам достатні фінансові гарантії, з іншого боку. Страхування сільськогосподарського виробництва є дієвим інструментом мінімізації аграрних ризиків у всьому світі. Сучасна страхова практика показала, що сьогодні в Україні застраховано лише 5% земель сільськогосподарського призначення. Така ситуація свідчить про недовіру українським страховим компаніям та недостатність фінансових ресурсів у фермерів, оскільки недосконалий механізм страхування аграрних ризиків може призвести до небажаних витрат. Сільськогосподарські товаровиробники прагнуть мінімізувати свої ризики та втрати через страхування, але програм з державною підтримкою субсидованого агрострахування досі в країні не існує, а складність і недосконалість виконавчих процедур при укладанні страхового договору негативно впливає на репутацію страховика. Якщо проаналізувати динаміку ринку агрострахування, то негативний тренд спостерігався до 2016 р., а далі він починає зростати та розвиватися. Є низка страхових компаній, які пропонують гарні умови та зацікавлюють новаціями. Із 61 компанії з ліцензією, яка має можливість надавати страхові послуги саме в агросекторі, але серед них демонструють активність лише 10. Чим займаються інші 50, на жаль, не зрозуміло. Тому потрібна активізація у їхньому середовищі, адже як вони можуть надавати послуги, коли про них ніхто не знає [1].

Страховий цикл починається з озимих і закінчується виплатами з весняно-літніх ризиків. Так ось, за весь останній страховий період було застраховано 1200 полісів на страхову суму в 240 млн дол. і майже до 1 млн га посівних площ. Загалом це лише 6,5% усіх орних земель. Якщо подивитися на індексне страхування погодних умов, то за цей рік було підписано майже 800 договорів і застраховано близько 420 тис. га землі. Нарешті в 2017-му р. вперше, починаючи з 2011 р., зросла кількість укладених договорів страхування: зростання склало 21%. Обсяг зібраних страхових премій у гривні зростає вже третій рік поспіль, зокрема, у 2017-му р. він зріс на 30% та склав 204,3 млн. грн. Другий рік поспіль зростає також обсяг страхових премій у доларовому еквіваленті, який у 2017-му р. склав 7,7 млн. дол., що на 28% більше показника 2016 р.

Загальна страхова сума (або об'єм загальних страхових зобов'язань) у 2017 р., порівняно з 2016-м, дещо скоротилася (з 6.240 млрд грн до 5.933 млрд грн (або на 5%). Це можна пояснити зростанням середньої ставки страхової премії (у 2017 р. вона склала 3.4% проти 2.5% у попередньому році). За даними даного дослідження, які уточнюють дані дослідження 2017-го р., загальна сума страхових виплат у 2017-му андеррайтинговому р. склала 9,96 млн грн, зокрема, 7,04 млн грн – за зимовий період, і 2,92 млн грн – за період весна-літо. Отже, рівень виплат склав у 2017 р. 4,9% [2].

Виплати в розрізі сільськогосподарських культур у 2017 році

Культура	Сума виплат (зима), грн	Сума виплат (весна-літо), грн	Загальна сума виплат, грн	Частка у виплатах по ринку, %	Рівень виплат, %
Озима пшениця	2393240,8	1217451,6	3610692,4	36,2	3,2
Озиме жито	171500,0		171500,0	1,7	15,7
Озимий ріпак	4479690,2		4479690,2	44,9	37,1
Соняшник		199549,4	199549,4	2,0	4,2
Кукурудза		42628,3	42628,3	0,4	0,07
Цукровий буряк		1463890,9	1463890,9	14,7	24,1
Загалом/середня	7044431,0	2923520,2	9967951,4	100,0	4,9

Найбільшу частку у загальних виплатах по ринку складають договори страхування озимого ріпаку (44,9%, сума збитку – 4,5 млн. грн.), на другому місці – договори страхування озимої пшениці (36,2%, або 3.6 млн. грн.) та на третьому – договори страхування цукрового буряку (14,7%, або 1,5 млн. грн.). Обсяг зібраних премій у гривні зріс на 30%. Дані щодо виплат у розрізі страхових компаній наведені у табл. 2.

Виплати у розрізі страхових компаній, 2017 р.

Компанія	Сума виплат (зима), грн	Сума виплат (весна-літо), грн	Загальна сума виплат, грн	Частка у виплатах по ринку, %	Рівень виплат, %
Аска	1512774,6	832889,9	2345664,5	23,5	13,1
Аско ДС	37760,0		37760,0	0,4	290,1
АХА	278056,0	42628,3	320684,3	3,2	4,9
Брокбізнес	3071547,1		3071547,1	30,8	53,8
Здорово		584111,1	584111,1	5,9	70,8
Інго Україна	1857208,7		1857208,7	18,6	10,9
Країна	171500,0		171500,0	1,7	1,2
ПЗУ	115584,6		115584,6	1,2	0,7
УАСК		1463891,0	1463891,0	14,7	12,2
Загалом/середня	7044431,0	2923520,2	9967951,4	100,0	4,9

Основна частка виплат у 2017-му р. припала на страхову компанію «Брокбізнес» (30,8%, або 3,1 млн грн). Виплати здійснили також «Аска» (23,5%, або 2,3 млн грн), «Інго Україна» (18,6%, або 1,8 млн грн), та «УАСК». Попередньо у зимовий період 2017–2018 рр. страхові компанії уклали 648 договорів страхування озимих сільськогосподарських культур. Загальна страхова сума за договорами страхування озимих сільськогосподарських культур склала 1,592 млрд. грн. Сума зібраних страхових премій склала 57,6 млн. грн. Озимі сільськогосподарські культури були застраховані на загальній площі 630,9 тис. га.

Список літератури

1. Боднарюк І. Л., Тимощук Л. І. Тенденції розвитку страхового ринку України в умовах рецесії. *Економіка: проблеми теорії та практики*. Вип. 265. Т.ІІ. С. 529–537.

2. Офіційний сайт Аграрного союзу України. URL: www.aau.org.ua/uk/publications/web/226/

Уляна Савків,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника»

КРЕДИТНІ СПІЛКИ ЯК ВАЖЛИВА ІНФРАСТРУКТУРНА СКЛАДОВА ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Впродовж останніх років зменшуються як обсяги кредитування в цілому так і обсяги споживчого кредитування зокрема. Підвищення кредитних ризиків, зниження купівельної спроможності населення, зменшення довіри до банків, зростання вартості придбання товарів у кредит та жорсткі стримуючі дії Національного банку України, спрямовані на підтримку стабільності вітчизняної банківської системи не сприяють розвитку парабанківської системи.

Серед різноманітних видів небанківських фінансових посередників, найефективнішим посередником для вирішення фінансових проблем населення в наш час є кредитна спілка. На сьогодні в Україні її можна розглядати, як один з оптимальних способів задоволення споживчих потреб населення. Кредитні спілки відіграють важливу роль в соціально-економічному розвитку регіонів: забезпечують кредитними ресурсами, доступ яких до банківських кредитів є ускладненим; залучають інвестиції в малий бізнес; сприяють розвитку сільських територій; сприяють зниженню безробіття в регіоні, де функціонують; формують конкуренцію на ринку фінансових послуг; знижують рівень тіньового та лихварського капіталу в регіоні.

У цій ситуації можна було сподіватися на певний перерозподіл частки ринку кредитування на користь небанківських фінансових установ. Проте, кредитні спілки не спромоглися взяти на себе функцію основного кредитора.

Дослідженням даної проблеми в Україні займалися такі вчені, як Р. Бігун, А. Качор, О. Саленко, М. Туган-Барановського, А. Макаренка, М. Д. Бедринець, Р. Р. Коцовська, М. І. Манилич, Є. Б. Ніколаєв, А. А. Стадник, О. О. Хоменко, М. Б. Чижевська, Г. В. Сидор та ін. Нові економічні явища і процеси, що відбуваються в економіці України, потребують нових узагальнень і розробки рекомендацій з питань подальшого удосконалення діяльності кредитних спілок в Україні.

Традиційно вважається, що небанківських фінансово-кредитні установи займають ніші, які прагнуть зайняти банківські установи. Кредитні спілки виникли як реакція на попит у швидких та недорогих фінансових ресурсах. Конкурентоспроможність фінансових послуг, що пропонуються кредитними спілками, можлива за умови надійності та стійкості фінансового посередника. Кредитні спілки здатні скласти конкуренцію банківським установам у таких сферах [3]:

- кредитування фізичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності;
- кредитування сільських домогосподарств;

– кредитування домогосподарств для задоволення власних соціальних та споживчих потреб;

– залучення внесків фізичних осіб на депозитні рахунки.

Діяльність кредитної спілки ґрунтується на таких основних принципах [1, с. 14]:

– добровільність вступу та свободи виходу з кредитної спілки;

– рівноправність членів кредитної спілки;

– самоврядування;

– гласності.

Кредитна спілка діє на основі самофінансування, несе відповідальність за наслідки своєї діяльності та виконання зобов'язань перед своїми членами, партнерами, державним і місцевими бюджетами [2].

Кредитні спілки – важлива інфраструктурна складова фінансового ринку. Саме тому їх господарська діяльність повинна сприяти економічному розвитку регіону. Для задоволення інтересів своїх членів та громади кредитні спілки в міру своїх можливостей співпрацюють з іншими кредитними спілками, кооперативами та їх асоціаціями на місцевому, національному та міжнародному рівнях.

Провідною ідеєю в діяльності кредитних спілок є надання послуг всім, хто їх потребує. Кожна людина може бути дійсним або потенційним членом кредитних спілок.

На даний час кредитна кооперація регіонів України розвивається автономно та безсистемно. Характерним для неї постійне скорочення кількості охопленого нею населення та зростанням недовіри з боку споживачів небанківських фінансових послуг. Особливо ситуація загострилася через масове неповернення вкладів членам кредитних спілок.

Кредитні спілки повинні задовольняти потреби суспільства, в якому вони функціонують.

Для забезпечення належного функціонування кредитних спілок на сучасному етапі слід вирішити ряд завдань:

- запровадити на державному й регіональному рівнях системи фінансового оздоровлення кредитних спілок;
- створення нормативно-методичної та інформаційної бази;
- проведення роз'яснювальної роботи серед населення та відновлення довіри до їх діяльності;
- забезпечення гарантій залучених коштів населення;
- створити систему страхування вкладів від фінансових ризиків;
- створення бюро кредитних історій для формування єдиної бази позичальників, що надасть можливість знизити частку прострочених і неповернених позик;
- запровадити жорсткішу систему нагляду і контролю дотримання та виконання основних показників діяльності кредитних спілок;
- сформувати установи сервісної інфраструктури, які зможуть надати послуги кредитним спілкам в формі навчання, консультаційного супроводження, інформаційних технологій, мінімізації фінансових ризиків, аудиту та управління ліквідністю.

Список літератури

1. Дадашев Б. А., Гриценко О. І. Кредитні спілки в Україні : навч. посіб. Суми : ДВНЗ «УАБСНБУ», 2011. 196 с.
2. Про кредитні спілки : Закон України від 20 груд. 2001 р. № 2908-III. URL: <http://www.rada.gov.ua>
3. Степанова В. О. Місце і роль кредитних спілок на фінансовому ринку України. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу № 2 (18). 2012.
4. Сидор Г. В. Перспективи розвитку кредитних спілок в сільській місцевості. Сучасні проблеми економіки: нові погляди науковців : матер. Всеукр. наук.-практ.

конф., (м. Дніпропетровськ, 24–25 лют. 2012 р.). у 2-х ч. Ч. 1. Дніпропетровськ : НО «Перспектива», 2012. С. 57–58.

5. Сидор Г. В. Формування дієвої системи кредитної кооперації сільськогосподарського виробництва. Теорія і практика раціонального використання ресурсного потенціалу країни : матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., проведеної на базі Буковинського державного фінансово-економічного університету, (м. Чернівці, 15–16 листоп. 2012 р.). Тернопіль : Крок, 2012. С. 91–95.

6. Сидор Г. В. Перспективи розвитку сільськогосподарських кредитних кооперативів. Інноваційна економіка. 2016. № 3–4 (62). С. 175–181.

Секція 2

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Андрій Довбуш,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

Тернопільського національного економічного університету

НЕОБХІДНІСТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ

ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Сьогоднішні реалії адаптації України до світового економічного простору та побудови ведення глобального бізнесу, породжують запровадження ряду неминучих змін та реформ. Це зумовлює реформування як самих економічних відносин, так і передбачає створення нових підприємств різного юридичного статусу, а саме різноманітних форм власності та організаційних форм функціонування. Світова практика ведення бізнесу свідчить про те, що пріоритетним є розвиток малого й середнього підприємництва, яке є досить мобільним і спроможним адаптуватися та підлаштовуватися до різних соціально-економічних умов.

Якщо взяти до уваги існуючі тенденції подальшого зростання світової економічної кризи, для України, зокрема враховуючи міжнародний досвід, стратегічним напрямком розвитку стійкої вітчизняної економіки є відродження експортно-орієнтованого аграрного сектору, який в свою чергу надасть поштовх для раціоналізації функціонування супутніх галузей. Зрозумілим є той факт, що наша держава станом на сьогодні, перебуваючи в стані неоголошеної війни, неспроможна інвестувати капітальні інвестиції в поступний рух економіки й закордонний інвестор не виявляє бажання здійснювати свої інвестиційні вкладення [1].

Однією із найголовніших причин є очікування інвесторів щодо прийняття славнозвісного закону «Про ринок землі», оскільки існує велика кількість

незрозумілих трактувань щодо даного законпроекту. Припустивши, що Верховна рада України доопрацює законопроект в другому читанні та все ж таки, проголосує за прийняття даного закону й при цьому виконає обіцянки щодо дешевих кредитів для купівлі землі суб'єктам господарювання, тоді, земля стане головним суб'єктом в соціально-економічних відносин.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», передбачено обов'язкове ведення бухгалтерського обліку всіма господарюючими суб'єктами аграрного сектору [2].

Безсумнівним є те, що система бухгалтерського обліку повинна служити налагодженню ефективного функціонування управлінської системи аграрного виробництва. Проте, практика доводить, що власники земельних ресурсів як основного засобу виробництва, тобто товаровиробники, підприємці, менеджери, кредитори та інші учасники ринку не отримуватимуть від системи бухгалтерського обліку необхідної правдивої та своєчасної інформації для прийняття своїх управлінських рішень. Це висуває дедалі нові вимоги до побудови бухгалтерського обліку земельних ресурсів як основного засобу формування інформації за веденням фінансово-господарської діяльності суб'єктів аграрного підприємництва [3].

Хоча, вітчизняними та закордонними науковцями проведено багато досліджень щодо бухгалтерського обліку земельних ресурсів, залишається багато дискусійних питань, які негативно впливають на побудову раціональної системи їх обліку. Це вимагає розробки дієвої методики обліку земельних ресурсів.

Основним питанням, що потребують нагального вирішення – це розробка оптимальної системи оцінки земельних ресурсів, для достовірного та точного їх відображення у системі бухгалтерського обліку. А саме, дасть можливість в обліку вказувати правдиву їх вартість не зменшуючи інвестиційну привабливість підприємств аграрного сектору.

Також враховуючи той факт, що земельні ресурси є специфічним об'єктом бухгалтерського обліку, для оптимальної системи їх обліку необхідно обов'язково

врахувати можливість надання землі в оренду. Оскільки, зараз аграрні підприємства беручи в оренду земельні ділянки не завжди відображають їх обліку на позабалансових рахунках, що негативно впливає на процес моніторингу обігу земельних ресурсів. А це тягне за собою неадекватне нарахування орендної плати.

Не маловажним, в даному випадку є удосконалення нормативно-правових актів щодо регулювання прав користування земельними ресурсами та встановлення чітких норм розмежування прав постійного користування земельними ресурсами й довгострокої і короткострокої оренди. За нашим переконанням вирішення зазначеної проблематики внесе певні корективи у визначенні плати за користування земельними ресурсами.

Доволі дискусійним залишається питання вибору способу відображення в бухгалтерському обліку земельних ресурсів, як окремого об'єкта обліку, в складі основних засобів чи біологічних активів. Оскільки це напряму буде впливати на організацію обліку земельних ресурсів.

Отже, вирішення зазначених проблем надасть можливість побудувати якісно нову систему бухгалтерського обліку земельних ресурсів, яка повністю буде задовольняти вимоги зовнішніх та внутрішніх користувачів.

Список літератури

1. Кісіль М. Зменшення інвестицій а АПК призведе до спаду національної економіки. URL: <http://www.agroreview.com>.
2. «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» : Закон України від 27 лют. 2020 р.
3. Бруханський Р. Ф., Бінчаровська Т. А. Науково-практичні проблеми відображення земельних ресурсів у системі бухгалтерського обліку. Вісник ЖДТУ. Економіка, управління та адміністрування. 2019. № 1. С. 64–71.

Наталія Домбровська,
канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНИХ УСТАНОВ

Аналітичний процес як технологічна сукупність дій над економічною інформацією можна розглянути як сукупність різних видів самостійних робіт. Він включає дії над економічними даними, що в кінцевому рахунку веде до отримання потрібних проміжних або кінцевих показників аналітичного характеру, які можуть бути використані для розробки та ухвалення управлінського рішення; виконання математичних дій задля упорядкування сукупності даних; дії щодо складання і формування аналітичних висновків, розробки рекомендацій та пропозицій.

Організовуючи аналітичну роботу, насамперед треба створити такі умови, які б максимально повно забезпечили моніторинг взаємозв'язків між окремими показниками роботи суб'єкта господарювання. Проведений аналіз виконання аналітичної роботи вказує на те, що в багатьох випадках резерви виробництва погано використовуються не тому, що бракує можливостей для їх реалізації, а тому, що їх не було виявлено своєчасно.

У процесі організації аналізу роботи установ аналітики-практики виокремлюють такі основні етапи, як складання планів і програм проведення аналізу, збір необхідної інформації, аналітична обробка інформації, оцінка результатів діяльності установ, узагальнення результатів аналізу [1, с. 34].

У проведенні аналітичної роботи виокремлюють такі організаційні етапи: виділення об'єктів та суб'єктів аналітичного дослідження, вибір організаційних форм їх дослідження і функціональний розподіл обов'язків між аналітиками, які проводять дослідження; планування аналітичної роботи; інформаційне і методичне

забезпечення; аналітична обробка інформаційних даних про хід та результати функціонування установ; оформлення результатів аналізу; контрольний нагляд за впровадженням внесених пропозицій, які були внесені за результатами проведеного аналітичного дослідження.

Слід додати, що виокремлення суб'єктів і об'єктів аналізу діяльності медичних установ передбачає встановлення окремих вимог до складу інформації в залежності від виду аналізу і його об'єктів. Організацію аналізу діяльності медичної установи в розрізі класифікаційних ознак об'єктів та суб'єктів пропонується проводити за наступними керунками:

- фінансовий аналіз, який включає аналіз стану і джерел фінансування лікувально-профілактичних закладів;
- управлінський аналіз, що включає аналіз кошторисних видатків закладів охорони здоров'я.

Таким чином, методику організації економічного аналізу діяльності медичних установ можна виокремити на наступні етапи:

– Підготовчий етап. Він включає комплекс робіт, під час яких здійснюється підготовка інформаційних відомостей про доходи, які медична установа має одержати на протязі бюджетного періоду. Також беруться до уваги дані про відповідні видатки, які будуть мати місце на утримання установи для здійснення нею своїх повноважень. Отже, для забезпечення своєї діяльності, на підготовчому етапі аналітичної роботи медична установа повинна розробляти систему синтетичних і аналітичних показників, за допомогою яких складатимуться індивідуальні кошториси й плани асигнувань за кожною бюджетною програмою.

– Основний етап. На цьому етапі, використовуючи методичні та технічні прийоми, аналітик проводить алгоритм розрахунків оцінки стану і джерел фінансування медичних установ, оцінки потреби населення у госпіталізації, визначаються загальні відхилення фактичних видатків від касових, виявляється взаємодія факторів і проводиться розрахунок їх впливу на зміну обсягів та якості

надання медичних послуг. Зазначене дає можливість добути підсумкові дані для підготовки та ухвалення управлінських рішень.

– Заключний етап. На ньому аналітик подає підсумкову оцінку функціональної діяльності медичних установ та готує висновки і пропозиції щодо розробки організаційно-технічних заходів для поліпшення якості надання медичних послуг, встановлюється контроль за впровадженням у практичну діяльність пропозицій, що було висунуто за проведеними результатами аналітичного дослідження.

Отже, система управлінського обліку, аналізу фінансово-господарської діяльності і контролю є функціонально виділеним модулем, що працює в загальному інформаційному середовищі бухгалтерського і методичного комплексу, що представляє зовнішнім та внутрішнім користувачам необхідну інформацію для ухвалення управлінських рішень.

До об'єктів організації аналітичного процесу відносять: аналітичні номенклатури, носії аналітичних номенклатур, рух носіїв аналітичної номенклатури у процесі обробки та формування показників, забезпечення аналітичного процесу [2, с. 69].

Слід підкреслити, що важливою умовою, від якої залежить дієвість і ефективність аналізу фінансово-господарської діяльності медичних установ, є планомірний характер його проведення. На практиці можуть складатися такі плани: комплексний план аналітичної роботи та тематичні плани. При цьому, під комплексним планом вважається календарний розпис окремих аналітичних досліджень на протязі року, а до тематичних планів проведення аналізу цим автором відносяться окремі питання, які представляють інтерес у певний момент.

Отже, пропонується під комплексним планом аналізу діяльності медичної установи вважати комплекс аналітичних процедур щодо врахування необхідних ресурсів, можливостей медичної установи та узгодженості дії у часі. Вихідним моментом при цьому слід передбачати планування робіт щодо складання проекту

індивідуального кошторису медичної установи. Під тематичним планом аналізу діяльності медичної установи пропонується вважати комплекс аналітичних процедур у напрямках фінансового та управлінського аналізу. При цьому вихідним моментом вважається за доцільне рахувати сукупність дій над економічною інформацією з метою складання проекту плану асигнувань.

Список літератури

1. Болюх М. А. Аналіз фінансово-господарської діяльності бюджетних установ : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2008. 342 с.
2. Левицька С. О. Облік та аналіз діяльності бюджетних установ : монографія. Рівне : УДУВГП, 2004. 233 с.

Анастасія Колеснік,
студентка групи ОБД-16-2
Університету державної фіскальної служби України
Володимир Таращенко,
канд. екон. наук, доцент
Університету державної фіскальної служби України

ПОДАТКОВИЙ АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ БОРОТЬБИ ІЗ УХИЛЕННЯМ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ

Впродовж останнього десятиліття, зважаючи на безперервні економічні трансформації та реформи, беззаперечним об'єктом уваги вітчизняних і світових практиків та теоретиків є питання визначення місця податкового аудиту в системі податкового контролю.

Податковий аудит слід розглядати як один із важливих інструментів запобігання ухиленню від оподаткування. В поточній діяльності контролюючих органів на порядку денному все частіше постає питання удосконалення податкового

аудиту в контексті протидії уникненню від сплати обов'язкових податків. Для України ця тема залишається відкритою та надзвичайно актуальною, адже, як зауважив Голова Рахункової палати Валерій Пацкан : «...за січень-вересень 2019 року загальний фонд Державного бюджету України недоотримав 78,4 млрд грн, або 7,2% запланованих надходжень» [1].

Ключовим чинником, що негативно відображається на наповненні бюджету грошовими ресурсами протягом останніх років було і залишається таке явище, як ухилення від сплати податків та зборів. Це пояснюється тим, що саме податкові надходження є основним джерелом доходів держави.

За даними Міністерства фінансів, в структурі доходів зведеного бюджету України за 2019 рік податкові надходження становили 82.98%. Відповідно, недоотримання певної частини запланованих обов'язкових платежів буде призводити до дефіциту бюджету, що в свою чергу вплине на соціальну політику та спричинить низку негативних явищ у економіці [2].

Для збільшення податкових надходжень та покращення податкової дисципліни платників податків, варто розуміти причини, що спонукають останніх діяти всупереч чинному законодавству (рис. 1).

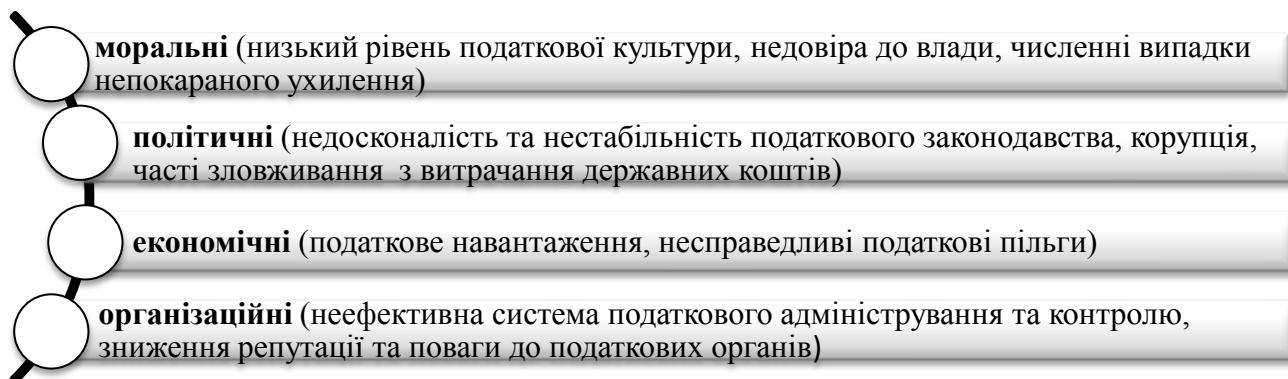

Рис. 1. Причини використання платниками податків схем ухилення від оподаткування

Джерело: [3]

Для виправлення ситуації та усунення факторів, що спонукають платників податків шукати шляхи ухилення від оподаткування, органам ДФС необхідно повернути довіру як до інститутів державної влади так і до контролюючих органів. Це законними способами дозволить змусити суб'єктів економіки функціонувати в межах правового поля і мінімізує випадки порушення нормативно-правових актів. Саме податковий аудит, який має стимулюючий вплив на податкову дисципліну суб'єктів господарювання, дає змогу виявити порушення в частині нарахування та сплати податкових платежів (рис. 2).

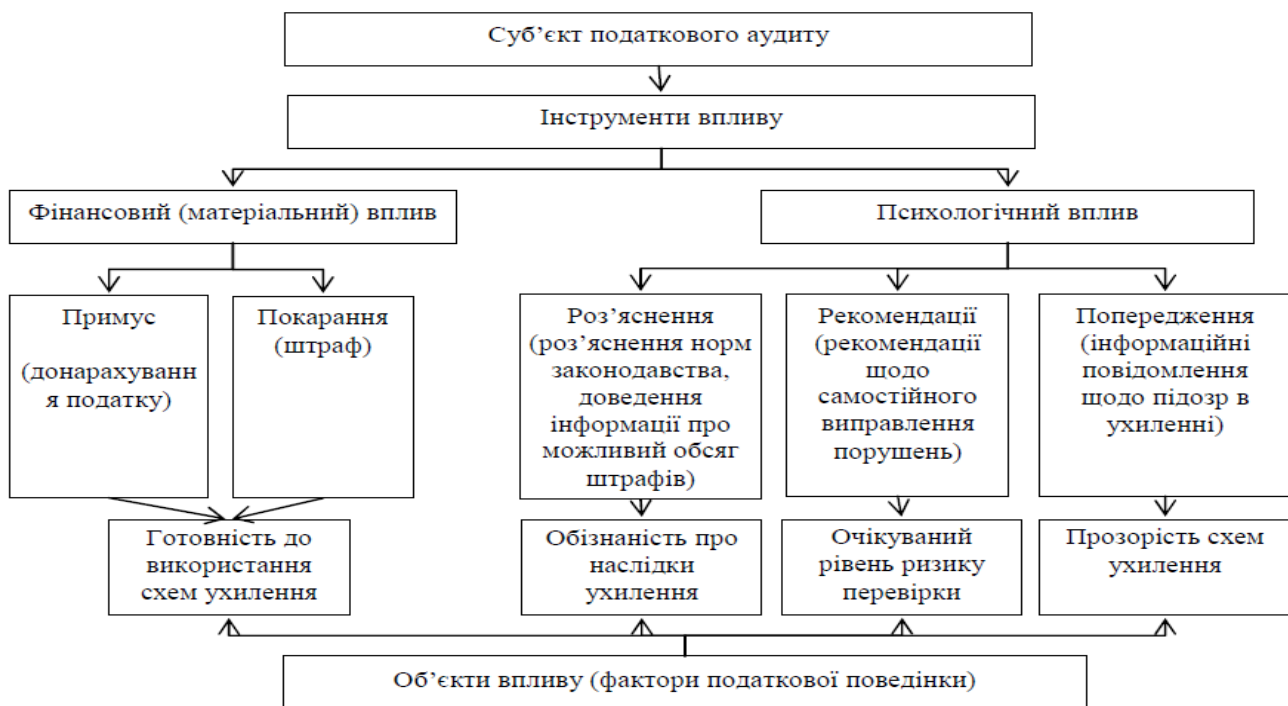

Рис. 2. Механізм стимулюючого впливу податкового аудиту на податкову дисципліну суб'єктів підприємництва

Джерело: [3]

Стимулююча функція податкового аудиту втілюється шляхом використання інструментів фінансово-матеріального впливу (покарання, примус) та психологічного впливу (штрафи, консультації, рекомендації, попередження).

Беззаперечно, що в реаліях сьогодення, механізм податкового аудиту повинен будуватися та змінюватися паралельно із реформами структури ДФС, корелюватися

із податковою політикою держави, націлюватися на виявлення випадків ухилення від оподаткування.

Список літератури

1. Інфографіка 09.10.2019. Мультимедійна платформа іномовлення України «Укрінформ». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2796243-zagalnij-fond-derzbudzetu-nedootrimav-72-zaplanovanih-nadhodzen-packan.html>
2. Доходи зведеного бюджету України. Сайт Міністерства фінансів країни. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income/>
3. Костюк Б. В. Стимулюючий вплив податкового аудиту на рівень податкової дисципліни. Електронний журнал «Ефективна економіка». 2018. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6196>

Наталія Костишин,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ СИТУАЦІЙНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Діяльність будь-якого суб'єкта господарювання направлена на отримання якомога більшого розміру прибутку, що спонукає його бути успішним на ринку, виборювати лідерство серед конкурентів. Відтак, управлінському персоналу доцільно не тільки слідкувати за постійними змінами, які диктують сучасні складні економічні умови, а й вдало, швидко реагувати на них.

На нашу думку, для прийняття швидких та ефективних рішень у своїй повсякденній практиці керівникам підприємств доцільно використовувати такий інноваційний інструмент – як метод ситуаційного аналізу. З його допомогою можна

сформувані уявлення про стан об'єкта управління шляхом виявлення основних факторів, які мають вагомий вплив на розвиток управлінської ситуації, а також з'ясувати природу і характер цього впливу. Результати ситуаційного аналізу послужать для розробки сценаріїв розвитку підприємства, основних тенденцій удосконалення його діяльності. Виділяючи й оцінюючи ситуаційні змінні, керівники матимуть змогу точніше визначати очікувану динаміку змін управлінської ситуації. Це допоможе сформувані такі рішення, які врахують тенденції розвитку, реальні можливості підприємства та співвідношення сил.

Завданням ситуаційного аналізу є встановлення не всіх, а саме основних чинників, які суттєво впливають на розвиток конкретної ситуації, і відкидання тих факторів, які істотно на цю ситуацію не впливатимуть. Такої ж думки дотримується В. Гладков, виділяючи одне із головних завдань, яке вирішується ситуаційним аналізом, – «встановлення основних факторів, що впливають на розвиток ситуації» [1, с. 126].

Під час проведення ситуаційного аналізу використовуються спеціально розроблені технології, що базуються значною мірою на використанні сучасних методів одержання аналізу й обробки експертної інформації.

Проведення ситуаційного аналізу розпочинають із підготовчого етапу, що полягає в чіткому окресленні управлінської ситуації. Як відомо, у багатьох випадках правильно поставлене завдання – це половина успіху, а успіх – це насамперед правильно зрозуміла ситуація і ефективне управлінське рішення [2, с. 74]. Тобто, слід досягти умов, щоб усі фахівці, які братимуть участь в проведенні ситуаційного аналізу, однаково й однозначно зрозуміли мету його проведення та завдання, які ставляться перед ними.

Проведенню ситуаційного аналізу може передувати підготовка необхідного інформаційного забезпечення, зокрема відповідного організаційного, методичного, інформаційного, комп'ютерного супроводу. Це дозволить краще репрезентувати управлінську ситуацію, її сильні і слабкі сторони, основні чинники, які впливають

на розвиток цієї ситуації. У такому разі готують спеціальні аналітичні звіти для фахівців та членів експертної комісії (які беруть участь в проведенні ситуаційного аналізу), де сформовано попередню оцінку ситуації і пропонується ряд альтернативних варіантів управлінських дій.

Згідно із сучасними технологіями проведення повного і глибокого ситуаційного аналізу досягається створенням двох груп виконавців – робочої та аналітичної. В обов'язки першої входить забезпечення організаційного супроводу процедур цього аналізу, його технічної сторони. Друга (аналітична) група повинна забезпечити методичну, інформаційну та змістовну частину комп'ютерного супроводу. До складу цієї групи слід включити як технологів з організації та проведення ситуаційного аналізу, так і аналітиків – спеціалістів, які професійно працюють в даній галузі, до якої належить підприємство.

Аналітична група має чітко визначити і поставити завдання ситуаційного аналізу для фахівців, запрошених до участі в його проведенні. Повинні бути чітко сформульовані цілі аналізу ситуації, цілі підготовки альтернативних варіантів і вироблення рекомендацій для прийняття рішень.

Під час підготовчого етапу здійснюється добір експертів 1-го і 2-го рівнів на основі визначених профільних специфікацій та відповідних вимог, тобто формуються експертні комісії для проведення ситуаційного аналізу із врахуванням їх професійної підготовки.

Головним завданням цього етапу аналізу є підготовка інформації про управлінську ситуацію, внутрішні та зовнішні фактори, суміжні проблеми, які впливають на її розвиток. Доцільною є підготовка змістовного опису ситуації, у тому числі за допомогою ключових слів, що може виявитися корисним при формуванні інформаційних потоків в процесі проведення ситуаційного аналізу.

Отже, ситуаційний аналіз, з одного боку, – це один із найкращих інструментів для послідовного, комплексного, системного аналізу ситуацій прийняття важливих управлінських рішень, з другого – ситуаційний підхід дає змогу виявити основні

тенденції, що визначають динаміку розвитку ситуації прийняття рішення, а також основні фактори впливу на ситуацію.

Список літератури

1. Гладков В. Ситуационный анализ в управлении. Наука. 2003. С. 124–126.
2. Ільницька Т. А. Місце та роль ситуаційного аналізу в сучасному управлінні. Вісник Національної академії державного управління. 2014. № 3. С. 72–77.

Роман Сагайдак,

канд. екон. наук, доцент

Гусятинський коледж

Тернопільського національного технічного університету ім. Івана Пулюя

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Внутрішньогосподарський контроль має бути невід’ємною частиною загальної системи управління сільськогосподарським підприємством. Його завданням є забезпечення керівників (власників) підприємства незалежною, об’єктивною оцінкою відповідності діяльності підприємства встановленим нормам і правилам. Він покликаний здійснювати у виробничих підрозділах перевірку господарських операцій, пов’язаних із використанням матеріальних, фінансових ресурсів, що забезпечило б недопущення їх перевитрат, збереження грошових коштів і матеріальних цінностей, контроль за раціональним використанням трудових ресурсів, постачальницько-збутовою діяльністю, впровадженням прогресивних технологій виробництва, і в кінцевому підсумку забезпечувати ефективність роботи підприємства в цілому.

Крім того, впровадження внутрішньогосподарського контролю сприяє прийняттю ефективних управлінських рішень, а також їх виконанню. При цьому слід пам’ятати, що ці аспекти внутрішнього контролю перебувають у нерозривній єдності й динамічно взаємодіють в усіх циклах управлінського процесу.

До функцій внутрішнього контролю можна віднести оперативну, захисну, регулятивну, інформаційну, комунікативну і превентивну. На наш погляд, у сучасних умовах господарювання превентивна форма внутрішнього контролю набуває особливого значення, оскільки попередній контроль попереджує небажані відхилення, захищає підприємство від небажаних наслідків тих чи інших дій (наприклад, оцінка законності й доцільності на початковій стадії господарської операції попереджує дії, які суперечать вимогам нормативних документів і меті діяльності підприємства тощо).

Для того щоб глибше зрозуміти суть внутрішнього контролю як важливої управлінської категорії, розкрити механізм функціонування відносин, які виражаються через управлінські процеси, виявити специфічні особливості різних складових управлінської категорії, треба здійснити його класифікацію.

Одним із найважливіших класифікаційних аспектів внутрішнього контролю є формальний контроль. Вибір форми внутрішнього контролю залежить від складності організаційної структури, правової форми, видів і масштабів діяльності, доцільності охоплення контролем різних сторін діяльності, ставлення керівництва підприємства до контролю, професійності внутрішніх контролерів.

Ознаками класифікації внутрішнього контролю, на нашу думку, можуть бути: методи (методичні прийоми внутрішньогосподарського контролю), стадії його проведення, часове спрямування, джерела даних контролю, характер контрольних заходів, і періодичність їх проведення, повнота охоплення об'єкта контролю, час здійснення контрольних дій, форма здійснення.

Внутрішньогосподарський контроль можна розглядати з двох позицій. З одного боку, внутрішньогосподарський контроль розглядається в достатньо вузькому розумінні як один з етапів процесу управління. З другого боку, поняття внутрішньогосподарського контролю трактується в більш широкому розумінні як система (яка входить у систему управління підприємством), що складається із низки елементів.

Ці елементи безпосередньо пов'язані з діяльністю головних бухгалтерів підприємств, оскільки саме вони зобов'язані забезпечувати контроль за рухом майна і виконанням зобов'язань.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» передбачено, що «підприємство самостійно розробляє систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій...» [2]. Тим самим законодавчо встановлено, що всі підприємства незалежно від форм організації виробництва і власності мають створити служби внутрішнього контролю, що, на жаль, в багатьох випадках у підприємствах агропромислового комплексу не зроблено.

Враховуючи всі ці обставини, вважаємо за потрібне запропонувати систему внутрішньогосподарського контролю з поділом на такі складові:

- цілі й завдання контролю;
- предмет і об'єкт контролю;
- методи контролю;
- механізми контролю;
- кадри контролю.

Виходячи з вищенаведеного вважаємо, що внутрішньогосподарський контроль фактично здійснюється в кожному підприємстві, однак нормативною базою підприємницької діяльності в Україні не передбачено визначення як самого внутрішньогосподарського контролю, так і відповідних його елементів. Як результат в практиці сільськогосподарських підприємств застосування внутрішньогосподарського контролю ототожнюється з контролем керівників підприємства, бухгалтерським контролем і в окремих випадках діяльністю інвентаризаційної комісії.

Список літератури

1. Бодюк А. В. Методологічні й нормативно-правові аспекти аудиту підприємницької діяльності : Монографія. К. : Кондор, 2015. 356 с.

2. «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV // Бухгалтерський облік і аудит. 1999. № 6. С. 9–13.

3. Кузик Н. П. Внутрішньогосподарський контроль: проблеми та шляхи удосконалення. Науковий вісник НАУ. Вип. 66. К. : НАУ, 2018. С. 184–187.

Оксана Чижинин,
канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету

ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ КРУГООБОРОТУ ВИРОБНИЧОГО КАПІТАЛУ

У числі загальних основ принципово важливе значення мають якісно нові гроші, інформаційні за своєю природою та електронні за своїми носіями, а також корпоративний механізм господарювання наукомісткої орієнтації.

Все це зумовлює появу нових об'єктів бухгалтерського обліку і контролю. Виходячи з названих вище процесів в перетворенні матеріально- технічної бази суспільства, розглянемо вплив цих процесів на кругооборот капіталу в умовах становлення інформаційно-індустріальної стадії розвитку продуктивних сил.

Планомірність кругообігу індивідуального капіталу, представленого мільйонами дрібних і середніх капіталістичних підприємств, є нижчою [1, с. 29].

Це значною мірою диктується діями великих монополістичних (у тому числі олігополістичних) об'єднань, потребами виконання державних контрактів. Залежно від характеру виробничого капіталу його кругооборот має деякі особливості. Послідовно проходячи перераховані три стадії і, відповідно, змінюючи форми свого існування, капітал, що використовується у виробничому процесі, функціонує безпосередньо як в сфері обігу, так і в сфері виробництва.

Таким чином, перетворення грошового капіталу у виробничий здійснюється на першій стадії його обороту в сфері обігу – на ринках факторів виробництва. Перетворення виробничого капіталу у товарний на наступній стадії його обороту здійснюється безпосередньо у сфері виробництва товарів і послуг, тобто безпосередньо у виробничому процесі окремих суб'єктів господарювання. І, нарешті, перетворення товарного капіталу в грошовий, тобто його повернення в первісну форму, яким завершується акт повного кругообігу, знову відбувається в сфері обігу – на різних сегментах споживчого ринку або ринку факторів виробництва.

Становлення інформаційно-індустріальної стадії розвитку продуктивних сил впливає кардинально на економічну природу і структуру додаткового продукту та його вартість. Визначимо характер і механізм такого впливу. Видається, що цей механізм не здатний адекватно пояснити виникнення додаткового продукту і прибутку на основі розробки і застосування новітніх технологій [2, с. 174].

За рахунок кращої організації виробничих поставок інтенсифікується процес виробництва, в результаті чого збільшується його обсяг на тих самих виробничих потужностях і при тому ж самому контингенті працівників. Розвиток методів маркетингу на базі комп'ютерного моніторингу попиту і перебігу продажів у поєднанні з розвитком гнучких технологій дозволяє виробляти переважно потрібну споживачеві продукцію з її адресною доставкою покупцеві [3, с. 64].

Проведені дослідження дозволили сформулювати науково обґрунтовані основи розвитку теоретичних і методологічних засад бухгалтерського обліку й контролю як інформаційної основи управління кругооборотом підприємств.

Обліково-контрольне забезпечення реалізації ефекту передбачає:

- розвиток завдань і функцій бухгалтерського обліку через виділення аналітичних показників за стадіями кругообігу капіталу;
- створення облікових моделей за стадіями кругообігу капіталу з виділенням об'єктів бухгалтерського обліку та контролю;

– розробку методології та організації обліку й контролю процесів формування, руху та відтворення капіталу.

Представлені розробки спрямовані на забезпечення реалізації стратегії розвитку підприємства та країни в цілому за рахунок досягнення соціально-економічного ефекту господарювання на основі інтеграції в управлінський процес функцій бухгалтерського обліку та контролю, створення бухгалтерських моделей кругообігу капіталу за його стадіями. Інтеграція досягнень економічних наук є основою розробки інформаційних моделей формування, руху та відтворення капіталу підприємств із застосуванням економетричного аналізу залежності обсягу виробництва від основних складових виробничого процесу (праці та капіталу) для зменшення ступеня ризику економічної діяльності.

У сучасних умовах розвитку економіки особливого значення набувають питання управління, серед яких важливу роль відіграє бухгалтерський облік як засіб отримання і обробки економічної інформації, яка використовується для контролю та аналізу результатів господарювання. В умовах ускладнення та розширення процесів господарювання бухгалтерський облік набуває властивостей складної інтегрованої системи.

Список літератури

1. Ларионов И. К. Финансово-промышленные группы: [под ред. И. К. Ларионова] М. : МУПК, 2000. 183 с.
2. Камінська Т. Г. Облік процесу придбання як етапу кругообігу капіталу. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. Серія : Економічні науки / За ред. М. Ф. Кропивка. Мелітополь : Мелітопольська типографія «Люкс», 2012. № 2 (18). Т. 5. С. 173–181.
3. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии. Т. 2. Кн. II. М. : Издательство политической литературы, 1978. 619 с.

Ольга Шмигель,
канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету

ОСОБЛИВОСТІ ЗАГАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Одним із найосновніших чинників інноваційного розвитку та економічного зростання країни є підприємництво, яке лежить в основі господарського життя малого бізнесу. Зконцентрувавши в собі всі характеристики ринкових відносин, мале підприємництво є рушійною силою економіки.

Протягом останніх років в Україні відбувалися процеси активізації діяльності у сфері підприємництва. Основними факторами розвитку підприємництва були преференції, які надала влада щодо спрощення документального ведення такого виду діяльності та низький рівень податків, що зумовило значну зацікавленість у діяльності саме на системі єдиного податку. Спрощення у веденні обліку, розрахунку сум податку, малій кількості звітів та простота їх заповнення стали основним підґрунтям збільшення кількості фізичних та юридичних осіб, які захотіли відкрити власну справу і працювати на такій системі оподаткування.

Однак, при обранні спрощеної системи оподаткування, крім розміру доходу та кількості найманих працівників існують обмеження щодо виду діяльності підприємництва. Підприємці та юрособи, які здійснюють:

- діяльність з організації, проведення азартних ігор, лотерей (крім їх розповсюдження), парі (букмекерське парі, парі тоталізатора);
- обмін інвалюти;
- виробництво, експорт, імпорт, продаж підакцизних товарів (крім роздрібного продажу паливно-мастильних матеріалів в ємностях до 20 літрів та

діяльності фізичних осіб, пов'язаної з роздрібним продажем пива, сидру, пері (без додання спирту) та столових вин);

– видобуток, виробництво, реалізацію дорогоцінних металів і каміння, у т. ч. органогенного утворення (крім виробництва, постачання, продажу (реалізації) ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння);

– видобуток, реалізацію корисних копалин, крім реалізації корисних копалин місцевого значення;

– діяльність у сфері фінансового посередництва, крім діяльності у сфері страхування, яка здійснюється страховими агентами, визначеними Законом України «Про страхування», сюрвейєрами, аварійними комісарами та аджастерами;

– продаж предметів мистецтва та антикваріату, діяльність з організації торгів (аукціонів) виробами мистецтва, предметами колекціонування або антикваріату;

– організацію, проведення гастрольних заходів та ін. [4].

Не можуть застосовувати спрощену систему оподаткування фізичні особи-нерезиденти. Якщо фізособа зареєстрована в Україні як підприємець, вона є резидентом України й має право на загальних підставах застосовувати спрощену систему оподаткування.

Суб'єкти підприємництва, які не обрали спрощену систему оподаткування обліку і звітності, оподатковуються за загальною системою.

Згідно з п. 177.2 ПКУ об'єктом оподаткування в підприємців-загальносистемників є чистий дохід (прибуток). Його визначають як різницю між загальним оподатковуваним доходом (виручкою в грошовій та негрошовій формах) і документально підтвердженими витратами, пов'язаними з господарською діяльністю фізособи-підприємця.

Підприємницькі доходи у 2020 р. загальносистемники обкладатимуть ПДФО за ставкою 18% [4]. Водночас протягом 2020 р. ФОП-загальносистемники мають перераховувати ПДФО у вигляді авансових платежів.

Також фізособі-загальносистемнику потрібно нараховувати і сплачувати військовий збір за ставкою 1,5%. Базу оподаткування військовим збором визначають у тому ж порядку, що і базу оподаткування ПДФО.

ФОП-загальносистемник «за себе» у 2020 р. має платити ЄСВ –22% від чистого доходу (прибутку), але не менше 1039,06 грн. у розрахунку на місяць.

Суб'єкти підприємництва, діяльність яких оподатковується за загальною системою оподаткування зобов'язані вести облік на підставі первинних документів, тобто – бухгалтерський облік. Отже, ведення бухгалтерського обліку такими фізичними особами-підприємцями є обов'язковим. Доведення факту наявності витрат для зменшення бази оподаткування іншим шляхом ніж ведення бухобліку, не припустиме.

Список літератури

1. Господарський кодекс України. URL:<http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Матвійчук Л. О. Спрощена система оподаткування, обліку і звітності: особливості застосування та реформування в Україні. Гроші фінанси і кредит, 2017. Вип. 8. С. 153–156.
3. Подолянчук О. А. Організація обліку суб'єктами малого підприємництва. Ефективна економіка. 2017. № 4. С. 53–55.
4. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI [зі змін. та доп.]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV. із змін. та допов. Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>

Тетяна Яковець,
канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету

ПЕРЕДУМОВИ ЗНИЖЕННЯ СТАВКИ ПДВ В КОНТЕКСТІ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Показник податкового навантаження на рівні підприємства відіграє важливу роль в рентабельності діяльності підприємства. Чинні законні способи зниження податкового тягара, як правило, ґрунтуються на виборі господарської тактики й стратегії, стимульованих державою через зниження податків і відрахувань; виконанні правил бухгалтерського обліку, що дозволяють скоротити оподатковувані статті витрат; дотриманні нормативів, що беруть участь у зменшенні оподаткованого прибутку [1].

Високі ставки ПДВ негативно впливають на економічну діяльність підприємства внаслідок наявності часового розриву між моментом оплати ПДВ у ціні товару і моментом відшкодування його з бюджету, а також внаслідок підвищених видатків на придбання додаткових матеріально-технічних ресурсів у разі розширення виробництва [2].

В Україні ПДВ сформував комплекс негативних проблем, через що його ефективність поставлена під сумнів. Водночас недоліки ПДВ в Україні є наслідком не недосконалості самого податку, а національними особливостями його справляння та специфікою податкової культури бізнесу. Аналізуючи чинний порядок бухгалтерського обліку зобов'язань з ПДВ, необхідно відзначити громіздкість даного процесу та певні суперечності з чинним Планом рахунків бухгалтерського обліку. Дослідивши недоліки функціонування податку на додану вартість, вважаємо за можливе запропонувати напрями вдосконалення механізму справляння ПДВ (рис. 1).

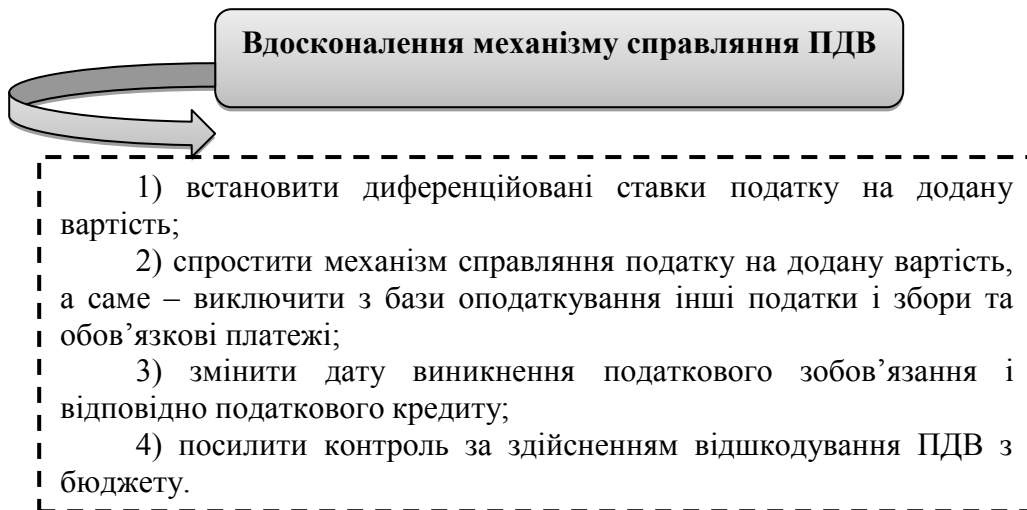

Рис. 1. Напрямки вдосконалення механізму справляння ПДВ

Прагнення знизити податковий тиск на підприємстві уряд будує план поступового зниження ставки ПДВ. За розрахунками поступове зниження ставки податку до 15% на протязі п’яти років дозволить: мінімізувати втрати бюджету у короткостроковому періоді, а у середньо- та довгостроковій перспективі дозволить компенсувати зазначені втрати; стимулювати обіг фінансових ресурсів; забезпечити для кінцевих споживачів товари та послуги за більш низькими цінами.

Зменшувати розмір ПДВ пропонують наступним чином [4]: з 1 січня 2021 року до 31 грудня 2021 року включно ставка податку – 19 відсотків; з 1 січня 2022 року по 31 грудня 2022 року включно – 18 відсотків; з 1 січня 2023 року по 31 грудня 2023 року включно – 17 відсотків; з 1 січня 2024 року по 31 грудня 2024 року включно – 16 відсотків; з 1 січня 2025 року – 15 відсотків.

Водночас, зазначений підхід щодо поступового зменшення ставки ПДВ, на думку фахівців, може мати місце за умови якщо бюджетні втрати будуть компенсовані додатковими податковими надходженнями внаслідок реалізації заходів по детінізації економіки, покращення податкового адміністрування, поліпшення економічного середовища.

Очевидно, що зниження ставки з податку на додану вартість матиме позитивний вплив на процеси детінізації, адже сприятиме економічній стимуляції

зменшення агресивної мінімізації податку. За таких обставин, в тривалій перспективі зменшення ставки податку призведе до позитивного ефекту з точки зору надходжень до бюджету, а поступове запровадження її зменшення знизить можливий дефіцит бюджету.

Отже, варто підсумувати, що податкове навантаження здійснює значний вплив на економіку України. Тому для поліпшення свого становища Україні необхідно поступово знижувати податкове навантаження, використовуючи досвід зарубіжних країн, адаптуючи його до специфіки та умов розвитку нашої країни, створювати умови, в яких майже неможливо буде ухилитися від сплати податкових зобов'язань, що призведе до поступового збільшення надходжень до Державного бюджету, а також подбати про те, щоб податкові надходження були доцільно розподілені [5].

Список літератури

1. Новосельська Л. І. Методи оцінювання рівня податкового навантаження на підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. 2013. Вип. 23.10. С. 239–243.
2. Орищин Т. М. Оптимізація податкового навантаження підприємства: теоретичний та методичний аспекти. Економіка та держава. 2019. 4. С. 58–62.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://www.interbuh.com.ua/normative/pku.html#h0030002> (дата звернення: 25.02.2020 р.).
4. Проект Закону про внесення змін до статті 193 Податкового кодексу України щодо зменшення розміру ставки податку на додану вартість URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68008 (дата звернення: 25.02.2020 р.).
5. Куценко М. Шляхи оптимізації податкового навантаження в Україні в контексті економічних реформ. Вісник Львівського університету. Серія : Економічна, 2015. Вип. 52. С. 278–283.

**МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ, ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І
ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ**

Ольга Павелчак-Данилюк,

канд. техн. наук,

старший викладач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

Тернопільського національного економічного університету

**СТАНОВЛЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА
В ОСВІТІ**

В теперішній час становлення інформаційного суспільства спонукало переглянути пріоритети державної інформаційної політики, розробляти і впроваджувати державні програми, які скеровані на сприяння створенню та розвитку інформаційного суспільства або окремих його складових: застосування мережі Інтернет та надання електронних послуг. Україна також активно бере участь у даному процесі. Проте на шляху до формування інформаційного суспільства одразу ж стикнулася із цілою низкою проблем, які пов'язані, насамперед, з фінансовим забезпеченням даного процесу, законодавчим супроводом, а також відсутністю формування інформаційного суспільства, ґрунтовних наукових досліджень даного процесу та його складових із врахуванням досвіду зарубіжних країн [1, с. 98–102].

Метою даного дослідження – є проблема розвитку комп'ютерного інформаційного поля розвитку сучасної України і зокрема освіти.

Зараз вже багато хто поділяє точку зору, що інформатизація суспільства –це загальний і необхідний процес в розвитку людської цивілізації, і будь-якої альтернативи інформатизації немає, інформатизація – це покращення нашої сучасності і прорив у майбутнє.

З інформаційною технологією пов'язують рішення проблем ефективності державного управління, покращення темпів науково-технічного прогресу, розвиток різних видів виробництва і високих технологій, якісного покращення системи освіти, зростання продуктивності праці, покращення соціально-економічних відносин, духовного життя, підвищення життєвого рівня і підняття демократизації суспільного життя. Відбувається усвідомлення суті нинішнього технологічного перетворення і її взаємодія з економікою і суспільством, одержані важливі результати в створенні і використанні комп'ютерних інформаційних технологій [2].

Використання комп'ютерних технологій в освіті є однією з найголовніших частин цього глобального процесу. Нагальною проблемою на сьогодні є розробка таких освітніх технологій, які здатні покращать традиційні форми навчання, підвищать рівень навчального процесу у вищому навчальному закладі.

Отже, сучасними світовими напрямками інформатизації освіти являється:

- формування єдиного освітнього простору;
- активне використання нових, сучасних засобів та методів навчання, які орієнтовані на використання інформаційних технологій;
- аналіз засобів та методів традиційного та комп'ютерного навчання;
- створення нового напрямку діяльності викладача – розробка інформаційних технологій навчання та програмно-методичних комплексів; заміна змісту діяльності викладача: з лектора до розробника нової технології;
- створення системи безперервного навчання як універсальної форми діяльності, яка є основою для постійного розвитку викладача протягом всього життя [3].

Інформатизація сучасної освіти потребує запровадити у вищу освіту нові інформаційні за змістом методи, засоби та форми професійної підготовки майбутніх фахівців сьогодення, створення потужної інформаційної інфраструктури, інформаційно-комп'ютерного середовища, ширшого використання Інтернет

технологій, запровадження електронного навчання, ширше використання глобальних, національних, локальних мереж.

Покращення аудиторної роботи студентів за рахунок використання ІКТ:

– Збільшення можливостей використання змішаного навчання (Blended Learning) за рахунок всебічного використання соціальних мереж та вебсервісів.

– Активізація Backchannel – розширити інтерактивне спілкування під час аудиторних занять за допомогою смартфонів та ноутбуків.

– Вільне використання мобільних засобів зв'язку.

– Комплексне застосування інтерактивних засобів навчання.

– Gamification: доступ до серйозних ігор, симуляція віртуальних світів.

Актуальність інформаційних освітніх технологій зумовлена тим, що вони вдосконалюють систему освіти і роблять ефективнішим навчальний процес. Сьогодні найбільше розповсюдження отримали комп'ютерні навчальні програми, зокрема, комп'ютерні підручники, діагностично-тестові системи, лабораторні комплекси, експертні системи, бази даних, консультаційно-інформаційні системи, прикладні програми, які забезпечують обробку інформації.

Отже, в інформаційному суспільстві, коли інформація стає вищою цінністю, а інформаційна культура людини – є визначальним фактором їхньої професійної діяльності, змінюються і вимоги до системи освіти, відбувається істотне підвищення її статусу.

Список літератури

1. Баєв О. О. Доступ до електронно-інформаційної інфраструктури та технологій в Україні. Інформація і право. 2011. № 2. С. 98–102.

2. Данильян В. О. Інформаційне суспільство та перспективи його розвитку в Україні (соціально-філософський аналіз) : монографія. Х. : Право, 2008. 184 с.

3. Веб-сайт. URL: <http://www.jsnet.eku.edu/ARBlog/>

Юлія Ковальчук,
викладач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету

ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

В сучасних умовах володіння іноземною мовою стає однією з ключових загальнокультурних компетенцій і неодмінною умовою для формування конкурентоспроможного фахівця на ринку праці. Майбутні фахівці повинні володіти великим набором комунікативних навичок і умінь: здійснювати соціалізацію, говорити по телефону, вести ділові переговори на мові, що вивчається і ділову переписку, володіти навичками професійного перекладу [1].

На сьогодні важливим стає стимулювання інтересу студентів до вивчення предмета, розвиток самостійності й творчої активності у вивченні мови, а також тісному зв'язку змісту навчання з уміннями і навичками, необхідними в майбутній професії.

Говорячи про нові горизонти, які відкриває використання матеріалів інформаційної мережі Інтернет, не можна не відзначити широту вибору, доступність і актуальність матеріалів, які вона надає як викладачеві, так і студенту. Застосування Інтернет-технологій у освітньому процесі дозволяє реалізувати принципи особистісно-орієнтованого підходу до викладання іноземної мови, домогтися диференціації та індивідуалізації навчання з урахуванням потреб, інтересів і рівня сформованості іншомовної комунікативної компетенції кожного студента.

У дослідженнях методики викладання іноземних мов прийнято виділяти п'ять типів навчальних Інтернет-ресурсів:

– хотліст (hotlist) – перелік Інтернет-ресурсів з текстовими матеріалами по темі;

- мультимедіа скрепбук (multimedia scrapbook) – добірка аудіо, відео, фото, графіки, текстових матеріалів, анімаційні віртуальні тури;
- трежахант (treasure hunt) – перелік посилань на сайти, що містять актуальну інформацію по темі, і орієнтують студентів на дослідницьку діяльність;
- сабджектсемпла (subject sampler) – перелік посилань на текстові та мультимедійні ресурси, після роботи з якими студенти відповідають на питання дискусійного характеру що вивчається;
- веб-квест (web quest) – організація і напрям проектної діяльності учнів, проблемне завдання з елементами рольової гри, виконується з опорою на використання Інтернет-ресурсів [2].

Кожен з названих вище типів Інтернет-ресурсів може бути використаний при навчанні іноземної мови студентів, що володіють різним рівнем сформованості компетенцій, що мають різну мотивацію і цілі вивчення мови.

Іншим позитивним аспектом є те, що «отримана таким чином інформація не буде загублена, а залишиться на носіях і сайтах, дозволяючи заново пройти вивчений матеріал» [3].

Особливе значення при пошуковій роботі з матеріалами мережі Інтернет має той креативний продукт, який створюють студенти за підсумками роботи: це презентація або есе з досліджуваної проблеми. Зібрана інформація ще не є знанням, якщо вона не осмислена і не використана в новому ключі.

Заслуженою популярністю в останні роки користується вивчення іноземної мови в рамках вебінарів – онлайн-заходів, під час яких ведучий вебінару і його учасники можуть обмінюватися інформацією.

Однак, інтеграція Інтернет-технологій в навчальний процес не може і не повинна повністю витіснити застосування традиційних засобів навчання, проте самим своїм існуванням висуває нові вимоги до звичних форм і засобів роботи на занятті з вивчення іноземної мови.

Нові вимоги до сучасного фахівця неминуче тягнуть за собою перегляд всієї системи навчання у закладах вищої освіти, і навчання іноземної мови як невід'ємної складової формування висококваліфікованого фахівця.

Застосування Інтернет-технологій в нерозривному зв'язку з більш традиційними методиками викладання іноземної мови дозволяє найтіснішим чином пов'язати навчальний процес і систематичний моніторинг якості мовної підготовки студентів.

Список літератури

1. Кондакова Н. Н., Зимина Е. И. Современные подходы к профессиональной языковой подготовке студентов-бакалавров на профиле «Международные отношения». *Социально-экономические явления и процессы*. 2012. № 12.

2. Сысоев П. В., Евстигнеев М. Н. Использование современных учебных Интернет-ресурсов в обучении иностранному языку и культуре. *Язык и культура*. 2018. № 2. С. 100–110.

3. Амирова Е. А. Использование Интернетресурсов при обучении английскому языку студентов неязыковых специальностей. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/ispol-zovanieinternet-resursov-pri-obuchenii-angliyskomu-yaz-yku-studentov-neyazykovyh-spetsialnostey#ixzz-3wrkqrYDT> (дата звернення 15.02.2020)

Лідія Семчишин,
канд. фіз.-мат. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету

ЗАКОНОМІРНОСТІ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ В ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Економіко-математичні дослідження, що проводяться в країні, охоплюють важливі проблеми на різних рівнях планування та управління. Успішне розв'язання численних економіко-математичних задач стало можливим завдяки моделюванню.

Математичне моделювання в наукових дослідженнях і практичних застосуваннях є невід'ємною рисою технічного прогресу. Його ефективність визначається продуктивністю ЕОМ та якістю обчислювальних алгоритмів і програм, що використовуються. Сучасні наукові дисципліни широко включають у себе необхідні інструментальні засоби, математичні моделі і методи які дозволяють здійснювати більш високий рівень формалізації й абстрактного опису найбільш важливих істотних зв'язків техніко-економічних змінних систем і об'єктів, оцінювати форму і параметри залежностей їх змінних, отримувати нові знання про об'єкти, визначати найкращий розв'язок в тій чи іншій ситуації, формулювати висновки адекватні вивченому об'єкту, компактно викладати основні теоретичні положення.

Будь-яке прогнозування та моделювання економічних процесів завжди припускає об'єднання теорії (математичної моделі) із практикою (експериментом і статистичними даними). В якості прикладів економічних моделей можна назвати моделі: економічного росту, рівноваги на товарних і фінансових ринках, ціноутворення і конкурентна рівновага.

Застосування математичних методів в економічних дослідженнях передбачає використання математики як особливого способу вивчення економічних закономірностей і одержання теоретичних та практичних економічних висновків.

Економіко-математичні дослідження, що проводяться в країні, охоплюють важливі економічні проблеми на різних рівнях планування та управління – народногосподарському, галузевому, регіональному, а також на рівні підприємств.

Побудова економіко-математичних моделей – складний процес. Він потребує від дослідника глибоких знань економічної теорії, предмета дослідження,

математичного інструментарію. Економіко-математична модель має пізнавальну і практичну цінність, якщо вона відповідає певним вимогам:

- опирається на основні положення економічної теорії;
- адекватно відображає реальну економічну дійсність;
- враховує найбільш важливі фактори, які визначають рівень досліджуваних показників;
- відповідає встановленим критеріям;
- дозволяє отримати такі знання, які до її реалізації були невідомими;
- бути достатньо абстрактною, щоб допустити варіювання великим числом змінних, але не настільки, щоб виникли сумніви в її надійності і практичній корисності отриманих результатів;
- задовольняти умови, які обмежують строк розв'язування задачі;
- дозволяє реалізувати її існуючими засобами.

Найхарактерніші економіко-математичні моделі, що використовуються в економіці можна поділити на: макроекономічні та мікроекономічні.

Макроекономічні моделі описують економіку країни як єдине ціле, зв'язуючи між собою укрупнені матеріальні і фінансові показники: бюджет, інфляцію, ціноутворення тощо.

Мікроекономічні моделі описують взаємовідношення структурних і функціональних складників економіки або їх автономну поведінку в ринковому середовищі, стратегію поведінки фірм і т.д.

Тому математичне моделювання є перспективним напрямком у методології аналізу економічних процесів. Його головне призначення – створення ефективного інструментарію для вирішення складних фінансово-економічних завдань ринкової економіки.

Використання методів економіко-математичного моделювання дає змогу аналізувати якісно і кількісно складні економічні процеси. Нові методи моделювання, засновані на строгих математичних розв'язаннях економічних завдань

із застосуванням виявлених законів економіки виробництва, у поєднанні із сучасною обчислювальною технікою сприяють створення високоефективних систем для аналізу стану і науково обґрунтованого прогнозування розвитку економіки підприємств, галузей і країни загалом, дають можливість усвідомлено управляти економічними процесами виробництва.

Отже, застосування закономірностей економіко-математичного моделювання розвиває обчислювальні математичні навички при дослідженні економічних процесів і розв'язанні складних економічних задач, як на мікрорівні так і на макрорівнях.

Список літератури

1. Григорків В. С. Моделювання економіки. Ч. 2 : навч. посіб. Чернівці : Рута, 2006. 100 с.
2. Ляшенко І. М., Коробова М. В., Столяр А. М. Основи математичного моделювання економічних, екологічних та соціальних процесів. Тернопіль : навчальна книга – Богдан. 2006. 304 с.
3. Семчишин Л. М. Динамічні математичні моделі в економіці. Вісник Тернопільського національного економічного університету. Тернопіль : Економічна думка, 2008. Вип. 3. С. 123–129.

ІНТЕГРАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ШЛЯХИ ЇЇ РОЗВИТКУ

Валентина Галушак,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету

ПІДПРИЄМЛИВІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ

У психологічній науці економічну діяльність слід розглядати як специфічний різновид діяльності, який породжується потребою особистості в економічному благополуччі й характеризується відповідними особливими цілями, мотивами, способами дій та результатом. Відтак підготовка особистості до економічної діяльності виходить за рамки психологічної науки й інтегрує її з суміжними науковими напрямками, такими як економіка, політологія, юриспруденція, педагогіка й ін. Тому метою економічної діяльності особистості є отримання прибутку, що, відповідно, наближує індивіда до його мрій. У свою чергу, результатом економічної діяльності особистості є рівень прибутку, який достатній для задоволення потреб індивіда. А оскільки задоволення потреби породжує нову потребу, то цикл активності замикається на особистості й знову розгортається наступним варіантом діяльності. Адже економічні мотиви спрямовують індивіда до здійснення тих процесів, які задовольняють його фізичні та соціальні потреби [3, с. 67].

Особистість в економічному вимірі являє собою певну сукупність її суб'єктивних можливостей, що проявляються у професійній діяльності та вимірюються у грошовому еквіваленті за одиницю часу. Підприємливість в цьому

сенсі властива не тільки керівникам та менеджерам комерційних підприємств, а й кожній окремо взятій людині, якій потрібно у повсякденному житті вирішувати численні завдання, що вимагають елементарних економічних умінь та навичок. Наприклад, влаштуватись на роботу, придбати житло, забезпечити сімейний бюджет й багато інших обов'язків дорослої людини, які пов'язані з необхідністю адекватно оцінити себе, свої можливості та навколишнє середовище з точки зору затребуваної економічної потреби і вжити відповідні рішення щодо її реалізації [1, с. 40]. Це наближує повсякденне приватне життя особистості з підприємницькою діяльністю, а здатність до прийняття оптимальних економічних рішень та їх реалізації і є психологічною причиною майнового розшарування населення.

Необхідно зазначити, що в економічній діяльності можна виділити й суто психологічні результати, адже така діяльність дає можливість (рис. 1):

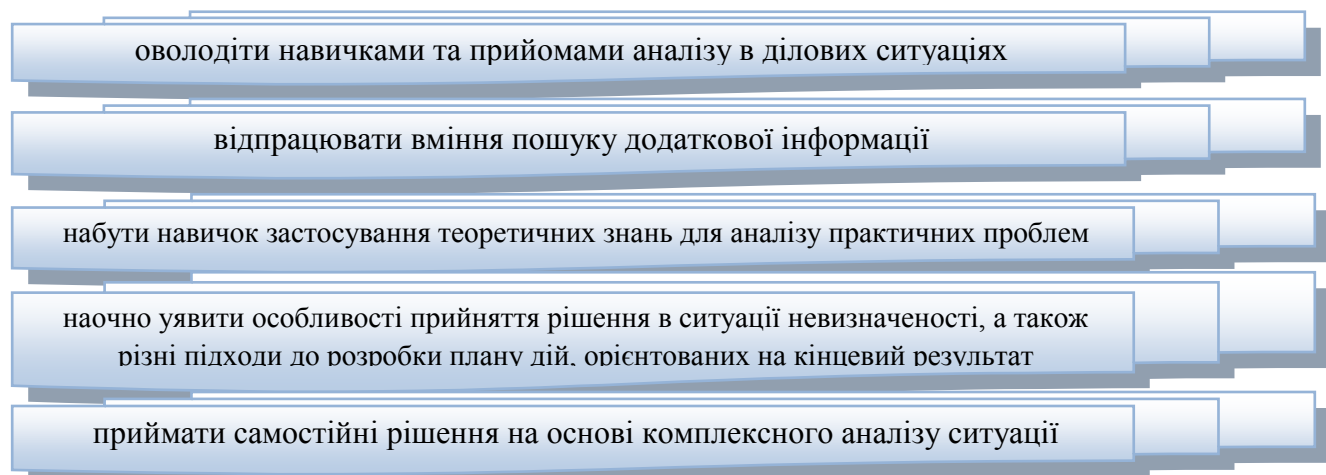

Рис. 1. Основні психологічні результати економічної діяльності

Таким чином, психологічна успішність економічної діяльності особистості визначається здатністю особистості до економічної творчості, вмінням швидко, ґрунтовно та міцно засвоювати способи та прийоми економічної діяльності. Відтак, здатність до успішної економічної діяльності особистості зовні проявляється як підприємливість, що являє собою найважливішу психологічну характеристику особистості [2, с. 24]. Якщо оцінювати особистість за умовною економічною схемою – «витрати-випуск», то підприємливість проявляє себе ззовні в досягненні успіху з

мінімальними витратами ресурсів, тобто, часу, трудових зусиль, матеріальних й фінансових витрат.

Однак, здібності безпосередньо не визначають економічну успішність особистості, адже обов'язково враховується її психологічна готовність до економічної самореалізації, яка, відповідно, і характеризується мобілізацією ресурсів суб'єкта економічної діяльності на оперативне або довгострокове виконання конкретної економічної діяльності чи економічної задачі. Щоб почати реально діяти в задуманому напрямку, необхідно подумки уявити всю картину майбутньої ситуації, пов'язаної з цією діяльністю. Подібне внутрішнє бачення ситуації є тією головною психологічною умовою, яка необхідна для успішного формування психологічної готовності до економічної діяльності [3, с. 71].

Методика формування психологічної готовності до економічної діяльності передбачає реалізацію комплексу психологічних функцій, серед яких (рис. 2):

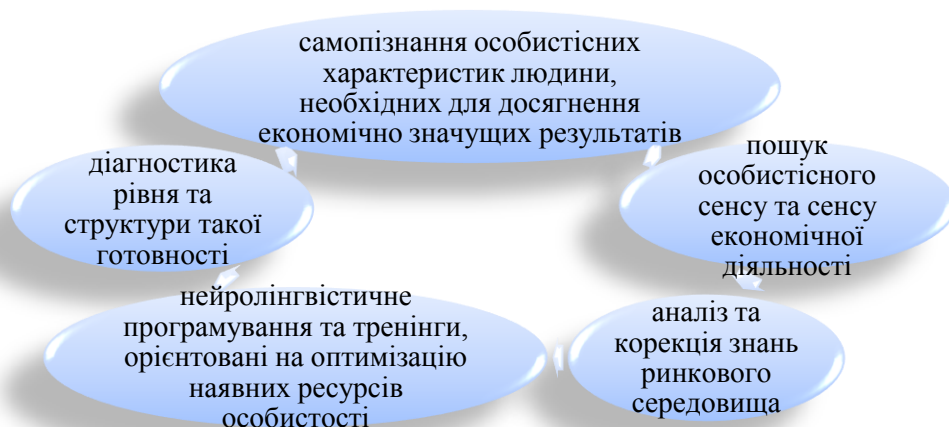

Рис. 2. Основні функції щодо формування психологічної готовності до економічної діяльності

Отже, в результаті комплексної реалізації цих функцій може відбуватися зародження та розвиток психологічної готовності до економічної діяльності в умовах ринкових відносин. А сприяння науковим інструментарієм вдосконалення способу життя людей, матеріальних та духовних складових – головне завдання сучасної психологічної науки, яка зобов'язана внести вагомий внесок у вирішення цієї проблеми.

Список літератури

1. Завьялова Е. К., Посохова С. Т. Психология предпринимательства. Санкт-Петербург : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2004. 296 с.
2. Пачковський Ю. Ф. Психологія підприємництва. Київ : Каравела, 2012. 416 с.
3. Підприємництво: психологічні, організаційні та економічні аспекти / С. Д. Максименко та ін. Київ : КНТЕУ, 2012. 720 с.

Галина Сидор,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету

АКАДЕМІЧНА ЧЕСНІСТЬ ЯК ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЧННІПБ

Питання академічної доброчесності у нашому суспільстві в період докорінних трансформацій є доволі актуальним та потроху стає трендом. Це зумовлено тим, що доброчесність у навчальному середовищі безпосередньо впливає на те, яких громадян виховує система вищої освіти, стимулює її якість, а її недотримання «здешевлює» в очах роботодавців дипломи, знижує репутацію інституту, та й загалом призводить до руйнації авторитету вітчизняної освіти у світі.

Останнім часом як у науковому, так і в повсякденному житті все частіше лунає термін «плагіат». Це явище часто простежується в роботі зі студентами та науковцями.

Пропонуємо розглянути ситуацію, характерну для Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу Тернопільського національного економічного університету. 08 жовтня 2019 р. з метою дослідження окреслених вище питань було організовано науково-методичний семінар на тему: «Плагіат у ВНЗ» за участі викладачів кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін і студентів-магістрів цього навчального закладу. У рамках науково-методичного

семінару було проведено анкетування з метою виявлення ставлення викладачів та студентів до плагіату. В опитуванні взяли участь 21 студент-магістр та 17 викладачів кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін за умови збереження анонімності.

Позитивним аспектом цього дослідження вважаємо те, що викладачі Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу обізнані й свідомі в частині опитування щодо сутності поняття плагіату, оскільки в процесі опитування усі викладачі відповіли «так» – 17 викладачів, «ні» – 0. На відмінну від викладачів, 17 студентів-магістрів відповіли, що розуміють дефініцію «плагіат», 4 – ні. Можливо, проблема плагіату криється в тому, що студенти не розуміють значення поняття «плагіат». З огляду на це доповідач науково-методичного семінару доречно окреслив визначення цього терміна.

У процесі проведення анкетування було поставлене запитання: «Чи знаєте Ви, якими нормативними документами регулюється антиплагіатна діяльність?». З викладачів 3 відповіли «ні», 14 – «так».

Результати опитування студентів-магістрів щодо розуміння вищевказаного запитання представлено на рис. 1.

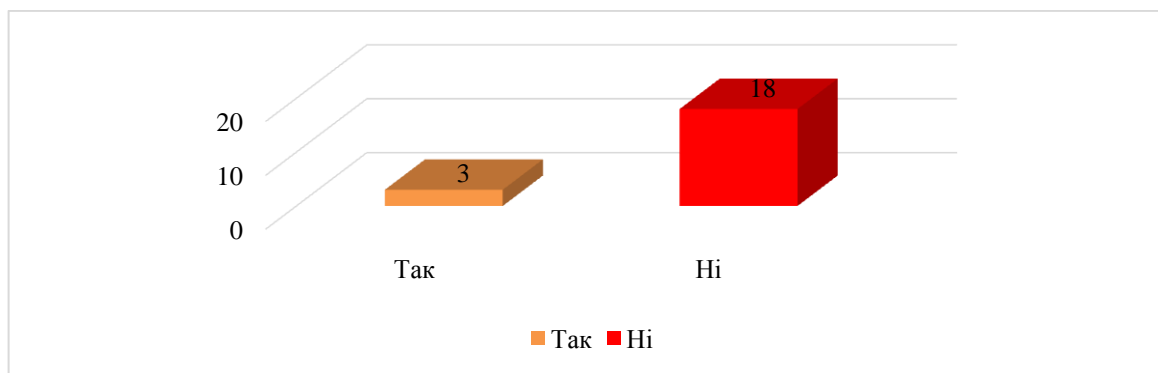

Рис. 1. Чи знаєте Ви, якими нормативними документами регулюється антиплагіатна діяльність?

Можна дійти висновку (рис. 1), що викладачі мають проводити роз'яснювальні роботи студентам-магістрам, оскільки вони достатнім чином не володіють

інформацією щодо нормативно-правового поля регулювання антиплагіатної діяльності.

У межах науково-методичного семінару у процесі проведення анкетування прозвучало запитання: «Як Ви вважаєте, чи припустиме використання «чужих» частин тексту без належного оформлення цитат у науковій роботі?» З викладачів 15 відповіли «ні», 2 – «так». На нашу думку, наукова робота має бути авторською, бо це впливає на репутацію викладача, виражається його рівень знань. Відповідно викладач не порушує права інших науковців, зазіхаючи на їхні ідеї та розробки, присвоївши їх.

Результати опитування студентів щодо припустимості використання «чужих» частин тексту без належного оформлення цитат у науковій роботі представлено на рис. 2.

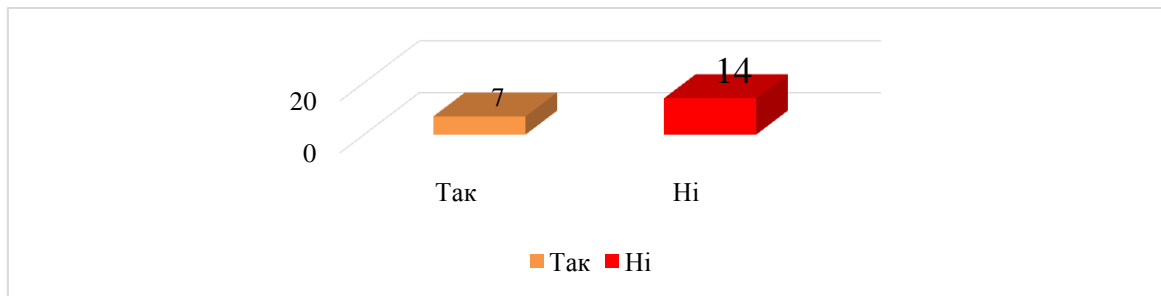

Рис. 2. Чи припустиме використання «чужих» частин тексту без належного оформлення цитат у науковій роботі?

З огляду на опитування студентів очевидно, що все-таки 7 студентів із 21 вважають, що використання «чужих» частин тексту є припустимим. З нашої точки зору, неприйнятно несанкціоновано використовувати чужі напрацювання і в жодному разі це не толерується в спільноті.

Доволі актуальним було таке запитання: Чи можете Ви із впевненістю сказати, що жодного разу не вдавалися до плагіату? Із результатів опитування викладацького складу випливає, що 7 викладачів вдавалися до плагіату, 10 – ні. Відповідно очевидним є те, що в нашому навчальному закладі все-таки траплялись випадки плагіату серед викладачів.

Результати опитування студентів демонструють такі висновки (рис. 3): 18 студентів-магістрів застосовували плагіат, а тільки 3 відповіли «ні».

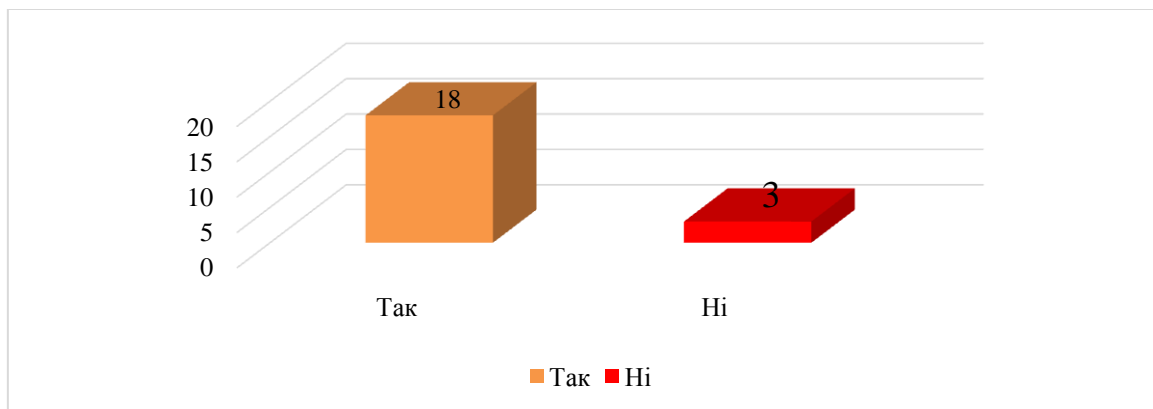

Рис. 3. Чи можете Ви із впевненістю сказати, що жодного разу не вдавалися до плагіату?

Таким чином, викладачі Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу мають інформувати студентів про основні критерії виявлення плагіату в наукових роботах, оскільки вони вважаються первинними рецензентами цих робіт. Пояснення викладачами основних критеріїв виявлення плагіату студентам у процесі навчальної діяльності є одним із вагомих завдань. З нашої точки зору, академічна непорядність найбільш часто простежується серед студентів, які не мотивовані на отримання професійних знань, а навчаються в інституті з інших причин (прагнення отримати диплом, стипендію та ін.).

Було поставлено запитання: «Як Ви вважаєте, чи зможе програмне забезпечення суттєво знизити відсоток плагіату в студентських роботах?». Згідно з результатами опитування викладачів 15 з них переконані, що програмне забезпечення дасть змогу знизити відсоток плагіату, а 2 не підтримують цієї думки.

Результати опитування студентів такі (рис. 4): 10 студентів-магістрів вважають, що програмне забезпечення не вплине належним чином на підвищення академічної цінності їхніх наукових робіт, а 11 стверджують, що унікальність роботи зросте.

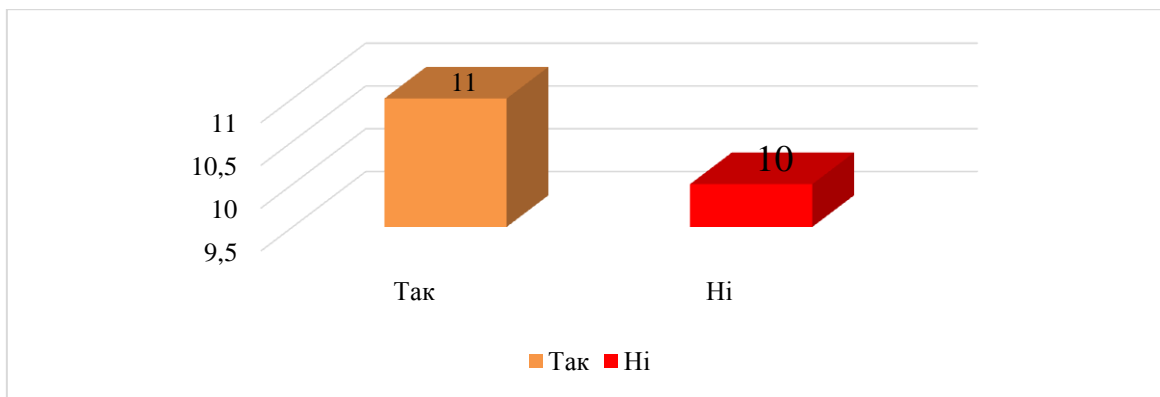

Рис. 4. Як Ви вважаєте, чи зможе програмне забезпечення суттєво знизити відсоток плагіату в студентських роботах?

Для виявлення плагіату, звичайно, в Чортківському навчально-науковому інституті підприємництва і бізнесу використовують програмне забезпечення. Воно дає змогу перевірити вказаний файл, текст на плагіат у середовищі Інтернет.

Респондентів на завершення запитали: «Чи необхідно карати за плагіат?» З викладачів 4 відповіли «ні», 13 – «так». Ми вважаємо, що збільшення кількості покарань за плагіат у науці не вирішить проблему. Бажано було б створити для тих викладачів, які сумлінно дотримуються принципів наукової доброчесності, додаткові мотиваційні можливості з боку держави. Відповідно тим викладачам, які розвивають свою галузь, буде приємно та цікаво працювати в науковій сфері.

Результати опитування студентів демонструють такі висновки (рис. 5): 11 студентів-магістрів все-таки виступають за покарання за вдавання до плагіату, а 10 – ні, тобто думки у них розподілилися майже порівну.

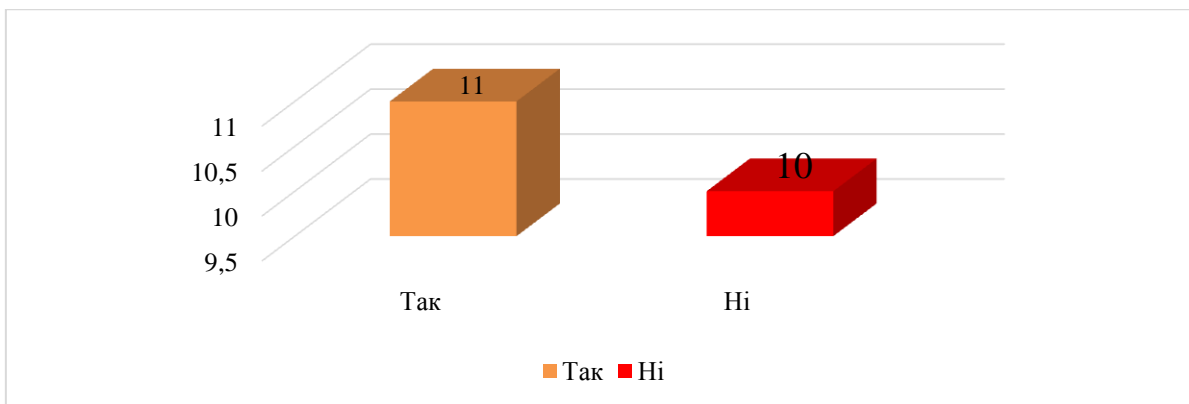

Рис. 5. Чи необхідно карати за плагіат?

Ці результати були отримані у процесі проведення анкетування на вибірці 21 студентів-магістрів та 17 викладачів у межах науково-методичного семінару «Плагіат у ВНЗ». З нашої точки зору, можливо, дані опитування трохи занижено, оскільки через почуття страху чи сорому перед дисциплінарним покаранням респонденти могли бути не зовсім відвертими.

Наразі перед студентами та їхніми викладачами поставлено завдання – знизити рівень цієї проблеми. Виявляючи активність на місцях та виступаючи за структурні зміни, з нашої точки зору, можна суттєво наблизитися до вирішення питання плагіату, оскільки вагомим чинником успішного розвитку суспільства виступає здорова академічна культура. У цьому напрямку перший крок має бути спрямований на визнання наявних проблем, відкрите їх обговорення та розробку результативних методів боротьби з академічною недоброчесністю.

Підсумовуючи все вищесказане, можна зробити висновки, що для розбудови ефективної та цілісної системи забезпечення академічної доброчесності в Чортківському навчально-науковому інституті підприємництва і бізнесу потрібно розробити безліч заходів: ввести чітко окреслені та суворі норми відповідальності для викладачів, студентів за плагіат; запровадити на рівні інституту механізми контролю за дотриманням академічної доброчесності; вагому роль необхідно відвести інституційному діалогу, дискусії на тему академічної доброчесності.

З огляду на це перспективи наших подальших наукових пошуків будуть спрямовані на прищеплення суспільству академічної доброчесності, дослідження та розробку результативних способів боротьби з академічним плагіатом. Отже, проведене дослідження підтвердило його актуальність.

Галина Чекаловська,
канд. екон. наук,
старший викладач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Одним з найважливіших напрямків психологічної роботи у закладі вищої освіти є психологічний супровід студентів-першокурсників в період адаптації до системи навчання. Етап професіоналізації, який припадає на роки навчання у ЗВО, є найважливішим етапом становлення особистості. Саме тут відбувається не тільки професійна, але головним чином особистісна ідентифікація людини.

Протягом першого року навчання відбувається входження студента-першокурсника в студентський колектив, формуються навички і уміння раціональної організації розумової діяльності, усвідомлюється покликання до обраної професії, виробляється оптимальний режим праці, дозвілля і побуту, розвиваються і виховуються професійно значущі якості особистості [1].

У процесі соціально-психологічної адаптації студенти першого курсу неминуче стикаються з низкою труднощів. Це можуть бути:

- переживання, пов'язані з «вступом» в нові умови;
- недостатня мотиваційна готовність до обраної професії;
- не вміння здійснити психологічну саморегуляцію (відсутність навичок виконання самостійної роботи; не вміння конспектувати, працювати з першоджерелами, словниками, каталогами);
- пошук оптимального режиму праці та відпочинку в нових умовах;
- страх публічних виступів перед своїми однокурсниками і викладачами;

– соціально-економічні проблеми у іногородніх студентів: забезпечення себе житлом і фінансовими засобами, незнання міста, відсутність емоційної підтримки рідних і близьких.

Процес адаптації має велике значення в розвитку і становленні особистості студента. По-перше, в ході адаптації першокурсника важливо направити на правильну орієнтацію в системі поведінки. По-друге, в ході процесу адаптації відбувається найважливіша подія: йде формування соціально-психологічної спільності студентського колективу. Протягом усіх років навчання студент адаптується, але лише до третього курсу у студента формуються самоконтроль, організованість, відповідальність. Численні дослідження показують, що найбільш вразливими є першокурсники. Тому саме на першому етапі навчання максимально необхідна допомога першокурснику, як з боку самих викладачів, так і з боку батьків [1].

У цих умовах зміст роботи психологічної служби у ЗВО має бути спрямований на розвиток якостей особистості студента, що сприяють підвищенню соціальної компетентності та ефективному процесу подолання життєвих стресів, а також навчання його відповідним навичкам і прийомам, що сприятиме успішній соціально-психологічній адаптації [2].

Успішне вирішення можливих проблем першокурсників пов'язане з впровадженням такої форми взаємодії зі студентами, яка б сприяла більш ефективній адаптації першокурсників на різних рівнях:

- освітньому – адаптація до навчальної діяльності;
- психологічному – розвиток мотивації до навчання, впевненості в собі;
- міжособистісному – забезпечення процесів ефективної міжособистісної взаємодії.

У зв'язку з цим можна запропонувати ряд заходів, що сприяють успішній соціально-психологічній адаптації першокурсників.

– Проведення психологічних тренінгових занять з метою формування згуртованості і розвитку почуття довіри в студентських групах на початкових етапах її формування.

– Діагностика ступеня адаптованості до системи навчання студентів перших курсів, виявлення основних труднощів в процесі адаптації.

– Психологічна діагностика на предмет виявлення особистісних характеристик.

– Навчання студентів прийомам зняття психологічної напруги в період екзаменаційної сесії, методом саморегуляції.

– Виявлення конфліктних ситуацій в навчальних групах. Проведення профілактичних заходів з потенційними учасниками конфліктів.

Реалізація даних заходів психокорекційного впливу з адаптації першокурсників сприяє:

– створення єдиного адаптаційного середовища;

– оптимізація навчальної діяльності студентів;

– розвиток особистості студента, розкриття його інтелектуального та особистісного потенціалу, підтримки його психічного здоров'я;

– підвищення організаційної культури ЗВО;

– забезпечення допомоги кураторам і організація позааудиторної роботи зі студентами-першокурсниками;

– включення всіх першокурсників в цілеспрямований керований процес соціально-психологічної адаптації;

– усвідомлення першокурсниками труднощів, пов'язаних з першими місяцями навчання, формування умінь справлятися з емоційними кризами;

– усвідомлення правильності зробленого професійного вибору, вмінню «вжитися» і полюбити обрану професію;

– забезпечення збереження контингенту;

– зниження кількості учнів «групи ризику».

Ефективність реалізації даних заходів оцінюється рівнем адаптації першокурсників до навчання у ЗВО, підвищенням їх мотивації і збереженням контингенту.

Головним в соціально-психологічній адаптації залишається процес психологічної перебудови особистості студента, його зацікавленості, а також уміння і бажання пристосовуватися до нового соціального середовища, до умов навчання у вузі. Крім цього, важливо не тільки дати студенту професійні знання і сформувати вміння, а й навчити «вжитися», полюбити обрану професію, допомогти майбутньому фахівцю «увійти» в реальні умови сучасного життя. Вирішенню даного завдання сприяє спільна взаємодія всіх фахівців вузу.

Таким чином, виявлення труднощів у студентів і визначення шляхів їх подолання дозволить підвищити адаптаційну активність студентів, їх успішність і якість знань.

Список літератури

1. Шолохова Г. П., Чикова И. В. Адаптация первокурсников к условиям обучения в вузе и ее психолого-педагогические особенности. Вестник Оренбургского государственного университета. 2014. № 3(164). С. 103–107.

2. Агаева А. Э. Особенности адаптации студентов I курса к обучению в вузе. Научно-методический электронный журнал «Концепт». 2016. Т. 11. С. 1221–1225. URL: <http://e-koncept.ru/2016/86264.htm>

Галина Юркевич,
канд. психол. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету

САМООРГАНІЗАЦІЯ КЕРІВНИКА ТА УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Новий ритм життя нікого не страхує від невдач, стресів, хвилювань. У зв'язку з цим гостро постає питання про самовдосконалення, переорієнтацію мислення, про формування у нових умовах вмінь і навичок оцінювати свою власну діяльність, поведінку, свій розвиток, визначати перспективи росту. Все це вимагає інноваційного підходу до підготовки і розвитку кадрів управління, менеджерів, в тому числі зумовлює впровадження нових управлінських технологій, передбачає зміну нормативних вимог до керівників, до їх технічної компетентності, здатності орієнтуватися в зростаючих інформаційних потоках, уміння створювати працездатні колективи людей, які притримуються різних цінностей і живуть в інших нових умовах, використовувати засоби комунікації [4]. Сучасний керівник повинен вміти впливати на ефективність використання всіх природних і суспільних ресурсів, здійснювати перспективне планування, яке враховує цілі суспільного розвитку, підвищувати культуру праці тобто займатися самоорганізацією (В. О. Бакеев, А. І. Кітов, І. С. Мангутов, Г. В. Ложкін, В. П. Казмиренко, В. О. Татенко та ін.) [4].

Самоорганізація – уміння людини так організувати свою діяльність, щоб найповніше реалізувати свій творчий потенціал відповідно до ситуації. Головною ознакою самоорганізації є вміння налаштуватися на діяльність і підтримувати працездатний стан протягом тривалого часу без застосування вольових зусиль.

Проаналізувавши особливості самоорганізації, а також її чинників можна зробити припущення, що самоорганізація особистості – це, передусім, здатність ефективно керувати власним часом, «структуризація особистого часу, тактичне

планування і стратегічне цілепокладання» [1; 3]. Н. Фізер і М. Бонд, які операціоналізували поняття «структура часу» (time structure), зазначали, що індивідуалізовано не лише сприйняття часу, але і те, як воно використовується у межах людського життя [4]. Структура часу – величина, що відбиває суб'єктивне сприйняття часу, його індивідуальну представленість людині. Із характеристикою структури часу пов'язаний загальний рівень задоволеністю життям, рівень благополуччя особистості та її психічного здоров'я, депресії [5]. Таким чином, самоорганізація особистості є свідомим процесом вдосконалення емоційних, морально-вольових рис характеру в діяльності і спрямована на розв'язання особистісно значущих завдань. Самоорганізація завжди перебуває в тісному зв'язку з мотивацією і самомотивацією, що визначає шляхи реалізації професійних планів та бачень, які ґрунтуються на внутрішніх переконаннях людини.

Враховуючи особливості формування саморганізації, можна виділити її основні етапи:

- постановка мети;
- позитивне закріплення образу мети;
- постановка завдань;
- розбивка завдань на дрібніші «кроки», тобто розробка стратегії;
- отримання задоволення на шляху досягнення мети;
- самоаналіз і помірний самокритика [2].

Актуальним є постановка питання про моральне обличчя особистості менеджера, вплив морального складу на стійкість сформованих вмінь, навичок, здібностей, в тому числі і професійних (Ф. Генон, І. М. Гоян, Л. Е. Орбан, В. М. Шепель, Л. О. Ясюкова та ін.). Позбавлена моралі людина позбавляється і основних важелів для здійснення процесу самовдосконалення. І навпаки, високий рівень моральної культури особистості дозволяє людині не тільки свідомо і систематично долати негативні риси свого характеру, але й інтенсифікувати свою інтелектуальну і фізичну працю [1].

Соціальне середовище, економічні відносини можуть прискорювати чи затримувати прояв і розвиток особистісних особливостей, але не можуть виключати їх наявності. Самоорганізація особистості менеджера в соціумі пов'язана з переструктуруванням мотиваційної сфери індивіда. Виникнення внутрішньої потреби у формуванні певної життєвої стратегії, стабілізація та ієрархізація мотиваційної сфери є важливими суб'єктивними передумовами саморозвитку особистості менеджера. Самоорганізована особистість уміє раціонально жити: планувати час, роботу, відпочинок, зайнятість; швидко приймати рішення, виконувати їх; витратити економно енергію (сили), гроші, час.

Список літератури

1. Мандрикова Е. Ю. Разработка опросника самоорганизации деятельности (ОСД). Психологическая диагностика. Тематический выпуск: Диагностика личностного потенциала. 2 / Под ред. Д. А. Леонтьева, Е. И. Рассказовой. 2010. № 2. С. 87–111.
2. Мочалова М. С. Самоорганизация, мотивация и самомотивация как основа успешной учебно-профессиональной деятельности студентов физкультурных вузов. Ученые записки университета им. П. Ф. Лесгафта. Вып. 9 (91), 2012. С. 115–118.
3. Сердюк Л. З. Самотворення особистості як цілісний самодетермінований феномен. Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Миколаїв : 2015. Вип. 38. С. 422–431.
4. Юркевич Г. Й. Психологічні детермінанти розвитку особистості менеджера : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : 19.00.05. Івано-Франківськ, 1999. 40 с.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Роман Андрушків,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

Тернопільського національного економічного університету

ФОРМУВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ЯК ОСНОВНОГО ЕЛЕМЕНТА ЦІНИ РОБОЧОЇ СИЛИ В УКРАЇНІ

Основним елементом матеріальної складової ціни робочої сили є заробітна плата. Для найманого працівника вона представляє собою основний елемент його доходу, форму економічної реалізації права власності на приналежний йому ресурс праці. Для роботодавця вона – основний вид витрат на робочу силу. Таким чином, заробітна плата є найважливішою частиною ціни робочої сили, а не самою ціною робочої сили.

Згідно з Конвенцією № 95 Міжнародної організації праці «Про захист заробітної плати», терміном «заробітна плата» визначена, незалежно від назви і методу обчислення, будь-яка винагорода чи заробіток, що обчислюється в грошовому виразі, і встановлена угодою чи національним законодавством, яку повинен сплатити роботодавець, на підставі письмового (усного) договору про наймання послуг, працівнику за виконану працю і послуги, котрі надано (мають бути надані) [3, с. 486]. Як бачимо, законодавче визначення заробітної плати в Україні практично відповідає вимогам вказаної Конвенції: відповідно до статті 1 Закону України «Про оплату праці» заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу [1].

Важливою складовою теоретичного вивчення категорій оплати праці є обґрунтування процесу формування заробітної плати як основного елемента ціни робочої сили. Виходячи із сучасних теоретичних та методичних положень щодо цієї категорії, ми виділили кілька основних етапів її формування (рис. 1):

1. Встановлення вартості робочої сили:

– визначення вартості фонду життєвих засобів, необхідних для нормального життєзабезпечення найманого працівника та його родини з урахуванням витрат на підготовку робочої сили до праці (освіта, профнавчання, підвищення кваліфікації, медицина тощо), її обмін, розподіл та споживання;

– об'єктивне врахування диференціації вартості робочої сили відповідно до особливостей змісту праці у різних виробництвах;

– оцінка корисності послуг праці для підприємця.

2. Визначення ціни робочої сили:

– встановлення співвідношення попиту та пропозиції на робочу силу даної якості.

3. Визначення індивідуального заробітку найманого працівника:

– оцінка індивідуальних результатів праці та внеску у загальний результат.

Перші два етапи формування заробітної плати пов'язані із утворенням ціни робочої сили і реалізуються поза підприємством, тобто незалежно від нього. Отож, ціна робочої сили створюється до початку здійснення трудового процесу і виражена вартістю робочої сили певної складності. Третій етап, тобто остаточне визначення розміру заробітної плати найманого працівника, відбувається на рівні підприємства на основі його доходності та особистого внеску конкретного працівника у загальний результат. Заробітна плата індивідуалізує та конкретизує ціну робочої сили представника конкретної професійно-кваліфікаційної групи.

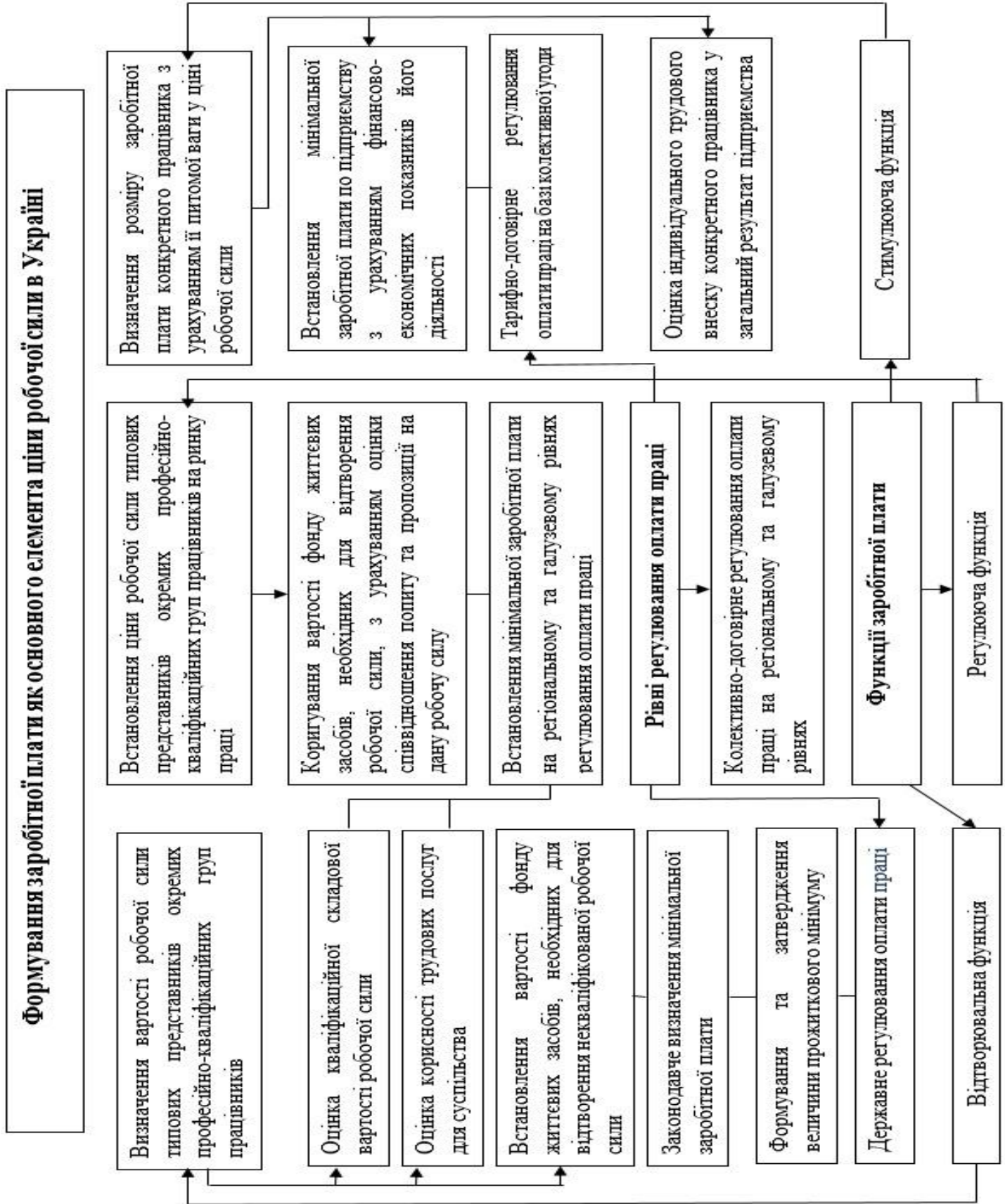

Рис. 1. Схеми формування заробітної плати як основного елемента ціни робочої сили у сучасних умовах

Суттєва різниця між ціною робочої сили та заробітною платою полягає у тому, що перша відображає ціну відтворення суспільно необхідних затрат робочої сили певної складності, а заробітна плата відображає частину витрат роботодавця на використання робочої сили конкретного працівника у процесі виробництва. Відтворення робочої сили на сучасному етапі розвитку є невід'ємним від системи соціального захисту найманих працівників. За умов низької заробітної плати саме на першому етапі її формування надзвичайно важливою є роль держави.

Остання має забезпечити такі умови, щоб відтворювальна або витратна складова вартості робочої сили (принаймні на рівні простого відтворення) була законодавчо гарантованою. Державними гарантіями мають стати науково обґрунтовані величини мінімальних споживчих бюджетів (прожиткових мінімумів), головним призначенням яких є визначення мінімальної заробітної плати як основної державної гарантії для працюючого населення.

Найбільш точно та повне поняття про сутність заробітної плати, що відповідає сучасним економічним умовам, дав А. М. Колот. Він розглядає цю економічну категорію з п'яти позицій [2, с. 57]:

– заробітна плата – це економічна категорія, виражена відносинами між роботодавцем та найманим працівником з приводу розподілу новоствореного доходу;

– заробітна плата – це винагорода, виражена грошовим еквівалентом, яку згідно трудового договору, роботодавець сплачує працівнику за виконану роботу. А отже, заробітна плата в першу чергу, залежить від складності та важкості умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей робітника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства у цілому;

– в сучасних умовах, які базуються в основному на товарному виробництві, де основою є наймана робоча сила, заробітна плата становить частину ринку праці та виступає її ціною, коли найманий працівник продає свою робочу силу. Як підсумок, заробітна плата виражає ринкову вартість використання найманої робочої сили

– для робітника заробітна плата – це його трудовий дохід, який отримує у результаті реалізації своєї здатності до праці, і за допомогою якого повинен забезпечити об’єктивно необхідне відтворення робочої сили;

– для підприємства ж, заробітна плата – це елемент витрат на виробництво, що включаються до собівартості продукції, робіт (послуг), і водночас виступає головним чинником забезпечення матеріальної зацікавленості працівників у досягненні високих кінцевих результатів роботи.

Список літератури

1. «Про оплату праці» : Закон України від 24 берез. 1995 р. № 108. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 17. С. 376–383.
2. Колот А. М. Оплата праці на підприємстві: організація та удосконалення. К. : Вид-во «Праця», 1997. 192 с.
3. Конвенції та рекомендації, ухвалені Міжнародною організацією праці. Женева, 1999. Т. 1. 775 с.

Хайдар Бахед,
аспірант кафедри менеджменту, бізнес-технологій та сталого розвитку
Білоруського державного технологічного університету

ОЦІНКА ПОСЛУГ ПРИРОДООХОРОННИХ ЕКОСИСТЕМ

В даний час активно розвивається оцінка вартості екосистем послуг заповідних лісів, широкий спектр питань, пов’язаних з екослужбами, включаючи їх ідентифікацію та оцінку. У міжнародній економіці, ці послуги все частіше пов’язані з такими термінами, як «платежі за екосистемні послуги», «екологічний донор», «компенсаційний механізм», «борги за природу».

Екосистемні послуги поділяються на чотири категорії [1]:

- регулюють послуги – роль лісу в боротьбі з ерозією ґрунтів, в запобіганні повеней, в регулюванні клімату, секвестрації вуглецю і очищенні води;
- ресурсозабезпечуючих послуги – матеріальні продукти лісу (продовольство, деревина, волокно і паливо);
- культурні послуги – постачальник послуг для індустрії туризму, естетичних цінностей, рекреаційної та пізнавальної діяльності;
- підтримують послуги – збереження біорізноманіття та середовища існування більше 50% відомих в світі наземних видів рослин і тварин.

Поняття «екосистемні блага і послуги» є синонімом поняття екосистемних послуг, які мають на увазі екологічні ресурси в вузькому сенсі цього слова. Подібні послуги не мають прямого матеріального вираження, але з їх допомогою задовольняються різноманітні людські потреби, в тому числі матеріальні – потреба в їжі, одягу, даху і т. д. Саме екосистемна послуга забезпечує природну основу отримання продовольства, палива, прісної води і інших ресурсів.

Лісова екосистема в найбільш повному вигляді володіє економічною, екологічною, соціальною і природоохоронною цінністю. Використання тільки деревних ресурсів завдає величезної шкоди іншим цінностям. Системний підхід до комплексної оцінки лісового капіталу дозволяє обґрунтувати сукупну лісову ренту, як результуючий ефект всіх форм її прояву при використанні лісових ресурсів [2].

Згідно з концепцією, розробленою професором Неверовим А. В. [3], ключовою категорією, що виражає економічну цінність екосистемних послуг, є природний капітал, в якому екологічний ефект враховується за допомогою зниженою норми дисконту. Остання використовується при визначенні капітальної величини природної ренти.

Альтернативним виразом екологічного ефекту є втрата економічного ефекту, пов'язаного з необхідністю збереження якості природного середовища та сталого продукування екосистем, підтримки умов дикої природи і т. п. Базуючись на

основних положеннях теорії відтворювальної ренти, що виражає еколого-економічну цінність природного капіталу, сформульовані основні теоретичні положення дослідження:

- методологія дослідження базується на рентному підході до оцінки природних ресурсів, яка передбачає облік вартості ефектів, одержуваних в результаті використання (експлуатації) природних ресурсів, виділенням екологічної складової, її диференціації в розрізі різних типів природних екосистем на основі концепції альтернативної вартості;

- вартісна оцінка екосистемних послуг базується на вартісній оцінці екологічного ресурсу різних типів екологічних систем;

- визначення вартісної цінності біологічного різноманіття засноване на визначенні капіталізованої величини вартості екологічного ресурсу різних типів екологічних систем;

- в залежності від цілей вартісної оцінки і сфери застосування результатів використовуються:

- інтегральна вартісна оцінка екосистемних послуг;

- поелементно вартісна оцінка;

- альтернативної вартості з урахуванням ефективності відтворення в економічній та екологічній сферах.

Захисні ліси слід розглядати як різновид лісового капіталу. Специфіка захисних лісів обумовлює необхідність розробки адекватних методів оцінки лісового капіталу в структурі якого домінують цінності водоохоронних та ґрунтозахисних функцій лісів.

У свою чергу, ці функції інтегруються в середообразующие функції, які і виражають основний зміст екосистемних послуг лісу (багатосторонніх корисностей лісу). Важливо підкреслити, що екосистемна послуга виконує функцію сервісу інфраструктури. Особливий інтерес представляє практичний аспект екосистемних послуг лісу. Средозащитные корисності лісу – комплекс корисностей лісу, що

забезпечують збереження природного середовища конкретної території. Средообразующая корисність лісу – глобальний комплекс корисностей лісу, що забезпечують екологічну рівновагу території. Зміст захисних функцій лісу висловлюють як загальні (средообразующие, средозащитные), так і спеціальні функції (противоохранные, грунтозащитные), а в цілому інтегральні екологічні ресурси [4].

Список літератури

1. Цінність лісів. Плата за екосистемні послуги в умовах «зеленої» економіки. Женевське дослідження по сектору лісового господарства та лісової промисловості. № 34. Женева : СЕК ООН, 2014. С. 77.
2. Пунцукова С. Д. Методи економічної оцінки лісової екосистеми регіону. Байкальський інститут природокористування СО РАН. м. Улан-Уде, 2014.
3. Неверов А. В., Варапаєва О. А. Вартісна оцінка екосистемних послуг і біологічного різноманіття. Економіка природокористування. Праці БГТУ. 2013. С. 95–100.
4. Бахед Х. А. Захисні функції лісів: зміст і структурна характеристика. Труди БГТУ. Серія : 1. № 1. 2020. С. 23–27.

Владислава Башта,
студентка другого курсу
Львівського національного університету ім. Івана Франка
Юлія Зіньцьо,
канд. екон. наук,
асистент кафедри маркетингу
Львівського національного університету ім. Івана Франка

БРЕНДИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ МАРКЕТИНГУ

Кожного дня перед споживачем постає вибір серед різноманіття брендів, так як вони його оточують всюди й постійно. Зазвичай люди купують не товар, а бренд,

шукаючи продукт за формою, розмірами, поєднанням кольорів, тощо. Бренд є одним з найпотужніших інструментів маркетингу. Посилення уваги до проблем формування стратегій брендингу в Україні пояснюється тим, що популярність бренду являється важливою умовою стабільного становища підприємства на ринку і фактором його конкурентоспроможності.

Практика брендингу налічує більше 2000 років існування. Яскравим прикладом цього можуть слугувати давні греки і римляни, які мали свої «знаки виробників», де зазначалося походження товару. А в епоху Середньовіччя, знаки виробників були тісно пов'язані з типами товарів: марка м'ясника мала свинячу голову, марка дроворуба відрізнялася поміткою сокири, а марка столяра – молотком і долотом. Отже, бренд – це аура, яка оточує товар чи послугу і розкриває їхню споживчу вигоду, якісні відмінності від конкуруючих товарів [1, с. 193].

Варто зазначити, що бренд формує емоції та проникає глибоко у свідомість людей створюючи певні асоціації. Однак, асоціації в особи виникають не миттєво, а лише з плином часу, коли виробник цілеспрямовано формує її. Таке явище називають реалізацією бренду, це і є процесом, який має назву брендинг. Брендинг відповідає за процес створення (елементи декору, торгівельну марку та уявлення про товар у споживачів).

Технологічний процес брендингу складається з наступних компонентів:

- алгоритм (програма вирішення завдань, з точно поставленими в потрібній послідовності операціями для отримання певних результатів);
- операція (дія, яка складається з декількох менших дій, для досягнення цілі);
- інструментарій (сукупність засобів, що допомагають досягнути заданої цілі).

З допомогою вище перелічених компонентів виробник може мати вплив на зовнішні та внутрішні чинники, проводити активну політику для забезпечення потреб споживачів. Саме послідовність операцій, які визначаються алгоритмом, показують структуру технологічного процесу, який складається з наступних етапів.

Першим етапом є формулювання мети бренду, який включає в собі такі дії, як: збір, обробка та аналіз інформації; формування висновків; соціально-економічне прогнозування розвитку бренду; вироблення програми дій; визначення завдань.

Другим етапом є вироблення та вибір способів реалізації бренду. Цей етап передбачає: виявлення проблемних ситуацій та їхній аналіз; обґрунтування й оцінка варіантів і способів дій; вибір оптимального варіанта розв'язання проблеми.

Третій етап – це ринкова реалізація бренду. Вона дозволяє реалізувати оптимальний варіант розв'язання проблеми, з допомогою: розподілу завдань між конкретними виконавцями; координації зусиль; коригування характеристик бренду під певну цільову аудиторію.

Четвертим етапом є аналіз і оцінювання брендингу. Цей етап характерний наступними операціями: аналіз прогнозованих та досягнутих результатів; знаходження позитивних і негативних пунктів в організації; оформлення висновків, з урахуванням наслідків для наступних дій [2].

Сучасні ринки – це конкуренція між брендами за місце у свідомості споживачів. Кожного року на ринку з'являється велика кількість нових товарів. Компанії часто стикаються із ситуацією, коли майже весь товарний ресурс впливу на покупця вичерпаний. А життя стало таким динамічним, що у людей занадто багато вибору і мало часу. Тоді на допомогу споживачу приходять бренд, який виокремлює з усіх характеристик товару ті, які важливі для споживача, і полегшує розуміння товару і спрощує його вибір.

Список літератури

1. Майовець Є. Й. Маркетинг: теорія і методологія: навч. посіб. Львів : 2015. 450с.
2. Технології брендингу. URL: <https://sites.google.com/site/brendingsoccult/tema-5-tehnologiie-brendingu> (дата звернення: 25.02.2020)

Галина Гончар,
канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету

МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГО РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Механізм регулювання ринку праці реалізується шляхом підготовки і здійснення державних і регіональних програм сприяння зайнятості населення, що враховують особливості демографічного, соціально-економічного розвитку територій, а також виходячи з аналізу ситуації на ринку праці і перспектив його розвитку.

Державні програми містять сукупність організаційних, технічних і фінансових заходів, які можуть бути реалізовані тільки на цьому рівні. Обласні регіональні програми є набором конкретних заходів на нижчому адміністративному рівні. Вони відрізняються детальністю і визначеністю. Дані програми направлені на розширення ролі органів державної влади, органів місцевого самоврядування в рішенні специфічних проблем ринку праці.

Стосовно ринку праці в аграрному секторі, перш за все, необхідне вдосконалення галузевої структури виробництва, а саме: подолання сезонності в сільському господарстві, у зв'язку з цим представляється доцільним розвиток на селі різних видів індивідуальної трудової діяльності, відродження народних промислів, а також форм малого підприємництва у сфері переробки сільськогосподарської сировини і організації інших нескладних виробництв, направлених на повніше використання місцевих ресурсів, можливостей регіонів і їх окремих територій.

Для розширення можливостей зайнятості сільського населення велике значення має розвиток сфери послуг. Реалізація цього напрямку, окрім створення додаткових робочих місць, сприятиме закріпленню молоді в сільській місцевості. Це, у свою чергу, дозволить значною мірою омолодити демографічну структуру сільського населення, що сприятливо відіб'ється на складі трудових ресурсів села.

Важливим напрямом раціоналізації структури зайнятості сільського населення є розвиток малого підприємництва і його підтримка з боку держави. Разом з тим, економічні, правові, організаційні умови такі, що вони не створюють сприятливого клімату для розвитку малого бізнесу. Мале підприємництво потребує могутньої державної підтримки, оскільки його розвиток і розширення сприяє збільшенню масштабів ефективної зайнятості населення.

Проте в даний час в аграрному секторі розвивається переважно одне посередництво, а не сфера соціальних і виробничих послуг. Відбувається це через падіння платоспроможного попиту населення, відсутності дієвої системи підтримки малого бізнесу, необхідних навиків роботи в умовах ринку, обмеженості можливостей отримання відповідних знань і професій.

Для усунення зазначених моментів пропонується розробка цільових програм підтримки малого підприємництва і розвитку сфери послуг, що враховують місцеві особливості розвитку виробництва і трудових ресурсів. Така підтримка повинна включати комплекс заходів.

1. Підготовка і підвищення кваліфікації підприємців, що припускає:

– навчання методам ведення виробництва, а також видам діяльності, якими збирається зайнятися майбутній або такий, що вже функціонує підприємець;

– розвиток навиків професійний оцінювати результати своєї господарської діяльності і зовнішнього середовища на основі оперативного і перспективного аналізу, і на цій основі ухвалювати кращі нестандартні рішення, виробляти нові перспективні ідеї і задуми;

– уміння встановлювати ділові контакти, вести переговори, юридично грамотно оформляти документи і укладати операції.

2. Створення мережі консультаційних послуг, здатних надати необхідну допомогу у відкритті власної справи, організації ефективного виробництва, встановленні партнерських взаємовигідних відносин з постачальниками сировини і споживачами готової продукції.

3. Забезпечення можливості отримання пільгових кредитів, створення сприятливих податкових умов, що створюють можливості для ведення розширеного виробництва

Особлива роль регіональних і державних органів влади в сучасних умовах полягає у фінансовій підтримці розвитку соціальної сфери і інженерної інфраструктури на селі. Проте, окрім вирішення питання про необхідність вирівнювання життєвого рівня в місті і селі, сприяючому закріпленню молоді в сільській місцевості, на сьогоднішній день гостро стоїть проблема створення умов для функціонування сільських товаровиробників всіх форм власності і господарювання. По-перше, держава не повинна допустити руйнування об'єктів соціальної сфери села, як переданих в муніципальну власність, так і підприємств, що залишаються на балансі. По-друге, неплатоспроможність більшості підприємств сільського господарства робить неможливою підтримку в робочому стані транспортно-комунікаційних мереж, не говорячи вже про заміну або будівництво нових транспортних шляхів, газопроводів і інших інженерних споруд, необхідних для забезпечення ефективного виробництва.

У зв'язку з цим, представляється доцільним створення єдиної системи для фінансування і кредитування утримання об'єктів соціальної сфери і розвитку інженерної інфраструктури в аграрному секторі, з пайовою участю державного, обласних і місцевих бюджетів. Соціальний розвиток сільських районів повинен стати одним з першочергових завдань соціально-економічної політики держави, що проводиться на ринку праці.

Грина Городняк,
канд. соціол. наук, доцент
доцент кафедри маркетингу
Львівського національного університету ім. Івана Франка

СПОЖИВАННЯ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВАМИ УКРАЇНИ

Домогосподарство сьогодні є важливим економічним суб'єктом, що зумовлює функціонування економіки країни. Саме тому важливо аналізувати доходи та видатки домогосподарств, а також видатки домогосподарств на купівлю продуктів харчування.

Видатки домогосподарства трактують як сукупність платежів, які вони здійснюють з метою забезпечення своєї життєдіяльності. Сюди входять видатки на придбання продовольчих і непродовольчих товарів та оплату послуг, інвестиційні видатки, податки на доходи, майно та інші сплачені поточні трансферти. Основна частина видатків домогосподарств пов'язана з особистим споживанням [2, с. 60–361].

Аналіз споживчих видатків домогосподарств України впродовж 2010–2018 рр. вказує на стале переважання споживчих сукупних видатків над неспоживчими сукупними видатками [4]. Споживчі сукупні видатки вітчизняних домогосподарств у 2018 р. становили 92,0%, а неспоживчі сукупні видатки лише 8,0%. При цьому видатки на продукти харчування у 2018 р. скоротилися порівняно з усіма попередніми роками та становили 47,7% видатків домогосподарств. Також упродовж останніх років простежується незначне зростання видатків на непродовольчі товари та послуги, які в 2010 р. становили близько 35%, а в 2018 р. – майже 41%.

Незважаючи на те, що спостерігається позитивна тенденція зменшення видатків домогосподарств на продукти харчування (у 2016 р. становили 53,1%, а у

2018 р. – 47,7%), вони є вкрай високими порівняно з промислово розвинутими країнами. Відповідно до класифікації умов життя споживачів, оцінюючи різні можливі обсяги продуктів харчування, так характеризують частку їхніх видатків: 40% – «маловтішне існування», 45% – «існування, що дає змогу абияк підтримувати фізичне здоров'я», і приблизно 50% – «існування, яке ледве дає змогу підтримувати душу в тілі» [1, с. 52].

Структура споживчих продовольчих видатків домогосподарств порівняно з попереднім роком суттєвих змін не зазнала. Перші три позиції посідають видатки на м'ясо та м'ясопродукти – 25%, хліб і хлібопродукти, молоко і молочні продукти (відповідно – 14%). Дещо менше домогосподарства витрачають на овочі (9%), цукор та цукровмісні продукти (7%), фрукти (6%), рибу і рибопродукти та безалкогольні напої (відповідно 5%). Натомість на харчування поза домом, картоплю, олію та рослинні жири, яйця домогосподарства витрачають менше 5% споживчих видатків [5].

Структура споживання продуктів харчування вітчизняних домогосподарств вказує на те, що рівень споживання продуктів тваринництва на одного споживача в Україні є меншим порівняно з рекомендованими фізіологічними нормами. У 2017 р. українці в середньому споживали на 29,5% менше м'яса і м'ясопродуктів, молока і молочних продуктів – на 39,1%, яєць – на 17,8%, аніж це рекомендовано нормами харчування Українським НДІ харчування [3, с. 19].

У 2018 р. середньодушове споживання продуктів харчування покращилося у 5 з 10 основних продовольчих груп, а саме: споживання м'яса зросло на 1,1 кг., риби – на 1,0 кг., фруктів – на 5,0 кг., овочів – 4,2 кг., яєць – на 2 штуки. Натомість зберігалося зниження середньодушове споживання молока і молокопродуктів, яке скоротилося на 2,3 кг., що є одним з найнижчих показників за останні роки та забезпечує лише 52% від раціональної норми.

Низькі показники покриття раціональної норми спостерігаються і по таких продуктах, як риба та рибопродукти – 59% забезпечення норми, фрукти – 64%,

м'ясо та м'ясопродукти – 66%. Слід зазначити, що впродовж років, по найбільш економічно доступних продуктових групах, споживання знаходиться у межах, або вище визначених раціональних норм, а саме: хлібопродуктах, картоплі, овочах, яйцях, олії [5].

Наведені дані вказують на те, що структура споживання домогосподарств в Україні продовжує залишатися недосконалою. Значні видатки домогосподарств на споживання свідчить про високий рівень бідності населення країни. Адже бідними вважають ті домогосподарства, які витрачають понад 60% сімейного бюджету на продукти харчування.

Список літератури

1. Станкевич Ю. Ю. Характеристика споживчої поведінки вітчизняних домогосподарств. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки*, 2014. Вип. 7. Ч. 1. С. 49–52.
2. Видатки і ресурси домогосподарств України у 2017 році. *Статистичний збірник*. Київ, 2018. Ч.1. 380 с.
3. Городняк І. В., Терендій А. Б. Порівняльний аналіз споживання домогосподарств України та країн Євросоюзу. *Інфраструктура ринку*, 2019. Випуск 33. С. 18–25.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 16.12.2019).
5. Продовольча безпека в Україні у 2018 році. Огляд основних індикаторів. *Економічний дискусійний клуб*. URL: <http://edclub.com.ua/analityka/prodovolcha-bezpeka-v-ukrayini-u-2018-roci-oglyad-osnovnyh-indykatoriv> (дата звернення 17.01.2020).

Галина Давидовська,
канд. істор. наук,
старший викладач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету

МАЛЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Особливе місце у загальній структурі підприємництва України посідають малі підприємства. Саме мале підприємництво являється ваговою складовою та основною базою цивілізованого господарства країн із ринковою економікою, особливим, невід'ємним елементом властивого їй конкурентного механізму.

Аналіз ринкових перетворень в Україні свідчить про те, що розвиток малого підприємництва є недостатнім для забезпечення виконання всього комплексу притаманних йому функцій в національній економічній системі, а слабка фінансова база малих підприємств перетворює їх у несприятливий об'єкт для розміщення капіталу.

Малі підприємства мають досить незначні можливості відстоювати свої інтереси в органах державної влади і місцевого самоврядування, наслідком чого є нерівноправні умови господарської діяльності. Малі підприємства стикаються із значними проблемами у сфері оподаткування, нормативно-правовими та адміністративними бар'єрами в управлінських органах виконавчої влади і місцевого самоврядування, найчастіше практично нездоланими, що істотно ускладнює їх діяльність. У наш час малі підприємства постійно конкурують за виживання, вони змушені постійно розвиватися й адаптуватися до поточних умов ринку, адже щоб існувати потрібно отримувати більший прибуток.

Досить нестабільна ситуація є свідченням того, що малі підприємства в Україні перебувають в умовах слабкої державної підтримки. Наслідком чого є зниження конкурентоспроможності суб'єктів господарювання малого бізнесу, їх

недостатня інвестиційно-інноваційна активність, низький рівень розвитку виробничої та соціальної інфраструктури, що стримує їх економічне зростання [2].

Якщо розглянути особливості ведення малого бізнесу в країнах Європейського Союзу, то необхідно відзначити значну підтримку з боку влади. Це пов'язане з тим, що малі підприємства у розвинених країнах Європи є середнім класом, який являється базовим для стабільного розвитку економіки.

У рамках Євросоюзу відбувається здійснення політики підтримки малих підприємств, що реалізує інноваційні бізнес-ідеї. У цьому напрямі основна мета європолітики полягає у збалансуванні сучасних умов функціонування ринку, інтересів держави і бізнесу. Водночас забезпечується підтримка найбільш оптимальних умов для здійснення підприємницької діяльності та для збільшення конкурентоспроможності малих підприємств.

Основними цілями регулювання і підтримки малих підприємств в Євросоюзі являються:

- уніфікація законодавчої бази;
- зміцнення внутрішнього ринку ЄС;
- ліквідація адміністративних бар'єрів;
- посилення взаємодії між країнами ЄС для глибшого економічного співробітництва.

Щоб максимально стимулювати розвиток малих підприємств, в Євросоюзі було прийнято заходи для усунення адміністративних перешкод для малих підприємств. В першу чергу внесли зміни щодо податку на додану вартість та зміни в соціальній політиці держав, скоригували умови фінансування.

Державне регулювання малих підприємств в Євросоюзі здійснюється шляхом законодавства, розроблення та за допомогою реалізації цільових програм фінансового, інформаційного, кадрового та технологічного сприяння розвитку малих підприємств. Для стимулювання розвитку малих підприємств було розроблено такі нові юридичні моделі як Європейська акціонерна компанія та

Європейський пул економічних інтересів. Вони дають можливість для малих підприємств з різних країн, що вступатимуть у ділові відносини, з максимальним ефектом вирішувати проблеми розбіжностей у правових системах різних держав.

Політика підтримки малих підприємств здійснюється через діяльність держав та за допомогою спеціальних програм, реалізація яких здійснюється під егідою Євросоюзу. Здійснюється фінансування заходів з підтримки малих підприємств з Фонду регіонального розвитку та Соціального фонду [4].

Для усунення недоліків, які на теперішній час перешкоджають ефективному розвитку малих підприємств України необхідний комплексний підхід, який передбачатиме впровадження цілої низки заходів.

Для вирішення фінансових проблем вітчизняних підприємців потрібно враховувати загальноприйняті ринкові закономірності на базі очевидних особливостей сучасної української економіки. Дана проблема може вирішитися, якщо при проведенні економічної політики будуть враховуватись особливості сучасної української економіки і на макрорівні, і на рівні підприємств.

Список літератури

1. «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2157-14> (дата звернення: 27.02.2020).

2. Крисак А. О., Мусятовська Л. Й. Актуальні проблеми розвитку малих підприємств в Україні та перспективні напрямки їх вирішення. Інвестиції: практика та досвід. № 14/2019. С. 21–26.

3. Мелень О. В., Абрамова О. В. Мале підприємництво в Україні: проблеми та можливість ефективного функціонування. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2016. Вип. 16. Ч. 2. С. 61–63.

4. Швець Г. Сучасні тенденції малого підприємництва в Україні. URL: http://econf.at.ua/publ/konferencija_2016_10_20_21

Сергій Дехтяр,
аспірант Дніпровського національного університету залізничного транспорту
ім. Лазаряна

ОСНОВНІ ЕТАПИ ПРОЦЕСУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Метою діяльності будь якого підприємства є отримання прибутку. В сучасному економічному середовищі для українського промислового підприємства досягнення цієї мети стає дедалі важчим. Діяльність вітчизняних підприємств супроводжується постійним впливом дестабілізуючих зовнішніх та внутрішніх факторів. Втрата частини території, воєнний стан, нестабільність курсу валют, макрофінансові загрози, податкові новації, тощо. Перелік загроз і небезпек дуже великий і з часом він тільки розширюється. В таких умовах господарська діяльність підприємства, його прибутковість та розвиток стає можливим тільки у разі захищеності від ризиків, загроз та небезпек. Така захищеність досягається шляхом впровадження і реалізації своєрідного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства. Створенню, розробці та реалізації таких механізмів присвячено багато наукових праць. Багато уваги приділено аналізу та дослідженням системи економічної безпеки підприємств, визначення її елементів і складових, мети їхнього функціонування і побудови структурно-функціональної моделі економічної безпеки. Неоднозначне, а іноді суперечливе трактування таких категорій створює велику кількість матеріалу який певним чином стримує розробку та практичне впровадження реальних та сучасних механізмів системи економічної безпеки. Серед невирішених проблем дослідження економічної безпеки підприємства залишається відсутність визнаної методики оцінки рівня системи економічної безпеки. Наукова думка щодо цих питань знаходиться у патовій ситуації. Нові дослідження не вносять ясності, а тільки ускладнюють наявне.

Економічна безпека є складним і багатоплановим суспільним явищем. А забезпечення економічної безпеки підприємства стає важким завданням, а іноді і недосяжною метою. І тому дуже важко знайти універсальний алгоритм дій, комплекс заходів або певний механізм для досягнення прийнятного рівня економічної безпеки. В цьому випадку для досягнення цієї мети дуже важливо чітко визначити вихідні параметри підприємства стосовно якого таких механізм планується застосовувати, оцінити наявний фінансовий стан суб'єкта, знайти його сильні та слабкі місця і на підставі отриманих даних розробити певний алгоритм дій та комплекс заходів.

Пропонуємо розглянути такі основні етапи процесу забезпечення економічної безпеки підприємства.

– Пошук вектора економічної безпеки. Визначення основних і пріоритетних складових економічної безпеки є першим і дуже важливим етапом процесу. Загальновідомо що економічну безпеку поділяють на певні складові. Існує багато класифікацій цих складових. Зазначимо основні з них: фінансова; кадрова; технологічна; інформаційна; виробнича (технічна); силова. На першому етапі необхідно визначити вихідні параметри суб'єкта. Це дасть змогу виявити які основні напрямки забезпечення економічної безпеки є необхідними і важливими саме для цього підприємства. На першому етапі на підставі вихідних даних звітності, обліку і параметрів підприємства визначаються основні напрямки і складові, які потребують забезпечення економічної безпеки.

– Оцінка і аналіз стану підприємства. Треба провести експрес аналіз та оцінку діяльності підприємства на підставі даних фінансової звітності. Тут треба звернути уваги на те, щоб розрахунок основних показників діяльності проводився на підставі реальних даних обліку, які б були актуальні та відповідали дійсності, так як в нашій країні звітність та реальний стан справ часто мають протилежні показники. Проведення розрахунку основних показників фінансової стійкості, незалежності, рентабельності. Їх порівняння та аналіз в динаміці по різних періодам.

– Визначення вразливих та слабких місць. На підставі отриманих даних необхідно визначити сильні та слабкі сторони підприємства, скласти список можливих загроз та небезпек і в результаті чого визначити напрямки для посилення та укріплення.

– Впровадження комплексу заходів. Розробка порядку дій і заходів із посилення слабких місць, нівелювання впливу дестабілізуючих чинників, закріплення позитивних тенденцій з метою досягнення стабільного та сталого розвитку.

При створенні системи економічної безпеки, яка по своїй суті є складовою цілісної системи комплексної безпеки будь якого підприємства, першочергове значення має визначення основних елементів цієї системи. Від правильності визначення пріоритетів залежить якість і результативність їх застосування. Формування системи безпеки потребує не тільки розробки заходів, а і усвідомлення її головних елементів та процесу взаємозв'язків між ними.

Список літератури

1. Економіка підприємства : підручник. / Грещак М. Г., Колот В. М., Наливайко А. П та ін. ; за заг. ред. С. Ф. Покропивного. КНЕУ, 2001. 528 с.
2. Олейников Е. А. Економічна і національна безпека : підручник для вузів. К. : Іспит, 2005. 768 с.
3. Веб-сайт. URL: <https://www.buh24.com.ua/klasifikatsiya-pidpriyemstv>
4. Економічна безпека підприємств : навч. посіб. / М. І. Небава, Ю. В. Міронов : Вінниця, ВНТУ, 2017. 220 с.
5. Податковий Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755>
6. Господарський Кодекс України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15

Світлана Зінькова,
студентка 3 курсу спеціальності «Маркетинг»
Львівського національного університету ім. Івана Франка
Ірина Городняк,
доцент кафедри маркетингу
Львівського національного університету ім. Івана Франка

НАСКРІЗНА АНАЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ АНАЛІЗУ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА

В умовах глобалізації digital-маркетингу інтернет-магазини, сайти-візитки, лендінг приносить дуже часто фірмам більший дохід, ніж offline-комунікації з цільовою аудиторією. Актуальним постає питання ефективного аналізу та дослідження поведінки споживача на таких ресурсах. Одним із способів такого дослідження виступає наскрізна аналітика.

Наскрізна аналітика – це метод дослідження рентабельності маркетингових інвестицій (ROMI), який на основі різних даних простежує повний шлях відвідувача сайту, починаючи від перегляду реклами до покупки [1].

Система наскрізної аналітики включає комплексний збір інформації про контакт клієнта із сайтом та інтеграцію даних аналітики з маркетинговими і рекламними інструментами [3].

Підприємство та інтернет-маркетологи самі визначають за допомогою яких програм, платформ, інструментів збирати та аналізувати дану інформацію. Усе залежить від їхньої цілі та складності проекту. Найвідомішою системою наскрізної аналітики є Google Analytics, проте існує також безліч інших альтернативних потужних сервісів: Piwik (Matomo), Clicky, StatCounter, Woopra, FireStats, CrazyEgg, E-commerce, Коллтрекінг, Hotjar [1]. Вони дозволяють визначити такі показники [2]:

- вартість реклами на різних платформах;
- кількість цільових звернень за кожним каналом реклами;

- вартість одного цільового ліда;
- скільки користувачів зробили покупку і на яку суму;
- окупність інвестиції в рекламу;
- середній чек споживача;
- вартість залучення одного нового покупця по кожному з каналів.

Головною моделлю поведінки споживача в інтернет-ресурсах є воронка продажів. Це аналітичний інструмент, який відображає, як потенційний клієнт приймає рішення про купівлю товарів або послуг. Якщо зобразити це явище графічно, воно дійсно нагадуватиме воронку або перевернуту піраміду [5].

В інтернет-маркетингу за допомогою воронки продажів аналізують процес реакції холодного трафіку (потенційної цільової аудиторії) на різні канали реклами. Фундамент «воронки» містить тих, хто в підсумку став клієнтом [4, с. 23]. Тобто на кожному етапі кількість потенційних споживачів зменшується, а на останньому вони перетворюються із потенційних у реальних. Головне завдання наскрізної аналітики виявити основні тенденції такої конверсії, надати наглядні статистичні дані на основі яких компанія може приймати рішення щодо оптимізації продажів та роботи з клієнтами.

На сучасному етапі розвитку digital-маркетингу процес використання компаніями наскрізної аналітики та вивчення поведінки споживача в мережі Інтернет ще не є досконалим. Основними проблемами при цьому є:

- відсутність системи аналітики сайту або вона налаштована неправильно;
- некомпетентні працівники в сфері аналітики;
- проведення аналізу дуже рідко, не регулярно, без комплексного підходу;
- використання наскрізної аналітики для сайтів, які не є оптимізовані з низьким коефіцієнтом юзабіліті [1].

З метою вирішення даних проблем необхідно зважено підійти до вибору оптимальної платформи аналітики, провести її адаптацію до сайту (вибрати ті метрики, які необхідно досліджувати). Краще, щоб аналітикою займалася

компетентна людина, яка розуміється у налаштуванні платної реклами, SEO-оптимізації, має аналітичний склад розуму та уміє встановлювати причино-наслідкові зв'язки. Найголовніше, проводити аналітику комплексно і систематично.

Отже, наскрізна аналітика є ефективним способом аналізу поведінки споживачів при купівлі товарів та послуг через Інтернет. Компанії, які використовують дані технології, не тільки оптимізували витрати на рекламу, але й розширюють цільову аудиторію й максимізують прибуток.

Список літератури

1. Веб-аналітика сайту: аналіз відвідуваності, засоби, системи, аналіз трафіку сайту. Digital-агентство Латент Click. Київ : 2019. URL: <https://lanet.click/services/web-analytics/> (дата звернення: 01.03.2020).

2. Наскрізна аналітика – що це таке і як її впровадити без інтеграції зі сторонніми сервісами. Adsaver Call tracking Блог. Київ : 17.02.2020. URL: <https://adsaver.ua/blog/skvoznaya-analitika-hto-eto-takoe/> (дата звернення: 01.03.2020).

3. Овчинніков Л. С. Performance Marketing – тренд 2020. Київ : 08.01.2020. URL: <https://marketer.ua/ua/performance-marketing-trend-2020/> (дата звернення: 02.03.2020).

4. Солодар М. А. Воронка продаж в інтернеті: інструмент автоматизації продажі підвищення середнього чека в бізнесі. Издательство «Э». Москва : 2018. 240 с. URL: https://litery.me/storage/2018/03/Voronka_prodazh_v_internete_M_Solodar.pdf (дата звернення: 26.02.2020).

5. Що таке воронка продажів? Top Lead. Київ : 2020. URL: <https://toplead.com.ua/ua/blog/id/hto-takoe-voronka-prodazh-i-zachem-ona-nuzhna-012/> (дата звернення: 02.03.2020).

Микита Максимюк,
студент групи ФБСС-19м
Донецький державний університет управління

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Для сьогоденної економіки притаманні мінливі тенденції та всеохоплюючі дисбаланси. Причиною цього є вплив низки як внутрішніх, так і зовнішніх чинників. Це інфляція, девальвація валюти, військові дії на сході країни, проблеми банківської системи, що дестабілізувало фінансові та економічні процеси та сприяли значному погіршенню стану податкової безпеки нашої держави, який і так знаходиться у критичній зоні. Низка негативних чинників та небезпек, які сконцентровані у податковій сфері, здатні створити загрози для національної економіки. Це і від'ємне сальдо Державного бюджету, ухилення від сплати податків, надмірні державні запозичення, інфляційна зацікавленість при оподаткуванні, надмірне податкове навантаження, податкова дискримінація, проблеми бюджетної незбалансованості, неефективність та нераціональність використання державних коштів, надмірна податкова орієнтація фіскальної політики, недостатнє фінансування державних програм, збільшення розміру державного боргу, що разом дестабілізує соціально-економічний стан держави та її громадян [2, с. 1–3].

Для того, щоб сформувати сприятливий податковий простір, необхідно реалізувати низку необхідних заходів – досягнути стійкості податкової політики, забезпечити стабільність у оподаткуванні, збільшення оподаткової бази та зменшення податкових пільг, оптимізувати державні видатки, зменшити боргове навантаження на бюджет, оптимізувати боргове навантаження на бюджет, зробити демократичними податкові органи, встановити рівноправні відносини між платниками податків та податковими органами, покращити позицію у світовому рейтингу «Простоти ведення бізнесу». Щоб досягти ефективного управління

податковою безпекою необхідно базуватися на основних засадах управління державою. Один з них – принцип самоорганізації, що полягає у необхідності створення таких умов та забезпечення засобів, що необхідні для досягнення цілей та необхідних тенденцій розвитку системи. Згідно досвіду розвинутих країн, на базі якого лежить сучасна макроекономічна теорія, економічна політика має включати в себе два типи самоорганізації: самоорганізація «знизу» – на підприємствах і трудових колективах, самоорганізація «зверху» – організована та цілеспрямована діяльність органів влади з метою досягнення стабільності соціально-економічного розвитку. Даний принцип має бути використаний при управлінні податковою безпекою країни. Найкращий принцип управління державою є конкуренція між країнами з питань її громадян, що зможе призвести до стану рівноваги, при якому держава буде служити інтересам громадян та збільшуватиме надходження від бюджету за рахунок зборів за забруднення навколишнього середовища, приватного використання земельних ресурсів, а громадяни будуть діяти в інтересах держави – вчасно та в повному обсязі сплачувати податки та отримані послуги. Така податкова безпека, яка спрямована на благо населенню, є засадою конкурентоспроможної та економічно-незалежної країни. Крім того, держава має не лише оподатковувати використання землі заради фіскальної мети, проте й спрямовуватися на підтримку її родючості. У державному управлінні присутній принцип не лінійності, наявним прикладом нелінійності є крива Лафера, яка показує пряму залежність величини податкових надходжень від ставки оподаткування. Згідно досліджень економістів, чим нижчі ставки податків, тим більші стимули до праці у населення, зростають заощадження, збільшуються інвестиції, підприємства вкладають більше коштів у вдосконалення та покращення виробничих процесів, що в результаті збільшує величину податкових надходжень до бюджету та збільшує суму ВВП, не зважаючи на зменшення ставок податків, податкові надходження не лише не зменшуються, але ще можуть досягнути своїх максимальних величин [1, с. 17–21].

Іншою проблемою є надмірний податковий тягар на платників податків, що стає причиною тінізації економіки та переправляння коштів у офшори. Таким чином кошти, які могли бути використанні для розвитку бізнесу та для інвестування – вилучаються з економіки. Шляхами вирішення даної проблеми є використання знижених ставок основних податків, використання податкових стимулів, проте нерідко ці методи повністю нівелюються діями податкових органів, які затримують відшкодування ПДВ, стягують авансові платежі, накладають штрафи за порушення законодавства, нерідко блокування можливості отримання податкового кредиту із ПДВ та завищення митної вартості товарів при імпорті [2, с. 2–3].

Через неефективне, нецільове використання бюджетних коштів відбувається їх розпорошення. В результаті заплановані сфери недофінансовуються та не досягається необхідний результат. Необхідно запроваджувати належне регулювання та систему контролю і аудиту за використаними коштами. Для того, щоб гарантувати та зміцнити податкову безпеку держави, необхідно проводити зважену державну політику щодо ефективності управління податковою політикою країни та формувати сприятливий податковий простір. Лише завдяки правильним діям та заходам з боку керівництва держави можна мінімізувати, локалізувати або повністю подолати дії чинників та загроз. Усі вищеперераховані заходи зможуть зміцнити податкову безпеку України та привести економіку України до стійкого зростання.

Список літератури

1. Мартинюк В. П., Баранецька О. В. Фіскальна безпека держави: концептуальні засади та шляхи забезпечення : монографія. Тернопіль : Крок, 2015. 206 с.
2. Перспективи економіки України в умовах глобальної макроекономічної нестабільності. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1017>

Альона Остапенко,
студентка групи 072-17-1
Олена Крилова,
канд. техн. наук, доцент
доцент кафедри економічного аналізу та фінансів
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ В УКРАЇНІ

Світова фінансово-економічна криза негативно вплинула на економіку України, а це, своєю чергою, негативно позначилось на функціонуванні та розвитку підприємництва. Передусім йдеться про мале та середнє підприємництво, яке не має достатніх резервних фінансових ресурсів та страхових інструментів захисту своєї діяльності. Мале підприємництво є найбільш динамічним і гнучким сектором економіки, від якого залежить успіх ринкових перетворень та поступовий розвиток вітчизняної економіки. В умовах фінансово-економічної кризи для нашої держави саме мале підприємництво є каталізатором економічного розвитку і антикризовим інструментом підтримки вітчизняної економіки. Нині на малих та середніх підприємствах в Україні зайнято більше 50% працюючих, причому статистика за останні кілька років коливається. Це свідчить про здатність малого та середнього бізнесу до розвитку навіть у складних умовах господарювання та говорить про те, що саме ці суб'єкти господарювання становлять основу зростання в нелегкі для економіки нашої держави час. Незважаючи на високу здатність до виживання і розвитку в складних умовах господарювання, малий та середній бізнес на 35% є збитковим: за статистичними даними, позитивні фінансові результати до оподаткування мають лише 62–65% підприємств.

Причин цьому багато[1]: невважена державна політика та відсутність чітких програм підтримки малого та середнього бізнесу, що негативно впливає на

можливість зовнішнього фінансування суб'єктів господарювання; складність доступу до фінансових ресурсів, що ускладнює розширення діяльності чи модернізацію; високий пріоритет експортоорієнтованих галузей, у зв'язку з чим навіть перспективні напрями діяльності можуть залишатися без уваги й так і не вийти на більш широкий рівень; застаріла матеріально-технічна база, що, незважаючи на високий рівень ініціативності та здатності до інноваційного розвитку, гальмує розвиток малого і середнього бізнесу; великий рівень податкового навантаження на малий та середній бізнес, що стимулює розвиток тіньової економіки та намагання оптимізувати податкове навантаження (у тому числі відносно законними методами, наприклад оформлення працівників як фізичних осіб – підприємців, у зв'язку з чим чуттєво знижується розмір сплаченого за результатами діяльності податку).

Щодо інших напрямів державної підтримки малого та середнього бізнесу, то в них теж можна виділити низку проблемних питань. До них сьогодні можна віднести достатньо високий рівень бюрократизації та потреби оформлення великої кількості документів (як на стадії започаткування бізнесу, так і в процесі здійснення підприємницької діяльності), а також зміни умов діяльності, до яких підприємства мають оперативно пристосовуватися. Навіть проста вимога щодо встановлення касових апаратів для платників єдиного податку в українських реаліях ведення бізнесу може нести негативні наслідки. Перш за все, вартість такого апарату може сягати 13–14 тис. грн., що для суб'єкта мікропідприємництва є досить значною умовою. Голова Державної регуляторної служби України виділила недоліки цієї вимоги [2]: створення неконкурентних умов для підприємців із різними обсягами доходів. Підприємці з обсягом реалізації до 2 млн. грн. витратили б на апарат 3–4% доходу, тоді як підприємці з обсягом реалізації до 20 млн. грн. – лише 0,35%.

Нині держава надає активну підтримку малим та середнім підприємствам агропромислового сектору у вигляді [3; 4]: бюджетної дотації для розвитку сільськогосподарських товаровиробників та стимулювання виробництва

сільськогосподарської продукції; часткової компенсації вартості с/г техніки та обладнання; державної підтримки фермерських господарств (поворотна фінансова підтримка для новостворених підприємств), яка надається на конкурсній основі. На 2018 р. було передбачено 43 100,0 тис. грн. поворотної фінансової підтримки; нової бюджетної програми «Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств», затвердженої у рамках Концепції розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018–2020 рр.

Однак практика показує, що питання розподілу чи надання бюджетних коштів в Україні досі не позбавлене елементів корупції та «тінізації». Враховуючи це, а також той факт, що освіта в Україні досить недосконала щодо підготовки саме підприємців-практиків, можна говорити про те, що держава сьогодні досить часто для малого та середнього бізнесу є не помічником, а в кращому разі стороннім споглядачем. У гіршому – заважає його становленню та розвитку.

Список літератури

1. Український фонд підтримки підприємництва допустив порушень на 17 млн. грн. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/ukrainskiy-fond-podderzhki-predprinimatelstva-1441959161.html>.

2. Ляпіна К. Мікробізнес і касові апарати: друзі чи вороги. URL: <http://www.epravda.com.ua/columns/2015/06/29/548278/>.

3. Підтримка малого і середнього підприємництва на державному рівні. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=fd7fb228-3d3c-43d6-a9a5-34eea3e04718&title=PidtrimkaMalogoISerednogoPidprimnitstvaNaDerzhaVnomuRivni>.

4. Нова бюджетна програма «Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств». URL: <http://zelenopidska.gromada.org.ua/news/13-49-10-22-02-2018/>.

Світлана Пугач,
магістр спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Донецького державного університету управління

Надія Ясинська,

докт. екон. наук, доцент

професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування

Донецького державного університету управління

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕНЕРГЕТИЧНОГО РИНКУ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ)

Справа доцільного використання енергетичних ресурсів, підняття рівня енергетичної ефективності та енергетичної безпеки є неодмінною умовою ладного економічного, соціального розвитку України в умовах її євроінтеграції.

Забезпечення усіх сфер економіки України різними типами енергії та палива виступає одним із найважливіших задач системи управління, економічної політики країни, неодмінною умовою для її благополучного і ладного розвитку. Уклавши угоду про асоціацію з Європейським Союзом (ЄС), Україна прийняла історичне рішення щодо наступного розвитку, сформулювавши за мету здобутку повноправного членства у співтоваристві європейських націй. Безкомпромісний вибір України визначає знадобу зміни підходів до формування урядової політики, які мають відповідати керівним положенням і стійкій практиці ЄС, зокрема в сфері енергетики. Розроблена Енергетична стратегія є документом який формалізує політику України із забезпечення енергетичної безпеки та гарантування незламного розвитку енергетичного сектору та незламного енергозабезпечення національної економіки та суспільних потреб [2].

Визначені Стратегією цілі очікувані в досягненні завдяки реалізації пріоритетних напрямів розвитку галузей енергетичного сектору. Систематичність заходів, часові рамки та діапазони інвестицій, необхідні для здобутку прогнозованих цілей, будуть відображені в програмах прийнятих на здійснення Стратегії та залежатимуть від визначених

показників соціально-економічного розвитку країни та прийдешніх енергетичних, технологічних та інвестиційних ресурсів на енергетичних ринках. Енергетична стратегія України встановлює мету та цілі енергетичної політики держави на довготривалій період, а також відтіняє шляхи і механізми її реалізації з урахуванням євроінтеграційних прагнень. Дана стратегія віщує реформування енергетичного комплексу України, яку передбачено до завершення у 2025 р. [3].

Стратегія утворює цільову траєкторію розвитку енергетичного сектору, забезпечуючи узгодженість його переваг з більш грандіозними цілями суспільства та досліджуючи розвиток енергетичного сектору як складову сталого соціально-економічного розвитку України. Енергетична стратегія України є невіддільною складовою цілісної стратегії соціально-економічної модернізації України, яка посиляється на динамічне економічне збільшення, раціональне та ефективне використання національного ресурсного потенціалу, інтеграцію України до європейського економічного та політичного простору.

При виникненні ризиків недосягнення прогнозованих цілей економічного піднесення, дефіциті інвестиційних ресурсів для здійснення проектів в енергетичній сфері належним чином коригуватимуться абсолютні показники введення в експлуатацію об'єктів енергетики, виробництва продукції, що, однак, не діятиме на завдання досягнення суцільних системних цілей Стратегії [1].

Україна вимагає виправлення деформацій реального сектору у напрямку зниження частки ресурсо- та енергоємних видів діяльності, сприяння зниженню енерго- та екологоємності виготовлення шляхом упровадження модерних технологій, раціоналізації ресурсовикористання, оптимізації територіального розміщення виробництва тощо. Рушієм збільшення в промисловості мають стати сектори, які мають нижчу енергоємність та застосовують технологічні процеси, що характеризуються високою енергетичною ефективністю. Наразі технологічний прогрес, підвищення вимог споживачів, необхідність підвищення рівня надійності енергостистеми, зміни ринку та правил його роботи, підвищення вимог у сфері

енергоефективності, диверсифікація ринків та джерел енергетичних ресурсів, підвищення вимог до екологічної безпеки, збільшення учасників ринку зеленої енергетики визначають необхідність реформування енергетики України. Здобуток цілей Стратегії забезпечується через здійснення визначених проектів розвитку в окремих галузях енергетичного сектору відповідно до визначених моделей та правил функціонування енергетичних ринків. Проте, концептуально вона не розв'язує всього спектру питань, які наразі існують в системі енергетичної безпеки держави.

Прогноз розвитку окремих галузей енергетики сформований на основі поточної соціально-економічної ситуації на внутрішньому ринку України, рівня цін на енергетичні ресурси та технології на всесвітніх ринках і передбачає досягнення загальних цілей Стратегії з урахуванням міжнародних зобов'язань, взятих Україною, та необхідності мінімізувати економічне навантаження енергетичного сектору на кінцевих споживачів. Поряд із цим, доцільно враховувати національні інтереси та фінансову міцність громадян, їх готовність бути незалежними учасниками енергетичного ринку. Окрім цього, виникає доцільність відповідного удосконалення нормативно-правової бази у цій сфері [4].

Список літератури

1. Міністерство енергетики та захисту довкілля України. Офіційний сайт. URL: pre.kmu.gov.ua.

2. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»: розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 серп. 2017 р. № 605-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80>.

3. Завербний А. С., Псуй М. С., Керницький І. С. 2018. Світові тенденції розвитку енергетики та потенційні можливості для підвищення рівня енергетичної безпеки України в умовах інтегрування її енергетичного сектору. Соціально-правові студії: науково-аналітичний журнал. Вип. 1. С. 121–128.

4. Українська енергетика. Офіційний сайт. URL: ua-energy.org.

ІННОВАЦІЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Уляна Андрусів,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри теорії економіки та управління

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ СПІВРОБІТНИЦТВА КРАЇН G-20 ТА УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Питання України неодноразово обговорювались на самітах G20. Це було пов'язано із проведенням військових дій на Донбасі та захоплення українських військових суден Росією. За результатами було виокреслено декілька глобальних питань, з позицій інтересів України. Розроблено рекомендації, втілення яких пришвидшить можливості нашої країни до обговорення глобальних питань, а у майбутньому і дасть можливість взяти участь у роботі

G20. Але для цього Україні потрібно ще багато над чим попрацювати. Виокреслимо основні напрями над якими працює G20 та над якими Україні також потрібно результативно працювати, а саме:

– запровадження процесу діджиталізації, який дасть можливість втілювати зміни на глобальному рівні, наприклад, країни G20 є основоположниками цифрової революції: налагодження співпраці у сфері зайнятості; налагодження механізмів, щодо захисту цифрової інформації; формування системи захисту фінансової системи від кібер атак; імплементація технології блокчейну [1] для підвищення конкурентоспроможності рівня інклюзивності процесів управління;

– формування надійної, стабільної та конкурентоспроможної глобальної економіки. Основним цілями, які є перед G20, є розробка архітектури управління глобальною економікою, за якої глобалізація стає інклюзивною та сталою,

створюючи механізми для досягнення цілей Плану до 2030 р. У цей момент, ключовою необхідністю є посилення міжнародного співробітництва, щоб допомогти урядам мобілізувати національні ресурси для усунення негативного впливу глобалізації на економіку. Для цього потрібно більше уваги приділити людиноцентричному підходу для стійкого розвитку, в якому людські ресурси є центром економічної стратегії;

- імплементація економічних стратегій, які мають покращувати економічну стійкість та зменшувати нерівності;

- взаємоузгодження дій інвестиційної і торгівельної систем відповідно до плану розвитку 2030 р., де мається на увазі підписання меморандуму про сталу торгівлю згідно концепції сталого розвитку;

- реформатування відносин країн G20 та Африки в розрізі концепції сталого розвитку;

- зміни клімату, де згідно Паризької угоди потрібно провести необхідні заходи щодо реалізації їх на глобальному рівні. Потрібно боротися з глобальними потепління на планеті – це є інвестицією у розвиток людства. Тому потрібно заохочувати людство до розробки та впровадження ринкових механізмів, які стимулюватимуть низьковуглицевий розвиток [2]. Також потрібно працювати у напрямі заснування фондів добробуту у країнах G20, які будуть сприяти охороні клімату та залучатимуть інвестиції для цього. Здійснювати систематичний контроль кліматичної політики, сприяти розвитку малого та середнього бізнесу у напрямі зелених технологій, розробити та запровадити критерії для оцінення принципів «зеленої» економіки;

- працювати над зменшенням міграції населення, боротися з голодом на планеті. Для цього потрібно локальне, національне та глобальне управління. Для цього G20 розроблятиме різного роду механізми, які дозволять урівноважити диспропорції між багатими і бідними задля формування глобального добробуту. Країни G20 повинні ефективно розподіляти фінансові ресурси для забезпечення

продовольчої безпеки. Проводити профілактичні роботи над проблемою голоду у Африці;

- працювати над збереженням водних ресурсів в розрізі концепції сталого розвитку;

- розробити та імплементувати дорожні карти відповідно до існуючих проблем інклюзивного розвитку;

- створювати умови для вимушених мігрантів шляхом створення для них вільних економічних зон, які сприятимуть їх швидкому працевлаштуванню у країнах, які приймають вимушених мігрантів;

- забезпечення освітньої інфраструктури, оскільки від рівня світи мігрантів залежить можливість їх швидкого працевлаштування;

- сприяння вимушеним мігрантам до системи здобуття освіти. Пришвидшення міжнародних зусиль з розвитку акредитованих установ неформальної освіти для надання можливостей прискореного навчання молодим людям, які не можуть отримати формальну освіту.

Для забезпечення стійкого розвитку країни G20 повинні дотримуватись плану розвитку до 2030 р., де основною компонентою є покращення життя людства, його процвітання та благополуччя на основі концепції сталого розвитку. Згідно цього плану країни G20 повинні працювати над сталим, стабільним та справедливим зростанням. Людству потрібно працювати не лише для того, щоб задовільнити свої матеріальні потреби, але й для того, щоб розширити свої можливості. Це призведе до зростання добробуту населення на глобальному рівні, адже люди мають особливі інтелектуальні ресурси і можуть зробити свій внесок, наприклад у зменшенні використанні вичерпних природних ресурсів.

Список літератури

1. Андрусив У. Я. (2013). Бенчмаркінг – інструмент совершенствования стратегического управления конкурентоспособностью предприятия.

Международное научное издание «Современные фундаментальные и прикладные исследования», Т. 2, № 1 (8), С. 17–19.

2. Andrusiv U. Ya., Mazur I. M., Kinash I. P. (2016). Systematic approach to the formation of management mechanism of construction enterprises innovation activity. *Economic Processes Management: International Scientific E-Journal*, 4, Retrieved from: http://epm.fem.sumdu.edu.ua/download/2016_4/epm2016_4_2.pdf

Петро Горобець,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри економічної теорії та маркетингу
Білоруського державного технологічного університету

ГНОСЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Теорія розвитку людського капіталу і на її основі формується економічна і соціальна політика держави, стають умовами та передумовами взаємодії між інтересами різних країн структури суспільства, як держави, так і бізнесу. Сучасний етап еволюційного розвитку суспільства неможливий без достатнього рівня розвідки і освіти, без якого в свою чергу неможливо кваліфікованої і висококваліфікованої роботи, що неминуче призводить до глибоких змін у всіх сферах людського співтовариства.

Можна припустити, що людська діяльність, пов'язана з генерацією і впровадженням інновацій, може бути кваліфікована як інноваційна діяльність, що вимагає певних умов і передумов, таких як можливість самореалізації фізична особа як фізична особа, тому самокритично важливі функції, виконані в економічному і соціальному житті суспільства. Психічні здібності людини визначаються не тільки своїми природними даними, але й умовами, в яких формується людина. Марксистичні стверджують, що природні задатки винятковості виявляються і в значній мірі

залежать від освіти і соціальних умов. Важко не погодитись з тим, що для розвитку психічних та інших здібностей людини, як носія людського капіталу, в ході праці та інших видів діяльності, що підтверджують його несвободу як носія людського капіталу, підтвердивши тим самим свою несвободу як потреб суспільства та їх природні потреби. Звичайно, зростаючі потреби людини і обмежені можливості, що надаються природним і соціальним середовищем завжди були і мають шанси в суперечності.

Розвиток особистості не обмежується незмінними природними процесами його індивідуального життя, але наповнений соціальним і духовним змістом, беручи до форми соціальну творчість і проектуючи справжню реальність. У свою чергу, носій людського капіталу в своїй діяльності ґрунтується на досвіді і знаннях, які вже накопичили людство в історії свого існування, додаючи їх до свого індивідуального досвіду.

Стан людського капіталу знаходиться в тісному зв'язку з технічним і технологічним укладом: кожний наступний техніко-економічний уклад висуває особливі вимоги до стану і рівню розвитку людського капіталу. Людський капітал – це не просто сукупність знань і особистих якостей кожного конкретного співробітника, працівника і т.п., а реалізація синергетичного ефекту, який проявляється тільки в колективній роботі і багаторазово збільшує ефективність індивідуальних рішень. У підсумку здатність людей до генерування ефективних рішень дозволяє не тільки створювати, а й тиражувати інновації в комерційному середовищі. Людський капітал характеризується знаннями, освітою, творчим та інтелектуальним потенціалом, особистими якостями (досвід, талант, інтуїція, фізичні та психологічні якості), моральними цінностями, умінням і навичками, лідерством, культурою праці, які при спільному використанні націлені на максимізацію результатів виробництва і забезпечують власнику отримання більш високого доходу.

Логіка розвитку людського капіталу вимагає випереджаючих темпів його розвитку і становлення. В цьому відношенні науці відводиться значна роль у розвитку людства і її слід розглядати, з одного боку, як область по «видобутку» нових знань, а з іншого, як самостійний сучасний виробничий напрям, що збільшує потенційні можливості сучасного виробництва і, в кінцевому рахунку, сприяє росту капіталу на новій якісній основі. У порівнянні з іншими факторами виробництва, людський капітал вбирає в себе поряд з споживною вартістю абсолютно особливу властивість, властиве тільки капіталу, – самозростання, що характеризується постійним якісним ростом людського капіталу навіть тоді, коли він безпосередньо не задіяний у процесі виробництва. Щоб відповідати класичним вимогам до капіталу як до економічної категорії, людський капітал не може постійно залишатися «річчю в собі». Йому необхідний як і процес подальшого розвитку, вдосконалення, так і практичне застосування, тобто продуктивне використання. В іншому випадку його слід розглядати не як капітал (самозростаюча вартість), а лише готовий до використання, але не задіяний ресурсний фактор виробництва. Подібна відмінна властивість праці як капіталу іманентно тільки людського капіталу. Основна відмінність інтелектуального капіталу від фізичного – його нематеріальна природа і властиві їй особливі властивості – неможливість повністю перебувати у власності організації. А разом з тим даний ресурс є одним з найважливіших джерел синергетичної і інтеграційної сили суб'єкта господарювання. Основою інтелектуальної власності організації виступає її сукупний інтелектуальний продукт, комерціалізація якого не тільки приносить прибуток, але і підвищує сумарну вартість її нематеріальних активів, що додатково збільшує інвестиційну привабливість і конкурентоспроможність, зміцнює ринкові позиції організації.

У ситуації, що в даний час є в світі кожна країна має ряд конкурентних переваг в області охорони здоров'я, екології та підтримки на відповідному рівні якості життя людського капіталу, але тільки розвиток науки і системи освіти, зацікавленості та участі держави в створенні та підтримки необхідних умов для всебічного розвитку

кожного громадянина країни робить можливим створення національних особливостей розвитку техніко-економічного укладу, що відрізняється від середньостатистичного рівня інших країн.

Недооцінка значення людського капіталу в сфері його відтворення загрожує неминучим відставанням країни в сфері матеріально-технічного та економічного прогресу. Зростання рівня глобалізації та світового поділу праці є основною причиною акумулювання людського капіталу високої ліквідності в економічно розвинених країнах. «Перелив» людського капіталу в економічно розвинені країни відповідає вимогам закону вартості: капітал завжди прагне туди, де вища норма прибутку. Таким чином, ключовим завданням будь-якої країни, що прагне не відстати від загальносвітових тенденцій техніко-економічного розвитку, є забезпечення необхідного рівня розвитку і примноження людського капіталу.

Людмила Дерманська,
канд. екон. наук, доцент
завідувач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету

РОЛЬ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ У РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ІННОВАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Сьогодні кластерний підхід є основою економіки промисловості багатьох держав, процес кластеризації охоплює все більше країн. Кластери для ЄС є життєво необхідним елементом, важливою складовою інноваційного розвитку та створення робочих місць.

Кластери впливають на галузеву, регіональну та світову економіку, грають все більш важливу роль у міжнародній конкуренції.

На міжнародному рівні проблеми кластеризації приділяється пильна увага. Всесвітній економічний форум при оцінці індексу глобальної конкурентоспроможності використовує показник рівня розвитку кластерів в країні. Саме здійснюється порівняння різноманітного досвіду країн в області кластеризації та приведення його до єдиного показника, динаміка якого характеризує рівень розвиненості кластерів.

Значний обсяг досліджень в області кластеризації традиційно виконується в Європі. Створені під патронажем ЄС на державному та міждержавному рівні різні організації виявляють і поширюють позитивний досвід створення та функціонування кластерів [1, с. 150].

В результаті підвищення інноваційної активності відбувається зростання кількості завдань, розв'язуваних кластерами, розширюється їх типологія. Розвиток кластерів йде в двох напрямках [2, с. 8]:

– міжгалузевому розвитку на основі використання інновацій для розширення інтеграції, спектру виробленої продукції та ступеня її готовності шляхом розвитку ланцюжків створення доданої вартості. Відзначаючи, що інновації життєво важливі для європейської конкурентоспроможності у світовій економіці, ЄС підтримує розвиток і співробітництво кластерів для розвитку інновацій;

– врахування територіальних особливостей, коли кластери більшою мірою розуміються як «промислові райони».

Так, в сучасних кластерах конкурентні стратегії, поєднуючи в собі два основних відмітних елементи: інноваційний і територіальний, стають основою випереджаючого розвитку окремих регіонів, з'являється новий тип кластерів – територіальні інноваційні кластери.

Особливо слід зупинитися на концепції розумної спеціалізації регіонів, висунутої в даний час Європейським Союзом. Даний підхід базується на активізації довгострокових структурних змін у розвитку регіону за рахунок виявлення і підтримки його унікальних галузей або видів економічної діяльності. Він дозволяє

сформувані інституційні умови, що забезпечують не тільки інноваційну, а й соціально-економічну політику регіону, його стабільне положення в національній і глобальній економіці.

Створення кластерів за рахунок підприємницької ініціативи, створення різних мереж і механізмів на регіональному та міжрегіональному рівні покликані зіграти вирішальну роль в цьому процесі.

Країни ЄС через регіони, спираючись на місцеві екосистеми та фінансові ресурси, визначають свої практичні пріоритети, які вони будуть інвестувати протягом кількох найближчих років.

Перспективним напрямом удосконалення функціонування кластерів у європейському просторі є нейтралізація істотного недоліку кластерного підходу, об'єктивно обумовленого особливостями ринкових відносин, полягає в недостатньому обліку соціальних аспектів та взаємопов'язаному розвитку регіонів. У цьому зв'язку можна стверджувати, що на прикладі країн ЄС спостерігається послідовне розвиток кластерної ініціативи в напрямку міжрегіонального співробітництва з акцентом на соціальні аспекти розвитку [3].

У зв'язку з цим необхідно рекомендувати виділення соціальної сфери відповідальності при економічній оцінці кластерів. Як зазначалося раніше, перехід від індустріального суспільства до постіндустріального пов'язаний з принциповими змінами в житті суспільства, здійснюється перехід економічних систем до нової моделі зростання, заснованої на генеруванні інновацій.

Природно, що в цей період відбуваються глибокі зміни в кластерних моделях. Так, світове ринкове господарство змінює організацію: кластерний підхід поступово замінює галузевий. У цьому процесі важливе місце належить формуванню кластерно-мережевого середовища, при якій кооперація на базі сучасних інтерактивних мереж витісняє конкуренцію на локальних ринках.

Мережеві взаємодії, які передбачають спільну діяльність з метою досягнення спільних цілей, забезпечують кластерам більший потенціал в конкурентній боротьбі.

Інноваційний розвиток призводить до вдосконалення кластерних форм – з'являються територіальні інноваційні кластери, які завдяки спільному функціонуванню науки, бізнесу і влади, забезпечують цій структурі ринкову перевагу. Відбувається розвиток кластерної ініціативи в напрямку міжрегіонального співробітництва на основі спільних розумних пріоритетних областей спеціалізації, при цьому першочергове значення приділяється соціальним аспектам розвитку.

Список літератури

1. Варналій З. С., Гармашова О. П. Конкурентоспроможність національної економіки: проблеми та пріоритети інноваційного забезпечення [Текст] : монографія. К. : Знання України, 2013. 387 с.
2. Оскольський В. В. Кластеризація – вагомий фактор підвищення конкурентоспроможності економіки України. Економіка України. 2014. № 11. С. 4–16.
3. Соколенко С. І. Інноваційні кластери – механізм підвищення конкурентоспроможності регіону. Веб-сайт «Українські кластери». URL: <http://ucluster.org/sokolenko/2008/07/innovacijny-klastery-mexanizmpidvyshhennya-konkurentospromozhnosti-regionu/>

Максим Подубинський,
студент групи ЕТ-19-1

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Уляна Андрусів,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри теорії економіки та управління

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ КРАЇНИ – ЗАПОРУКА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Питання економічного розвитку країни протягом останнього часу набуває все більшої актуальності для економічної спільноти. Вони є настільки складними та

багатоаспектними, що процес їх теоретичного розуміння та методологічного визначення ще й досі незавершений. Особливої актуальності цей процес набуває під час перебудови та реформування в економіці та суспільстві. Адже саме якість економічного розвитку, що характеризується ефективністю використання ресурсів, підвищенням добробуту населення, технологічним оновленням виробництва стає реальним відображенням соціально-економічного розвитку держави. Країни G20 мають значущий вплив на глобальні економічні виклики сьогодення. Ці країни регулюють світові інвестиційні потоки і процеси, а Україна стоїть осторонь них, що є вкрай негативним для нас фактом. Україна зараз розглядається як країна, яка є ареною збуту товарів, а не об'єктом інвестування капіталу. Індекс інвестиційної привабливості показує реальний стан національної економіки. Якщо порівняти з Польщею, то вона є лідером за обсягами річних прямих іноземних інвестицій серед країн Центральної і Східної Європи. Коли Польща вступила до Європейського Союзу ми бачимо як різко збільшились припливи іноземних інвестицій (рис. 1), що спричинено підвищенням їхньої ділової активності.

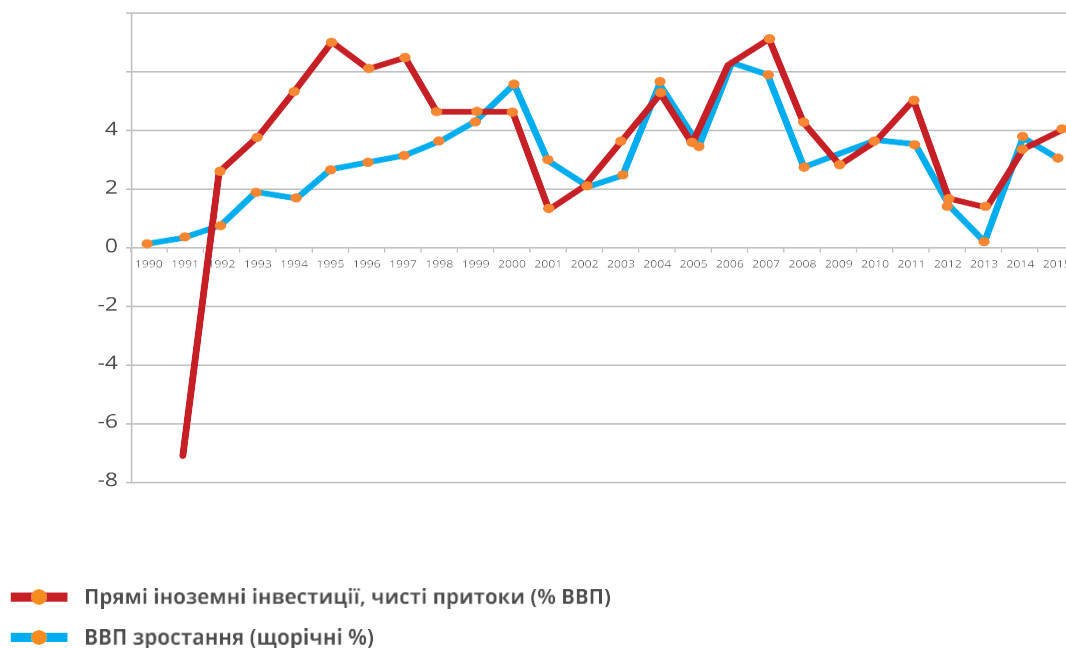

Рис. 1. Гафічне відображення залучення прямих іноземних інвестицій у Польщі у 1990–2015 рр.

Ще одним негативним фактором є глобальна економічна криза, наслідки якої відобразились на падінні фондових індексів та зниженні ринкової капіталізації багатьох компаній по всьому світі. Криза призвела до проблем ліквідності у банківському секторі, різкого скорочення можливостей міжбанківського кредитування та кредитування реального сектору і перетворилась у глобальну фінансово-економічну кризу, наслідки якої вимагають трансформації світової фінансово-економічної системи. Дерегуляція фінансового сектору сприяла виникненню та стрімкому поширенню кризових явищ у глобальному масштабі.

Якщо говорити про Україну та орієнтуватись на задекларовано вище, людино центричний підхід, то можна з високою вірогідністю стверджувати, що наша країна займає високі позиції щодо освіченості населення. Проаналізувавши такі показники як: інновації, інституції, інфраструктура, макроекономічна стабільність, охорона здоров'я та початкова освіта, вища освіта, ринок праці, фінансовий ринок, ефективність товарного ринку, розмір ринку, технології та розвиток бізнесу можемо сказати, що найгірші показники Україна має з а інституціональною складовою, фінансовим ринком та макроекономічною стабільністю (рис. 2).

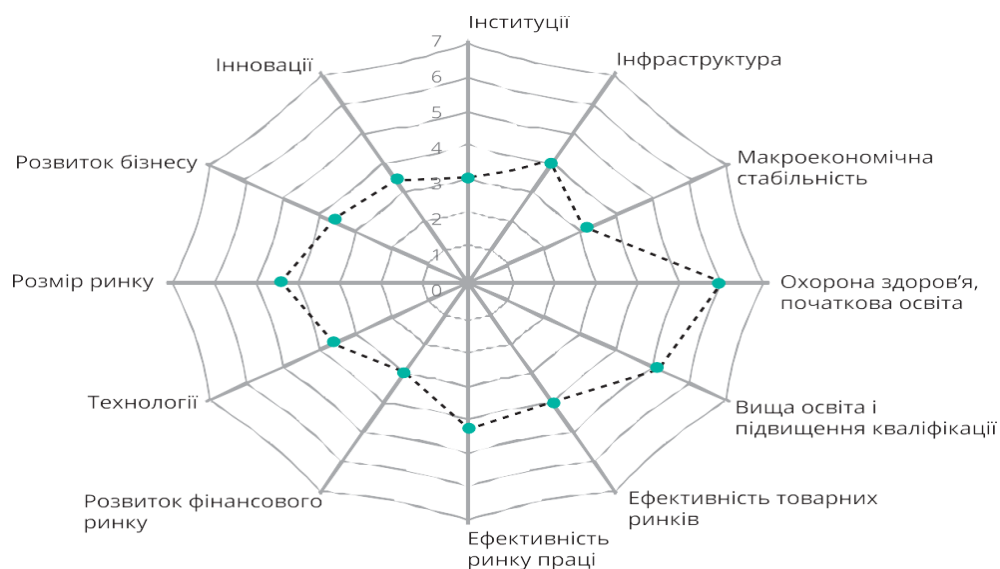

Рис. 2. Багатокутник конкурентоспроможності України, 2016–2017 рр.

Тому забезпечення умов та можливостей довгострокового економічного зростання є завданням стратегічного значення для будь-якої країни.

Список літератури

1. Андрусів У. Я., Сидор Г. В., Давидовська Г. І. (2018). Теоретичні засади інвестиційного процесу. *Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітянські аспекти* : зб. наукових праць за матеріалами ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції (29–30 берез. 2018 р.), Дніпро : НМетАУ, С. 622–625.
2. Андрусів У. Я., Сидор Г. В. (2019). Економічна природа інвестиційного процесу. *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*. Вип. 1 (2019), С. 68–74.
3. Bezuhla, L., Kinash, I., Andrusiv, U. and Dovgal, O. (2019). «Attracting Foreign Direct Investment as an Economic Challenge for Ukraine in the Context of Globalization» *In 7th International Conference on Modeling, Development and Strategic Management of Economic System, Ivano-Frankivsk and Polyanitsia village* (TC Bukovel), *Advances in Economics, Business and Management Research*, Vol. 99, pp. 195–200.
4. Сидор Г. В. Інвестиційне забезпечення пріоритетних галузей економіки. Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки : зб. матер. ІІІ Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Дніпро, 13–14 квіт. 2017 р.) : у 2-х ч. Дніпро: НМетАУ, 2017. Ч. 2. С. 230–234. URL: <https://nmetau.edu.ua/ru/mdiv/i2015/p1718>

Світлана Рассадникова,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри економіки і міжнародних економічних відносин
Міжнародного гуманітарного університету

НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Функціонування і розвиток національної економіки неможливо без інноваційно-інвестиційної діяльності, яка в умовах глобалізації знаходиться під впливом сучасних процесів інформатизації, інтелектуалізації, інтенсивного оновлення знань та ідей. Поява та впровадження нових технологій та інновацій, кращих практик на глобальному рівні безумовно ведуть до значних змін у розвитку різних країн світу та України.

Сучасним підходом до розуміння дії інноваційної діяльності на рівні національної економіки є розподіл країн за технологічною ознакою. Згідно поглядів відомого американського економіста Дж. Сакса, країни за технологічною ознакою поділяються на наступні групи країн: технологічні лідери, розвинена частина, яка виробляє інновації, технологічні послідовники та технологічні аутсайтери. Менша частина планети (близько 15% її населення) забезпечує практично всю решту світу технологічними інноваціями. Друга частина (близько половини населення) здатна впроваджувати ці технології у власній системі виробництва і споживання. І решта (близько третини населення) є технологічно відірваною – вона не виробляє інновації і не впроваджує їх [1].

Проблематика інноваційної діяльності охоплює всі сторони життєдіяльності, стає предметом спеціальних наукових досліджень та ключовим фактором економічного та суспільного прогресу. Сучасні дослідженнями в сфері інноваційної діяльності визначають стан розвитку інноваційної діяльності країн світу. Корнельський університет спільно зі школою бізнесу INSEAD та Всесвітньою

організацією інтелектуальної власності (BOIB) щорічно складає рейтинг Global Innovation Index, якій оцінює елементи національної економіки з позиції розвитку інноваційних процесів [2]. Рейтинг інноваційної діяльності країни розробляється на основі оцінки інститутів, людського капіталу, дослідницької діяльності, інфраструктури, рівня розвитку ринку та бізнесу.

В щорічного звіту Global Innovation Index 2019, в якому порівнюється інноваційна діяльність 129 країн та економік світу, найбільш інноваційною країною визнано Швейцарію, за нею йдуть США, Нідерланди та Велика Британія. Україна в Глобальному інноваційному індексі 2019 р. посідає 47 місце, увійшовши до ТОП-3 країн економічної групи lower-middle income. При тому, що в Україні працює близько 160 тис. ІТ-спеціалістів і вона входить в перелік провідних країн світу за якістю ІТ-розробок [3].

Основні новітні тенденції інноваційно-інвестиційної діяльності на національному рівні під впливом глобальних процесів представлені у табл. 1.

Розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності сприяє підвищенню темпів зростання національної економіки, конкурентоздатності, сукупному позитивному впливу на суспільство. Посилення екологізації інновацій, спрямовані на поєднання нано- та інформаційних технологій, зниження рівня шкідливих викидів, покращення якості довкілля є важливим для досягнення сталого розвитку.

Таблиця 1

Основні напрями тенденцій інноваційно-інвестиційної діяльності

Зміст тенденції інноваційно-інвестиційної діяльності:	Характеристика тенденції інноваційно-інвестиційної діяльності:
- посилення соціально-економічної ролі в розвитку суспільства інформаційно-телекомунікаційних технологій, технологій виробництва медичної техніки та фармацевтичних лікарських препаратів та інше;	Розвиток нано- та біотехнологій, технологічна трансформація системи сільськогосподарського виробництва; застосування у секторі промисловості наноматеріалів, досягнення нових технологічних стандартів у галузі медицини, зокрема, в діагностиці, лікуванні та профілактиці захворювань та інше.

- зміни у промисловості, зокрема структурі, масштабі, територіальному розміщенні і організації виробництва;	Інновації перетворилися засіб збільшення прибутку та захоплення більш широкого сегмента ринку; прискорення економічного зростання шляхом підвищення конкурентоспроможності у світі. Ідея партнерства бізнесу та органів управління.
- інтернаціоналізації знань, технологій та інновацій;	Дослідження, інновації, виробництво та створення вартості більше не локалізовані географічно.
- збільшення масштабу ринкової комерціалізації втілених та невтілених складових прогресивного світового науково-технологічного доробку;	Посилення загального рівня фінансово-економічних вимог до результату інвестиційного супроводу реалізації проектів наукових досліджень і розробок як з боку держави, так і суб'єктів приватного сектора економіки.
- пріоритетними напрямками інноваційної діяльності стають розробка високих технологій, виробництво на їхній основі продукції (товарів, послуг), вихід на світові ринки, розширення міжнародної інтеграції в цій області;	Найважливіше дослідженнями є інформаційні технології, альтернативні джерела енергії й енергозбереження, медична тематика, штучного інтелекту, надпровідності, нанотехнологій і мікромашин, використання сонячної енергії, глибокої переробки відходів.
- вдосконалення системи управління інноваційною діяльністю;	Зростання витрат на управління та збільшення ефективності виробництва, посилення державної підтримки, управлінські нововведення, інформаційне забезпечення системи управління.

Джерело: [4,5,6,7]

Список літератури

1. Сакс Дж. Макроэкономика. Глобальный подход. М. : Дело, 1996. 848 с.
2. Четверта індустріальна революція. Економічна правда веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/projects/techiia/2019/10/7/651957/>
3. GLOBAL INNOVATION INDEX 2019: Україна в глобальному інноваційному індексі на 47 місці. ГО Центр міжнародних проектів «Євроосвіта»: веб-сайт. URL: <http://www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=6151>
4. Хэмилтон А. Инновационная и корпоративная реструктуризация в мировой экономике. Проблемы теории и практики управления. 2000. № 6. С. 34–39.
5. OECD Science, Technology and Industry Scoreboard 2007; Science and

Engineering Indicators 2006: веб-сайт. URL:

http://www.oecd.org/document/10/0,3343,en_2649_33703_39493962_1_1_1_1,00.html;

<http://www.nsf.gov>

6. Оdotюк І. В. Перспективні тренди інноваційного розвитку глобальної та національної економік. Ефективна економіка. 2010. № 4. С. 24–27.

7. Лазутін Г. І. Сучасні тенденції розвитку інноваційної діяльності. Економіка і прогнозування. 2006. № 4. С. 30–38.